

KUZEY KIBRIS SANAYİ ENVANTERİ ÇALIŞMASI 2015 – ALT SEKTÖR İNCELEMESİ

İçindekiler

Giriş	3
Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü (NACE 10) – 87 Firma.....	4
Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Genel Değerlendirme	19
Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı (Makine ve Teçhizat Hariç) Alt Sektörü (NACE 25) – 48 Firma	23
Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı Alt Sektörü Genel Değerlendirme	39
Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü (NACE 23) – 46 Firma	42
Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Genel Değerlendirme.....	58
Kauçuk Ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü (NACE 22) – 32 Firma.....	62
Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Genel Değerlendirme	77
Mobilya İmalatı Alt Sektörü (NACE 31) – 29 Firma	81
Mobilya İmalatı Alt Sektörü Genel Değerlendirme	97
Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü (NACE 27) – 18 Firma	102
Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Genel Değerlendirme.....	117
Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü (NACE 13) – 17 Firma	120
Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Genel Değerlendirme	135
İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü (NACE 11) – 15 Firma	139
İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Genel Değerlendirme.....	154
Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü (NACE 20) – 14 Firma.....	158
Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Genel Değerlendirme	173
Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü (NACE 62) – 12 Firma	176
Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Genel Değerlendirme	191

Giriş

Bu çalışma “Kuzey Kıbrıs Sanayi Envanteri Çalışması 2015” raporuna ek olarak hazırlanmıştır. Bu ek raporun amacı NACE kod sistemine göre sınıflandırılmış öne çıkan alt sektörlerin incelenmesini içermektedir. Öne çıkan alt sektörler aşağıdaki gibidir:

NACE Kodu	Alt Sektör Adı	Firma Sayısı
10	Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü	87
25	Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü	48
23	Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü	46
22	Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü	32
31	Mobilya İmalatı Alt Sektörü	29
27	Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü	18
13	Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü	17
11	İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü	15
20	Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü	14
62	Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü	12

Ek rapor esas olan “Kuzey Kıbrıs Sanayi Envanteri Çalışması 2015” raporu ile beraber değerlendirilmelidir.

Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü (NACE 10) – 87 Firma

Tablo 1: Gıda Alt Sektörü Firmaların Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı	5
Tablo 2: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Firmanın Sanayi Bölgesinde Olması	5
Tablo 3: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler.....	6
Tablo 4: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi.....	6
Tablo 5: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları.....	7
Tablo 6: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler	8
Tablo 7: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Hammadde/Sanayi Girdisi İthalâtı	8
Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC’de Üretimi.....	9
Tablo 9: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı	9
Tablo 10: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Üretimde Çalışan Sayısı	10
Tablo 11: Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu	10
Tablo 12: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar	11
Tablo 13: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar	11
Tablo 14: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu	12
Tablo 15: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Sahip olunan Belgeler.....	12
Tablo 16: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu	13
Tablo 17: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Firmanın Bilgisi olduğu AB Standart Konuları	13
Tablo 18: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Firma İhtiyaçları	14
Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler	15
Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	16
Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	16
Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı.....	17
Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	17
Tablo 24: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu	18

Tablo 1: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Firmaların Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı

Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Lefkoşa	46	52.9%
Gazimağusa	20	23.0%
Girne	9	10.3%
Güzelyurt	11	12.6%
İskele	1	1.1%
Total	87	100.0%

Gıda ürünlerinin imalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 87 firmanın 52,9%si Lefkoşa bölgesi, 23%ü Gazimağusa bölgesi, 12,6%ı Güzelyurt bölgesi, 10,3%ü Girne Bölgesi ve 1,1%i ise İskele bölgesinde faaliyet göstermektedir.

Tablo 2: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Firmanın Sanayi Bölgesinde Olması

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Evet	30	34.5%
Hayır	57	65.5%
Toplam	87	100.0%

87 firmanın sadece 34,5%i Sanayi bölgelerinde yer almakta 65,5%i ise sanayi bölgeleri dışında bulunmaktadır.

Tablo 3: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
OSB Dışı	57	65.5%
Lefkosa OSB	16	18.4%
Gazimağusa OSB	6	6.9%
Haspolat OSB	1	1.1%
Alayköy OSB	4	4.6%
Karaoglıanoğlu OSB	1	1.1%
Gazimağusa Küçük OSB	1	1.1%
Güvercinlik K.E.S.S.	1	1.1%
Toplam	87	100.0%

Sanayi bölgelerinde yer alan 30 firmanın 16 sı Lefkoşa OSB’de, 6 sı Gazimağusa OSB’de, 4ü Alayköy OSB de iken, Haspolat OSB, Karaoglıanoğlu OSB, Gazimağusa Küçük OSB ve Güvercinlik Küçük Esnaf Sanayi Sitesinde bulunan firma sayısı 1’er adettir.

Tablo 4: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi

Üretim Teknolojisi	Firma Sayısı	Oran
İşgücü - makine eşit yoğunlukta	59	67.8%
İşgücü Yoğun	8	9.2%
Makine Yoğun	15	17.2%
Cevap Yok	5	5.7%
TOPLAM	87	100.0%

Gıda ürünlerinin imalatı alt sektöründe faaliyet göstermekte olan 87 firmanın 67,8%i üretim sürecinde işgücü ve makineyi eşit yoğunlukta kullanmaktadır. Firmaların 17,2%si makine yoğun üretim teknolojisi kullanırken, 9,2%si işgücü yoğun üretim yapmaktadırlar. Katılımcılardan 5,7%si üretim teknolojileri ile ilgili bilgi vermemiştir.

Tablo 5: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları

Kapasite Kullanım Oranı	Firma Sayısı	Oran
1 – 20	10	12.2%
21 – 50	30	36.6%
51 – 70	23	28.0%
71 – 90	8	9.8%
91 – 99	0	0%
100	11	13.4%
Toplam	82	100.0%
Cevap Yok	5	5.75%

Gıda ürünlerinin imalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 87 firmanın üretim kapasiteleri incelendiğinde ise firmaların 48,8%'inin %50 kapasite ve altında çalıştığı, 51%-70% arası kapasite kullanımının 28,0% olduğu, 71-99% arası kapasite kullanan firmaların oranının ise 9,8% olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan 11 firma toplam alt sektörün 13,4%'sını oluşturmaktadır. Ağırlıklı olarak kapasite kullanımının yoğunlaştığı oran 36,6% oranı ile 21-50% kapasite aralığıdır.

Tablo 6: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler

Faktör	Cevap Oranı
Talep Yetersizliği	30.9%
Finansal Kaynak Yetersizliği	19.1%
Pazarlama ve Tanıtım	15.5%
Hammadde Temini	15.5%
Teknoloji Yetersizliği	12.7%
İş Gücü Yetersizliği	4.5%
Enerji Altyapı Yetersizliği	1.8%

Tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler incelendiğinde ise firmaların 30,9%u talep yetersizliğinin tam kapasite çalışmamalarındaki en önemli sebep olduğunu belirtmiştir. Finansal kaynak yetersizliği ise 19,1% ile ikinci en önemli tam kapasite çalışmama sebebi olarak ortaya çıkmıştır. Pazarlama ve tanıtım eksikliği/ yetersizliği ve Hammadde temini ile ilgili eksiklik ve olumsuzluklar 15,5% ile eşit derece önem bulmuştur. Teknoloji yetersizliği ise 12,7% ile pazarlama ve hammadde ile ilgili olumsuzlukları takip etmiştir. İşgücü yetersizliği 4,5% ve Enerji altyapı yetersizliği 1,8% ile tam kapasite çalışmama nedenleri arasında en sonda gelmiştir.

Tablo 7: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Hammadde/Sanayi Girdisi İthalâtı

İthalat Durumu	Firma Sayısı	Oran
İthal Ediyor	47	54.0%
İthal Etmiyor	40	46.0%
Toplam	87	100.0%

Gıda ürünlerinin imalatı alt sektörü içerisinde faaliyet gösteren 87 firmanın %54'ü hammaddelerini yurtdışından ithal ederken, %46'sı iç piyasadan temin ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC’de Üretimi

KKTC’de Üretilme Durumu	Firma Sayısı	Oran
KKTC’de Üretilir	21	%24.1
KKTC’de Üretilmez	66	%75.9
Toplam	87	100

Firmalara kullandıkları hammaddenin KKTC’de üretilip üretilmediği sorulmuş ve Gıda sektöründeki firmaların %75,9’u kullandıkları hammaddenin KKTC’de üretilmediğini belirtmiştir.

Tablo 9: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı

Tam Zamanlı Çalışanların Uyruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uyruklu	1,248	52.7%
TC Uyruklu	948	40.0%
Üçüncü Ülke	174	7.3%
Toplam	2,370	

Araştırma dahilinde incelenen 87 gıda alt sektör üreticisinin tam zamanlı çalışanlarının uyruklara göre dağılımına bakıldığında, firmaların toplam 2370 çalışanının %52.7sinin yerli %47.3’ünün ise çalışma izni ile yurtdışından gelmekte olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Üretimde Çalışan Sayısı

Üretim Çalışanlarının Uruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uruklu	1,067	% 51.6
TC Uruklu	837	% 40.5
Üçüncü Ülke	163	% 7.9
Toplam	2,067	

Üretimde çalışanların sayısı incelendiğinde ise 87 firmanın toplam 2067 üretim çalışanının bulunmakta olduğu ve bunların 51,6%ının KKTC uruklu olduğu görülmektedir. Üretim kadrolarında çalışan yabancı uruklu personel oranı 48,4%dır.

Tablo 11: Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu

Çalışan Teminindeki güçlük Durumu	Firma Sayısı	Oran
Güçlük Çekiyoruz	25	28.7%
Güçlük Çekmiyoruz	62	71.3%
Toplam	87	100%

Çalışan temininde güçlük çektiğini söyleyen firma sayısı 25 iken, 87 firmanın 62 sine denk gelen 71.3%ü çalışan temininde güçlük çekmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 12: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar

Vasıflar	Oran
Mühendis	12,1%
Yüksek Meslek Okulu	15,2%
Meslek Lisesi	39,4%
Niteliksiz	33,3%

Firmaların personel bulmakta zorlandığı vasıflar önem sıralamasında Meslek Lisesi çıkışlı personel bulmakta zorluk 39,4% oranı ile en üst sırada yer alırken, niteliksiz düz işçi bulmakta zorluk 33,3% olarak tanımlanmıştır. Teknik konularda uzman yüksek meslek okulu çıkışlı personel bulma zorluğu 15,2% olarak tanımlanırken, mühendislik alanında personel bulma zorluğu 12,1%ile en son sırayı almıştır.

Tablo 13: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar

Pozisyonlar	Çalışan Sayısı	Oran
Yönetici	22	13,1%
İdari Personel	6	3,6%
Mühendis	5	3,0%
Teknik Personel	15	8,9%
Usta Başı	21	12,5%
İşçi	84	50,0%
Diğer	15	8,9%
Toplam	168	

Gıda ürünlerinin imalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmalara hangi pozisyonlarda çalışan bulmakta zorlandıkları ve bu pozisyonlarda an itibariyle kaç adet çalışana ihtiyaç duydukları ayrıca sorulmuştur. Elde edilen cevaplara göre araştırma kapsamındaki firmaların ihtiyacı olan 168 personelden %50'sinin işçi pozisyonunda, %13,1'inin üst ve orta düzey yönetici pozisyonunda, 12,5%inin ustabaşı pozisyonunda ve 8,9%unun teknik personel pozisyonunda ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. İdari personel pozisyonundaki ihtiyaç 3,6% iken, mühendis

pozisyonundaki ihtiyaç ise 5 personel ile 3% olarak tanımlanmıştır. Tanımlanan kategoriler dışı personel ihtiyacı ise 8,9%dur.

Tablo 14: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu

İhracat Durumu	Firma Sayısı	Oran
EVET	22	25.3%
HAYIR	65	74.7%
Toplam	87	100.0%

Gıda ürünlerinin imalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların 74,7%sinin ihracat yapmadığı sadece 25,3%ünün ihracat yaptığı görülmektedir.

Tablo 15: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Sahip Olunan Belgeler

Kalite Belgeleri	Firma Sayısı	Oran
Belge Yok	32	36.8%
ISO 22000	41	47.1%
ISO 9001	35	40.2%
ISO 14001	7	8.0%
HACCP	4	4.6%
ISO 18001	4	4.6%
TSE	4	4.6%
Helal	3	3.4%
BRC Food	1	1.1%
Global GAP	1	1.1%

Belge sahipliliği incelendiğinde ise firmaların %36,8'nin herhangi bir belgeye sahip olmadığı, %47,1'nin ISO22000 belgesine sahip olduğu, %40,2'sinin ise ISO 9001 belgesi sahibi olduğu görülmektedir. HACCP ve Helal belge sahibi olan firmaların oranı %4,6'dır. Bazı firmaların 1den fazla belgesi bulunmaktadır.

Tablo 16: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu

Teşvik Belge	Firma Sayısı	Oran
EVET	23	26.4%
HAYIR	64	73.6%
Total	87	100.0%

Araştırma kapsamında gıda ürünlerinin imalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 87 firmanın %26,4'ü teşvik belgesine sahipken 73,6'sı teşvik belgesine sahip değildir.

Tablo 17: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Firmanın Bilgisi Olduğu AB Standart Konuları

Konular	Firma Sayısı	Oran
Bilgisi Yok	16	18.4%
Gıda Güvenliği	2	2.3%
Gıda Güvenliği; Paketleme	2	2.3%
Gıda Güvenliği; Paketleme; Etiketleme	3	3.4%
Paketleme	1	1.1%
Paketleme; Etiketleme	4	4.6%
Ürün Güvenliği	1	1.1%
Ürün Güvenliği; Gıda Güvenliği	1	1.1%
Ürün Güvenliği; Gıda Güvenliği; Etiketleme	1	1.1%
Ürün Güvenliği; Gıda Güvenliği; Paketleme	2	2.3%
Ürün Güvenliği; Gıda Güvenliği; Paketleme; Etiketleme	53	60.9%
Ürün Güvenliği; Paketleme; Etiketleme	1	1.1%
Toplam	87	100.0%

Firmaların hangi başlıklarda AB standartları ile ilgili bilgisi olduğu incelendiğinde ise 60,9'unun ürün güvenliğinin yanı sıra gıda güvenliği, paketleme ve etiketleme konusunda bilgisi olduğu görülmektedir. Gıda ürünlerinin imalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 87 firmanın 16 sının, yani 18,4'ünün ise hiçbir konuda AB standartlarından haberdar olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Tablo 18: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Firma İhtiyaçları

İhtiyaç Alanları	Firma Sayısı	Oran
Maliyet Düşürme İhtiyacı	70	80.5%
Yatırım İçin Ek Finans İhtiyaç	67	77.0%
İç Pazarda Büyüme İhtiyacı	64	73.6%
İlave İşletme Sermaye İhtiyacı	57	65.5%
Kalite İyileştirme İhtiyacı	56	64.4%
Dış Pazara Açılma İhtiyacı	56	64.4%
Teknoloji İyileştirme İhtiyacı	55	63.2%
Yeni Ürün Geliştirme İhtiyacı	50	57.5%
Markalaşma İhtiyacı	48	55.2%
Yeni Dağıtım Kanalı İhtiyacı	42	48.3%
Nitelikli Uzman Personel İhtiyacı	39	44.8%
Çalışan İşbaşı Eğitim İhtiyacı	35	40.2%
Bilgi Sistem Teknoloji İhtiyacı	34	39.1%
Nitelikli İlave Yönetici İhtiyacı	32	36.8%
Yeniden Yapılanma İhtiyacı	31	35.6%
Elektronik Ticarete Geçiş İhtiyacı	30	34.5%
Yeni Alana Girme İhtiyacı	28	32.2%
Yönetim Danışmanlığı İhtiyacı	27	31.0%
Yurtdışı Ortaklık İhtiyacı	24	27.6%
Yurtiçi Ortaklık İhtiyacı	13	14.9%

Gıda ürünlerinin imalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların ihtiyaçlarını tanımlayabilmek için araştırmaya katılan firmalardan ihtiyaçlarını öncelendirerek tanımlamaları istenmiştir. Bu öncelikli sıralama sonucunda maliyet düşürme ihtiyacı 80,5% oranı ile en önemli ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Yatırım için ek finans ihtiyacı 77% ile ikinci sırada öncelikli iken, iç pazarda büyüme ihtiyacı 73,6% ile üçüncü sırada, ilave işletme sermaye ihtiyacı 65,5% ile dördüncü sırada, kalite iyileştirme ihtiyacı ve dış pazara açılma ihtiyacı eşit oranda önem bularak 64,4% ile beşinci sırada gelmiştir. Teknoloji iyileştirme ihtiyacı 63,2%, yeni ürün geliştirme ihtiyacı 57,5 % ve markalaşma ihtiyacı ise 55,2% ile altıncı yedinci ve sekizinci sırada önem bulmuştur. Yeni dağıtım kanalı ihtiyacı, nitelikli uzman personel ihtiyacı ve çalışan işbaşı eğitim ihtiyacı sırasıyla 48,3%, 44,8%, 40,2% ile markalaşma ihtiyacını takip etmiştir. En önemli ihtiyaçlar sıralamasında Bilgi sistem Teknoloji ihtiyacı, elektronik ticarete geçiş ihtiyacı, yeniden

yapılanma ihtiyacı, yönetim danışmanlığı ihtiyacı ilk 10 a girmezken yurtiçi/yurtdışı ortaklık ihtiyacı en az önemli ihtiyaçlar olarak tanımlanmıştır.

Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler

Faktörler	Firma Sayısı	Oran
Maliyetler	70	80.5%
Yatırım Yapabilme Gücü	31	35.6%
Pazar Payı	28	32.2%
Düzensiz Talebi Karşılabilme	19	21.8%
Kalite ve Standartlara Uygunluk	15	17.2%
Teknoloji ve Ar-Ge	13	14.9%
Güvenilirlik	10	11.5%
Nitelikli İş Gücü	9	10.3%
Kapasite Eksikliği	9	10.3%
Sipariş Teslim Süresi	8	9.2%
Üretim Zamanı	6	6.9%
Firma İmajı	6	6.9%
Satış Sonrası Hizmetler	4	4.6%
Envanter Yönetimi Uygulamaları	1	1.1%

Sektördeki rekabet gücünü olumsuz etkileyen faktörlerin sıralanmasında ise en üst sırayı %80,5 ile maliyetler almıştır. Maliyetlerin arkasından firmalar %35,6 ile yatırım yapabilme gücünden dolayı rekabetten olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Pazar payı %32,2 ile üçüncü en önemli faktör olarak tanımlanmış, düzensiz talebi karşılayamama %21,8, kalite ve standartlara uygunluk %17,2, teknoloji ve ar-ge noksanlığından kaynaklanan olumsuzluklar ise %14,9 ile sıralanmıştır.

Satış sonrası hizmetler ve envanter yöntemi uygulamaları ise en az önemli olumsuz faktörler olarak belirlenmiştir.

Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

İşçilik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	43	55.8%
% 21 – 40	30	39.0%
% 41 – 60	2	2.6%
% 61 – 80	2	2.6%
% 81 – 100	0	0.0%
Cevap Veren	77	100 %
Cevap Yok	10	
Toplam	87	

Toplam maliyetlerin içerisinde işçilik giderinin ağırlığına bakıldığında bu soruya veri sağlayan 77 Kurumun 55,8%inin işçilik maliyetleri toplam maliyetin 1-20%si aralığında yoğunlaşmaktadır. İşçilik maliyetleri toplam maliyetin 21-40%ını oluşturan firma sayısı 30 firma ile 39%dur. 41-60% ve 61-80% aralığında işçilik maliyeti olan kurumlar işgücü yoğun üretim teknolojileri kullanan firmalar olup her birinin oranı 2,6%dır. Hiçbir kurumun işçilik maliyeti toplam maliyetin 81-100% oranını kapsamamaktadır.

Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Elektrik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	77	97.5 %
% 21 – 40	2	2.5 %
% 41 – 60	0	0
% 61 – 80	0	0
% 81 – 100	0	0
Cevap Veren	79	100 %
Cevap Yok	8	
Toplam	87	

Elektrik giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına bakıldığında ise kurumların 97,5%inin elektrik giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında olduğu görülmektedir. Sadece Kurumların 2,5%inin elektrik maliyetleri toplam giderlerin 21-40%ına ulaşmaktadır.

Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Hammadde Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	11	13.9%
% 21 – 40	17	21.5%
% 41 – 60	31	39.2%
% 61 – 80	20	25.3%
% 81 – 100	0	0.0%
Cevap Veren	79	100 %
Cevap Yok	8	
Toplam	87	

Toplam maliyetlerin içerisinde hammadde giderinin ağırlığına bakıldığında ise firmaların 31inin hammadde giderlerinin 39,2% oranı ile toplam maliyetin 41-60%ı aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Hammadde maliyetleri toplam maliyetin 61-80%ini oluşturan firmalar ise 25,3% oranındadır. 21-40%ı aralığında hammadde maliyeti olan firmaların oranı 21,5% ve toplam maliyetin 1-20%i aralığında hammadde gideri olan firmaların oranı ise 13,9%dur. Hiçbir firmanın hammadde maliyeti toplam maliyetin 81-100% oranını kapsamamaktadır.

Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Yakıt Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	73	96.1 %
% 21 – 40	3	3.9 %
% 41 – 60	0	0
% 61 – 80	0	0
% 81 – 100	0	0
Cevap Veren	76	100 %
Cevap Yok	11	
Toplam	87	

Yakıt giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına incelendiğinde kurumların 96,1%inin yakıt giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında olduğu görülmektedir. Sadece Kurumların 3,9%unun yakıt maliyetleri toplam giderlerin 21-40%ına ulaşmaktadır.

Tablo 24: Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu

Yeni Yatırım	Firma Sayısı	Oran
EVET	43	49.4%
HAYIR	44	50.6%
Total	87	100.0%

Gıda ürünlerinin imalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 87 firmanın 43ü yeni yatırım planlaması yaparken 44 tanesinin yeni yatırım düşünmediği görülmektedir.

Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Genel Değerlendirme

Araştırmaya katılan ve gıda ürünlerinin imalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 87 firma 52,9% u Lefkoşa bölgesinde yoğunlaşmış olup tüm firmaların sadece 34,5%i sanayi bölgelerinde bulunmaktadır.

Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörünün geneline bakıldığında, 67,8% oranı ile işgücü ve makineyi eşit oranda kullanan bir **üretim teknolojisi** ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektöründe faaliyet gösteren ve araştırmaya katılan firmaların **kapasite kullanımları** incelendiğinde, firmaların %48,8inin %50 kapasite ve altında çalışmakta olduğu, 37,8%'inin ise 51-99% oranında kapasitesini kullanmakta olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan firma oranı ise sadece 13,4%dır. Atıl kapasitesi olan firmaların tam kapasite çalışmama nedenlerinden en önemlisi 30,9% oranı ile **talep yetersizliği** olarak belirlenmiştir.

Gıda alt-sektörünün arz kapasitesini belirleyen ve kısıtlayan durumları daha iyi analiz edebilmek için talep kapasitesi ile karşılaştırılması önemlidir. Turizm tesisleri satın alma sorumluları ile yapılan yüz yüze görüşmelerde gıda sektöründe yabancı ürün tercihinin en büyük nedeni arzulanan kalitede, ebatla ve süreklilikte yerli ürün bulunmaması olarak ortaya çıkmıştır.

Tüketicilerin yerli piyasadan istedikleri kriterlerde ürünleri bulamamasına karşılık sektör üreticilerinin tam kapasite çalışmamalarının nedeni olarak 30,9% oranında talep eksikliğini ortaya çıkarmaları, aslında piyasanın talebinin varlığı fakat üreticinin bu talebe gerek ürün çeşitliliği, gerekse kalite ve süreklilik bakımından cevap veremediğini göstermektedir. Bu noktada söz konusu alt sektörde arz ve talebin buluşmadığı ortaya çıkmaktadır.

Tam kapasite kullanmama nedenlerinden en önemli ikinci faktör olarak **finansal kaynak** yetersizliğinin 19,1% oranında tanımlanması ile birlikte maliyet düşürerek dolaylı yoldan finansal kaynak sağlayan teşvik belgesine sahip olunma durumu sadece 26,4% oranındadır. Firmalara yeni yatırım düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda 50,6%ı yeni yatırım planlamadıklarını belirtmektedir.

Yapılacak yatırımların finansmanının düşük faizli uzun vadeli kredilerle karşılanabilmesi kadar yatırım sonrası ortaya çıkacak ürün ve hizmetlerin de pazar ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmesi önemlidir. Bu noktada talebin ne yönde olduğu, tüketicilerin beklentileri analiz edilip yeni yatırımların bu yönde şekillendirilmesi önemlidir.

Pazarlama ve tanıtım eksikliğinin tam kapasite kullanımını 15,5% oranında en önemli 3üncü faktör olarak tanımlanması ile birlikte araştırmaya katılan firmalar öncelikli ihtiyaçlarını

sıralarken yeni ürün geliştirme, markalaşma ve yeni dağıtım kanalı ihtiyaçlarına orta derecede önemli bulmuşlardır. Elektronik ticarete geçiş ihtiyacı ise düşük önemli ihtiyaçlar arasına girmiştir.

Pazarlama ve tanıtım ile aynı sırayı alan **hammadde** temini ile ilgili olumsuz faktörler de tam kapasite kullanımını etkileyen önemli faktörler arasında sıralanmaktadır. Hammaddesini yurtdışından ithal eden firma oranı 54%’dir. Toplam maliyetlere bakıldığında, işçilik, elektrik, yakıt giderlerinin ağırlıklı oranı toplam maliyetlerin 1%’i ve 20% aralığında yoğunlaşırken, hammadde maliyetlerinin toplam maliyetler içerisindeki oranının 41% ve 60% aralığında yoğunlaştığı görülmektedir.

İşgücü yetersizliği tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler arasında en son sıralarda bulunmakta olup araştırmaya katılan alt sektör üreticilerinin çalışan temininde güçlük çekip çekmedikleri sorusunda 71,3% oranında güçlük çekmediklerini belirtmesi de ayrıca önemlidir. Tam zamanlı çalışanların sadece 52%’sinin yerli işgücü piyasasından sağlandığı ve bu çalışanların da 51,6%’sinin üretimde çalıştığı da ayrıca görülmektedir.

En çok personel bulmakta zorlanılan vasıflar arasında Meslek Lisesi mezunu (39,4%) ve niteliksiz düz işçi bulma zorluğu (33,3%) en üst sırayı almıştır. Çalışan ihtiyacı incelendiğinde ise kurumların belirttiği toplam 168 kişilik işgücü ihtiyacı arasında işçi ihtiyacı 50% olarak öne çıkmıştır. Bu da kurumların işgücü ihtiyaçlarını yerli işgücü piyasasından tamamlayamamasalar bile 40% oranında Türkiye’den gelen işgücünü, 8% oranında ise üçüncü ülkeden gelen işgücünü kullanarak işgücü ihtiyaçlarını tamamladıkları görülmektedir.

Sektörün rekabet gücünü olumsuz yönde etkileyen faktörler sıralamasında en üst sırayı 80,5% oranı ile **maliyetler** almaktadır. Toplam maliyet içerisinde en büyük payı toplamın 41%’i ve 60%’ı aralığında yoğunlaşan hammadde maliyetleri almaktadır. Elektrik, yakıt ve işgücü maliyetleri aynı aralıkta yoğunlaşmaktadır. Firmaların 54%’ünün hammaddesini yurtdışından ithal ettiği de ayrıca görülmektedir. Maliyet düşürücü yöntemler arasında yeni teknoloji yatırımıyla birlikte gelebilecek potansiyel verimlilik olasılığı ile birlikte yeni pazarlara girmenin getireceği talep artırımını dolayısıyla birim maliyetlerindeki düşüş olasılığı her kurum tarafından değerlendirilmelidir. Bu bağlamda kurumların 50,6%’sinin yeni yatırımı yakın zamanda düşünmemesi de önemli bir ayrıntı olmaktadır.

Sektörü olumsuz yönde etkileyen en önemli ikinci faktör ise yatırım için **ek finans ihtiyacı** eksikliği olarak tanımlanmıştır. Finansal kaynak yetersizliği tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler arasında da ikinci sırada tanımlanması sektörün ve genelinde KKTC

ekonomisinin finansman bulmada sıkıntı yaşadığını ortaya koymaktadır. Buna rağmen firma ihtiyaçları arasında gerek yurtiçi gerek yurtdışından ortaklık bulma ihtiyacı en az öncelikli ihtiyaçlar olarak belirlenmiştir.

İç pazarda büyüme ihtiyacı, kurumlar tarafından en önemli üçüncü ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Turizm sektörünün en büyük talep yaratan sektörlerden biri olduğu göz önünde bulundurulduğunda, turizm sektörü analizinde ortaya çıkan, gıda ürünlerine olan mevcut talebin yerli ürünlerin kalite, süreklilik, ürün çeşitlendirmesi, yeni paketleme çeşitleri ve pazarlama faaliyetleri eksikliklerinden dolayı 30,26% oranında dış pazarlardan karşılanması daha da önem kazanmaktadır. Turizm tesislerinin 39,66% oranı ile en büyük gider kalemi olan gıda grubu harcamalarının 69,74%ü yerli ürünlerden oluşmaktadır. Özellikle konserve-turşu-salçalar alt grubu, pastane grubu ve şarküteri grubunda yabancı ürün tercih oranı yerli ürün tercih oranından daha yüksektir.

Diğer bir önemli bir tüketici gurubu olan yabancı öğrencilerin harcamaları incelendiğinde, en büyük payı 34.00% ile gıda, et ve restoran harcamaları almaktadır.

Gıda sektörü üreticileri açısından, iç pazarda büyümenin, kalite standardının sağlanması, ürün ve paketleme çeşitliliğinin geliştirilmesi ve pazarlama ve satış sonrası destek hizmetlerinin güçlendirilmesi ile sağlanabileceği ortaya çıkmaktadır.

İlave işletme sermayesi ihtiyacının, ihtiyaç analizinde üst sıralarda bulunması, kurumların ilk yatırım sermayelerinin yeterliliği ve faaliyet karlarının yatırıma dönüştürülmesi noktasında aksaklıklar olabileceğinin bir göstergesidir. Kurumların döner sermayelerinin yeni yatırımlara yetmiyor oluşu, dış kaynak kullanımının sağlıklı bir özkaynak/varlık dengesini oluşturulamamasına yol açmakla birlikte gerekli yatırım ve atılımların gerçekleşmemesi ile birlikte sektörün büyümesine engel teşkil edebilecektir.

İhtiyaç analizi incelendiğinde, finansman, büyüme ve sermaye ihtiyacı akabinde **kalite iyileştirme ve dış pazara açılma** ihtiyacının geldiği görülmektedir. Söz konusu iki ihtiyacın da karşılanmasında yol gösterici olarak uluslararası belgelendirme ve standartların adaptasyonu kullanılabilmektedir. Bu bağlamda **belgelendirme** durumları incelendiğinde kurumların 32 tanesinin hiçbir belgeye sahip olmadığı geriye kalanların ise ISO22000, HACCP, Helal ve ISO9001 belgelerinden biri veya birkaçına sahip olduğu görülmektedir. Bu oranın yıllar içerisinde artış gösterip göstermediği takip edilip, tüm alt sektör üreticilerinin belgelendirme sürecini tamamlaması veya tekrar belge almaya hak kazanması için gerekli teşvik ve desteklerin verilmesi, ürün kalitesinin geliştirilmesi ve standartlaştırılması anlamında önemlidir. Ayrıca

araştırmaya katılan Gıda Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü altındaki kurumların **AB standartları ile ilgili bilgi sahibi** olma oranları ise 81,6%dır. Ürün güvenliği, gıda güvenliği, paketlenme ve etiketlenme konuları ile ilgili standartlar sektörün 60,9% u tarafından bilinmektedir. Kalite geliştirme, gerek iç pazardaki büyümeyi gerekse dış pazara açılabilme olasılığı sağlayacaktır. Mevcut ürünlerin AB standartlarına uyumlu üretilmesi, gerekli güvenlik ve kalite belgelerine sahip olmaları, ürün kalitesini iyileştirip geliştireceği gibi, iç pazar ve dış pazarda büyüme olasılığını artacaktır. Yine firmaların pazarlama ve tanıtım konularındaki eksikliklerinin giderilmesi ise iç-dış pazarlara giriş ve ürün tutundurma olasılığını olumlu yönde etkileyecektir.

İhtiyaç analizinde kurumların **Bilgi Sistem Teknolojileri İhtiyacı ve Elektronik Ticarete** geçiş ihtiyacını alt seviyelerde önemlendirmeleri teknolojinin getireceği verimliliği kullanma ve yeni pazarlara veya mevcut pazarlara daha etkin erişim ve dağıtım olasılığının göz ardı edilme riskine dikkat çekmektedir. Ayrıca kurumlar **yeniden yapılandırma ve yönetsel danışmanlık** ihtiyaçlarını da alt seviyede önemlendirmiştir. Bu da kurumsal kapasite gelişiminin yönetsel becerilerin artırılarak desteklenmesinin önemini altı çizilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı (Makine ve Teçhizat Hariç) Alt Sektörü (NACE 25) – 48 Firma

Tablo 1: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Firmaların Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı	25
Tablo 2: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Firmalarının Sanayi Bölgesinde Olması.....	25
Tablo 3: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler	26
Tablo 4: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi	26
Tablo 5: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları.....	27
Tablo 6: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler	28
Tablo 7: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Hammadde/Sanayi Girdisi İthalatı	28
Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC’de Üretimi.....	29
Tablo 9: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı.....	29
Tablo 10: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı Alt Sektörü Üretimde Çalışan Sayısı	30
Tablo 11: Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu	30
Tablo 12: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar	31
Tablo 13: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar.....	31
Tablo 14: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu	32
Tablo 15: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Sahip Olunan Belgeler.....	32
Tablo 16: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu	33

Tablo 17: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü AB Müktesebatı Uyumu Konusunda Bilgi	33
Tablo 18: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Firma İhtiyaçları.....	34
Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler	35
Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	36
Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	37
Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı.....	37
Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	38
Tablo 24: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalâtı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu.....	38

Tablo 1: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Firmaların Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı

Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Lefkoşa	29	60.4%
Gazimağusa	8	16.7%
Girne	8	16.7%
Güzelyurt	2	4.2%
İskele	1	2.1%
Toplam	48	100%

Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 48 firmanın 60,4%ü Lefkoşa bölgesi, 16,7%si Gazimağusa bölgesi, 16,7%si Girne Bölgesi, 4,2%si Güzelyurt bölgesi ve 2,1%i ise İskele bölgesinde faaliyet göstermektedir.

Tablo 2: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Firmalarının Sanayi Bölgesinde Olması

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Evet	27	56.2%
Hayır	21	43.8%
Toplam	48	100.0%

48 firmanın 56,2%si Sanayi bölgelerinde yer almakta 43,8%i ise sanayi bölgeleri dışında bulunmaktadır.

Tablo 3: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
OSB Dışı	21	43.8%
Alayköy Organize Sanayi Bölgesi	1	2.1%
Gazimağusa Küçük Sanayi Bölgesi	3	6.3%
Gazimağusa Organize Sanayi Bölgesi	6	12.5%
Haspolat Sanayi Bölgesi	8	16.7%
Karaoglanoglu Sanayi Bölgesi	2	4.2%
Lefkosa Organize Sanayi Bölgesi	7	14.6%
Toplam	48	100.0

Sanayi bölgelerinde yer alan 27 firmanın 8'i Haspolat Sanayi Bölgesinde, 7'si Lefkoşa OSB'de, 6'sı Gazimağusa OSB'de, 3'ü Gazimağusa Küçük OSB, 2'si Karaoglanoglu OSB ve 1'i ise Alayköy OSB de bulunmaktadır.

Tablo 4: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi

Üretim Teknolojisi	Firma Sayısı	Oran
İşgücü - makine eşit yoğunlukta	35	72.9
İşgücü Yoğun	6	12.5
Makine Yoğun	5	10.4
Cevap YOK	2	4.2
Toplam	48	100.0

Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı alt sektöründe faaliyet göstermekte olan 48 firmanın 72,9'u üretim sürecinde işgücü ve makineyi eşit yoğunlukta kullanmaktadır. Firmaların 12,5'i işgücü yoğun üretim teknolojisi kullanırken, 10,4'ü makine yoğun üretim yapmaktadırlar. Katılımcılardan 4,2'si üretim teknolojileri ile ilgili bilgi vermemiştir.

Tablo 5: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları

Kapasite Kullanım Oranı	Firma Sayısı	Oran
1 – 20	4	9.1%
21 – 50	19	43.2%
51 – 70	7	15.9%
71 – 90	8	18.2%
91 – 99	0	0.0%
100 Tam kapasite	6	13.6%
Toplam	44	100.0
Cevap yok	4	8.3%

Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 48 firmanın üretim kapasiteleri incelendiğinde ise soruya yanıt veren 44 firmanın 52,3%'ünün 50% kapasite ve altında çalıştığı, %51-%70 arası kapasite kullanımının 15,9% olduğu, 71-90% arası kapasite kullanan firmaların oranının ise 18,2% olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan 6 firma toplam alt sektörün 13,6%'ini oluşturmaktadır. Ağırlıklı olarak kapasite kullanımının yoğunlaştığı oran 43,2% oranı ile 21-50% kapasite aralığıdır. Firmaların 8,3%'ü soruya cevap vermemiştir.

Tablo 6: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler

Faktör	Oran
Talep Yetersizliği	27.7%
Finansal Kaynak Yetersizliği	19.1%
Pazarlama ve Tanıtım	10.6%
Hammadde Temini	9.6%
Teknoloji Yetersizliği	22.3%
İş Gücü Yetersizliği	7.4%
Enerji Altyapı Yetersizliği	3.3%

Tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler incelendiğinde ise firmaların 27,7%si talep yetersizliğinin tam kapasite çalışmamalarındaki en önemli sebep olduğunu belirtmiştir. Teknoloji yetersizliği 22,3%ile ikinci en önemli sebep olarak tanımlanırken Finansal kaynak yetersizliği ise 19,1% ile üçüncü en önemli tam kapasite çalışmama sebebi olarak ortaya çıkmıştır. Pazarlama ve tanıtım eksikliği/ yetersizliği 10,6% oranı ile dördüncü sırada ve Hammadde temini ile ilgili eksiklik ve olumsuzluklar 9,6% oranı ile takip etmiştir. İşgücü yetersizliği 7,4% ve Enerji altyapı yetersizliği 3,3% ile tam kapasite çalışmama nedenleri arasında en sonda gelmiştir.

Tablo 7: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Hammadde/Sanayi Girdisi İthalatı

İthalat Durumu	Firma Sayısı	Oran
İthal Ediyor	36	75.0
İthal Etmiyor	12	25.0
Toplam	48	100.0

Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı alt sektörü içerisinde faaliyet gösteren 48 firmanın %75'i hammaddelerini yurtdışından ithal ederken, %25'i iç piyasadan temin ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC’de Üretimi

KKTC’de Üretim Durumu	Firma Sayısı	Oran
KKTC’de Üretilir	4	% 8.3
KKTC’de Üretilmez	44	% 91.7
Toplam	48	% 100

Firmalara kullandıkları hammaddenin KKTC’de üretilip üretilmediği sorulmuş ve Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı sektöründeki firmaların %91,7’si kullandıkları hammaddenin KKTC’de üretilmediğini belirtmiştir.

Tablo 9: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı

Tam Zamanlı Çalışanların Uyruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uyruklu	268	39.7%
TC Uyruklu	373	55.2%
Üçüncü Ülke	35	5.1%
Toplam	676	

Araştırma dahilinde incelenen 48 Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı alt sektör üreticisinin tam zamanlı çalışanlarının uyruklara göre dağılımına bakıldığında, firmaların toplam 676 çalışanının 39,7%sinin yerli 60,3%ünün ise çalışma izni ile yurtdışından gelmekte olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı Alt Sektörü Üretimde Çalışan Sayısı

Üretim Çalışanlarının Uruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uruklu	130	26.4 %
TC Uruklu	319	64.7 %
Üçüncü Ülke	44	8.9 %
Toplam	493	

Üretimde çalışanların sayısı incelendiğinde ise 48 firmanın toplam 493 üretim çalışanın bulunmakta olduğu ve bunların 26,4%ünün KKTC uruklu olduğu görülmektedir. Üretim kadrolarında çalışan yabancı uruklu personel oranı 73,6%dir.

Tablo 11: Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu

Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu	Firma Sayısı	Oran
Güçlük Çekiyoruz	12	% 25
Güçlük Çekmiyoruz	36	% 75
Toplam	48	% 100

Çalışan temininde güçlük çektiğini söyleyen firma sayısı 12 iken, 48 firmanın 36'sına denk gelen 75%i çalışan temininde güçlük çekmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 12: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar

Vasıflar	Oran
Mühendis	12.5%
Yüksek Meslek Okulu	10.0%
Meslek Lisesi	60.0%
Niteliksiz	17.5%

Firmaların personel bulmakta zorlandığı vasıflar önem sıralamasında Meslek Lisesi çıkışlı personel bulmakta zorluk 60% oranı ile en üst sırada yer alırken, niteliksiz düz işçi bulmakta zorluk 17,5% olarak tanımlanmıştır. Mühendislik alanında personel bulma zorluğu 12,5% olarak tanımlanırken, teknik konularda uzman yüksek meslek okulu çıkışlı personel bulma zorluğu 10% ile en son sırayı almıştır.

Tablo 13: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar

Pozisyonlar	Çalışan Sayısı	Oran
Yönetici	0	0.0%
İdari Personel	0	0.0%
Mühendis	4	4.4%
Teknik Personel	30	33.0%
Usta Başı	20	22.0%
İşçi	27	29.7%
Diğer	10	11.0%
Toplam	91	100.0%

Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmalara hangi pozisyonlarda çalışan bulmakta zorlandıkları ve bu pozisyonlarda an itibariyle kaç adet çalışana ihtiyaç duydukları ayrıca sorulmuştur. Elde edilen cevaplara göre araştırma kapsamındaki firmaların ihtiyacı olan 91 personelden %33'ünün teknik personel pozisyonunda, %29,7'sinin işçi pozisyonunda, 22%sinin ustabaşı pozisyonunda ve 4,4%ünün ise mühendis pozisyonunda

ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. İdari personel ve üst ve orta düzey yönetici pozisyonunda ihtiyaç olmadığı da ayrıca görülmektedir. Tanımlanan kategoriler dışı personel ihtiyacı ise 11%dir.

Tablo 14: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu

İhracat Durumu	Firma Sayısı	Oran
EVET	6	12.5%
HAYIR	42	87.5%
Toplam	48	100.0%

Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların 87,5%inin ihracat yapma durumunun olmadığı sadece 12,5%inin ihracat yaptığı görülmektedir.

Tablo 15: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Sahip Olunan Belgeler

Kalite Belgeleri	Firma Sayısı	Oran
Belge Yok	30	62.5%
ISO 9001	13	27.1%
ISO14001	2	4.2%
CE	3	6.3%
TSE	1	2.1%
OHSAS 18001	1	2.1%

Belge sahipliği incelendiğinde ise firmaların %62,5'inin herhangi bir belgeye sahip olmadığı, %27,1'inin ISO9001 belgesine sahip olduğu, %6,3ü CE belgesine sahipken %4,2'sinin ise ISO14001 belgesi sahibi olduğu görülmektedir. TSE ve OHSAS 18001 belgesi sahibi olan firmaların oranı eşit olup %2,1'dir. Az sayıda firmanın 1den fazla belgesi bulunmaktadır.

Tablo 16: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu

Teşvik Bilgisi	Firma Sayısı	Oran
EVET	8	16.7%
HAYIR	40	83.3%
Toplam	48	100.0%

Araştırma kapsamında Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 48 firmanın sadece %16,7'si teşvik belgesine sahipken 83,3%ü teşvik belgesine sahip değildir.

Tablo 17: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü AB Müktesebatı Uyumu Konusunda Bilgi

AB Müktesebatı Uyum ile İlgili Bilgi	Firma Sayısı	Oran
Bilgisi Var	16	33.3
Bilgisi Yok	32	66.7
Toplam	48	100

Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı alt sektöründeki firmaların % 66,7'si AB müktesebatı uyumu konusunda bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 18: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Firma İhtiyaçları

İhtiyaç Alanları	Firma Sayısı	Oran
Yatırım İçin Ek Finans İhtiyaç	40	83.3%
İç Pazarda Büyüme İhtiyacı	40	83.3%
Maliyet Düşürme İhtiyacı	39	81.3%
Teknoloji İyileştirme İhtiyacı	35	72.9%
İlave İşletme Sermaye İhtiyacı	34	70.8%
Kalite İyileştirme İhtiyacı	30	62.5%
Markalaşma İhtiyacı	30	62.5%
Dış Pazara Açılma İhtiyacı	29	60.4%
Nitelikli Uzman Personel İhtiyacı	29	60.4%
Yeni Ürün Geliştirme İhtiyacı	28	58.3%
Yeni Dağıtım Kanalı İhtiyacı	21	43.8%
Çalışan İşbaşı Eğitim İhtiyacı	21	43.8%
Yeni Alana Girme İhtiyacı	19	39.6%
Yeniden Yapılanma İhtiyacı	19	39.6%
Nitelikli İlave Yönetici İhtiyacı	18	37.5%
Bilgi Sistem Teknoloji İhtiyacı	17	35.4%
Elektronik Ticarete Geçiş İhtiyacı	15	31.3%
Yönetim Danışmanlığı İhtiyacı	13	27.1%
Yurtdışı Ortaklık İhtiyacı	10	20.8%
Yurtiçi Ortaklık İhtiyacı	5	10.4%

Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların ihtiyaçlarını tanımlayabilmek için araştırmaya katılan firmalardan ihtiyaçlarını öncelendirerek tanımlamaları istenmiştir. Bu öncelikli sıralama sonucunda **Yatırım İçin Ek Finans İhtiyacı** ve **İç Pazarda Büyüme İhtiyacı** 83,3% oranı ile en önemli ihtiyaçlar olarak ortaya çıkmıştır. Maliyet Düşürme İhtiyacı 81,3% ile ikinci sırada öncelikli iken, Teknoloji İyileştirme İhtiyacı 72,9% ile üçüncü

sırada, İlave İşletme Sermaye İhtiyacı 70,8% ile dördüncü sırada, Kalite İyileştirme İhtiyacı ve Markalaşma İhtiyacı eşit oranda önem bularak 62,5% ile beşinci sırada gelmiştir. Dış Pazara Açılma İhtiyacı ve Nitelikli Uzman Personel İhtiyacı ise 60,4% oranında eşit önem bulmuşlardır. Yeni ürün geliştirme ihtiyacı 58,3 % ile yedinci sırada gelirken, Yeni Dağıtım Kanalı İhtiyacı ve Çalışan İşbaşı Eğitim İhtiyacı ise 43,8% ile aynı sırada önem bulmuştur. Yeni Alana Girme ve Yeniden Yapılanma İhtiyacı 39,6% ile aynı oranda önemlendirilirken, Nitelikli İlave Yönetici İhtiyacı sırasıyla 37,4% ile takip etmiştir. En önemli ihtiyaçlar sıralamasında Bilgi Sistem Teknoloji İhtiyacı, Elektronik Ticarete Geçiş İhtiyacı ve Yönetim Danışmanlığı İhtiyacı ilk 10 önemde ihtiyaç arasına girmezken Yurtiçi/Yurtdışı Ortaklık İhtiyacı en az önemli ihtiyaçlar olarak tanımlanmıştır.

Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler

Faktörler	Firma Sayısı	Oran
Maliyetler	38	79.2%
Yatırım Yapabilme Gücü	17	35.4%
Pazar Payı	12	25.0%
Düzensiz Talebi Karşılatabilme	12	25.0%
Nitelikli İş Gücü	11	22.9%
Kalite ve Standartlara Uygunluk	8	16.7%
Güvenilirlik	7	14.6%
Teknoloji ve Ar-Ge	4	8.3%
Kapasite Eksikliği	2	4.2%
Sipariş Teslim Süresi	2	4.2%
Üretim Zamanı	2	4.2%
Firma İmajı	2	4.2%
Satış Sonrası Hizmetler	1	2.1%
Envanter Yönetimi Uygulamaları	0	0.0%

Sektördeki rekabet gücünü olumsuz etkileyen faktörlerin sıralanmasında ise en üst sırayı 79,2% ile maliyetler almıştır. Maliyetlerin arkasından firmalar 35,4% ile yatırım yapabilme gücünden

dolayı rekabetten olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Pazar payı ve düzensiz talebi karşılayamama 25% ile üçüncü en önemli faktörler olarak tanımlanmış, nitelikli işgücü eksikliği 22,9%, kalite ve standartlara uygunluk 16,7%, güvenilirlik 14,6% ile ve teknoloji ve ar-ge noksanlığından kaynaklanan olumsuzluklar ise 8,3% ile sıralanmıştır.

Kapasite eksikliği, sipariş teslim süresi ve üretim zamanı ile ilgili olumsuz faktörler ile firma imajı alt sıralarda önemlendirilerek herbiri 4,2% oranında değerlendirilmiştir. Satış sonrası hizmetler ve envanter yöntemi uygulamaları ise en az önemli olumsuz faktörler olarak belirlenmiştir.

Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

İşçilik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	15	34.9%
% 21 – 40	22	51.2%
% 41 – 60	6	14.0%
% 61 – 80	0	0.0%
% 81 – 100	0	0.0%
Cevap Veren	43	100.0%
Cevap Yok	5	
Toplam	48	

Toplam maliyetlerin içerisinde işçilik giderinin ağırlığına bakıldığında bu soruya veri sağlayan 43 firmanın 51,2%sinin işçilik maliyetleri toplam maliyetin 21-40%si aralığında yoğunlaşmaktadır. İşçilik maliyetleri toplam maliyetin 1-20%ını oluşturan firma sayısı 15 firma ile 34,9%dur. 41-60%ı aralığında işçilik maliyeti olan firmaların oranı ise 14%dür. Hiçbir kurumun işçilik maliyeti toplam maliyetin 61-100% oranını kapsamamaktadır.

Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Elektrik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	43	97.7%
% 21 – 40	1	2.3%
% 41 – 60	0	0
% 61 – 80	0	0
% 81 – 100	0	0
Cevap Veren	44	100%
Cevap Yok	4	
Toplam	48	

Elektrik giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına bakıldığında ise kurumların 97,7%sinin elektrik giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında olduğu görülmektedir. Sadece Kurumların 2,3%ünün elektrik maliyetleri toplam giderlerin 21-40%ına ulaşmaktadır.

Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Hammadde Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	4	8.9%
% 21 – 40	12	26.7%
% 41 – 60	23	51.1%
% 61 – 80	5	11.1%
% 81 – 100	1	2.2%
Cevap Veren	45	100.0%
Cevap Yok	3	
Toplam	48	

Toplam maliyetlerin içerisinde hammadde giderinin ağırlığına bakıldığında ise firmaların 51,1%inin hammadde giderlerinin toplam maliyetin 41-60%ı aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Hammadde maliyetleri toplam maliyetin 21-40%ını oluşturan kurumlar ise 26,7% oranındadır. 61-80%i aralığında hammadde maliyeti olan kurumların oranı 11,1% ve toplam maliyetin 1-20%i aralığında hammadde gideri olan kurumların oranı ise 8,9%dur. Sadece 1 firmanın hammadde maliyeti toplam maliyetin 81-100% oranını kapsamamaktadır.

Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Yakıt Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	47	100%
% 21 – 40	0	0
% 41 – 60	0	0
% 61 – 80	0	0
% 81 – 100	0	0
Cevap Veren	47	100 %
Cevap Yok	1	
Toplam	48	

Yakıt giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına incelendiğinde kurumların 100%ünün yakıt giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 24: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve teçhizat hariç) Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu

Yeni Yatırım	Firma Sayısı	Oran
EVET	25	52.1
HAYIR	23	47.9
Toplam	48	100.0

Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 48 firmanın 25i yeni yatırım planlaması yaparken 23 tanesinin yeni yatırım düşünmediği görülmektedir.

Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı Alt Sektörü Genel Değerlendirme

Araştırmaya katılan ve Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 48 firmanın 60,4%ü Lefkoşa bölgesinde yoğunlaşmış olup tüm firmaların 56,2%si sanayi bölgelerinde bulunmaktadır.

Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı alt sektörünün geneline bakıldığında, 72,9% oranı ile işgücü ve makineyi eşit oranda kullanan bir **üretim teknolojisinin** ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren ve araştırmaya katılan firmaların **kapasite kullanımları** incelendiğinde, firmaların 52,3%'ünün %50 kapasite ve altında çalışmakta olduğu, 34,1%'inin ise 51-99% oranında kapasitesini kullanmakta olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan firma oranı ise sadece 13,6%dir. Atıl kapasitesi olan firmaların tam kapasite çalışmama nedenlerinden en önemlisi 27,7% oranı ile **talep yetersizliği** olarak belirlenmiştir.

Teknoloji yetersizliğini tam kapasite çalışmama nedenlerinden en önemli ikincisi olarak tanımlanmıştır. Ayrıca firma ihtiyaçları sıralamasında teknolojiyi iyileştirme ihtiyacı 72,9% oranı ile üçüncü önemli ihtiyaç olarak da tanımlanmıştır. Buna rağmen rekabeti olumsuz yönde etkileyen faktörler arasında Teknoloji ve Ar-ge den dolayı rekabette geri kalınmasının çok önemli bir faktör olarak tanımlanmadığı da ortaya çıkmıştır.

Tam kapasite kullanmama nedenlerinden en önemli üçüncü faktör olarak **finansal kaynak** yetersizliğinin 19,1% oranında tanımlanması ile birlikte maliyet düşürerek dolaylı yoldan finansal kaynak sağlayan teşvik belgesine sahip olunma durumu sadece 16,7% oranındadır. Firmalara yeni yatırım düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda 52,1%i yeni yatırım planladıklarını belirtmektedir.

Pazarlama ve tanıtım eksikliğinin tam kapasite kullanımını 10,6% oranında en önemli 4üncü faktör olarak tanımlanması ile birlikte araştırmaya katılan firmalar öncelikli ihtiyaçlarını sıralarken yeni ürün geliştirme ve yeni dağıtım kanalı ihtiyaçlarına orta derecede önemli bulmuşlardır. Elektronik ticarete geçiş ihtiyacı ise düşük önemli ihtiyaçlar arasına girmiştir.

Hammadde temini ile ilgili olumsuz faktörler tam kapasite kullanımını etkileyen orta derecede önemli faktörler arasında sıralanmaktadır. Hammaddesini yurtdışından ithal eden firma oranı 75%dir. Bu da yerli pazardan elde edemese bile hammaddeyi ithal ederek hammadde temini ile ilgili sıkıntıların bertaraf edildiğini ve hammadde temininin tam kapasite kullanılmamasının en

önemli sebeplerinden biri olmadığını ortaya koymaktadır. Toplam maliyetlere bakıldığında, elektrik ve yakıt giderlerinin ağırlıklı oranı toplam maliyetlerin 1%-20% aralığında yoğunlaşırken, hammadde maliyetlerinin toplam maliyetler içerisindeki oranının 51,1% oranı ile 41%-60% aralığında yoğunlaştığı görülmektedir.

İşgücü yetersizliği tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler arasında düşük sıralarda bulunmakta olup araştırmaya katılan alt sektör üreticilerinin çalışan temininde güçlük çekip çekmedikleri sorusunda 75% oranında güçlük çekmediklerini belirtmesi de ayrıca önemlidir. Tam zamanlı çalışanların sadece 39,7%sinin yerli işgücü piyasasından sağlandığı ve bu çalışanların da 26,4%ünün üretimde çalıştığı da ayrıca görülmektedir.

En çok personel bulmakta zorlanılan vasıflar arasında Meslek Lisesi mezunu 60% oranı ile en üst sırayı almıştır. Çalışan ihtiyacı incelendiğinde ise kurumların belirttiği toplam 91 kişilik işgücü ihtiyacı arasında teknik personel ihtiyacı 33% olarak öne çıkmıştır.

Sektörün rekabet gücünü olumsuz yönde etkileyen faktörler sıralamasında en üst sırayı 79,2% oranı ile **maliyetler** almaktadır. Toplam maliyet içerisinde en büyük payı toplamın 41%i ve 60%ı aralığında yoğunlaşan hammadde maliyetleri almaktadır. Firmaların 91,7%si hammaddesinin Kuzey Kıbrıs'ta üretilmediğini belirtmiştir. Maliyet düşürme ihtiyacı ayrıca firma ihtiyaçları arasında en önemli üçüncü ihtiyaç olarak da tanımlanmıştır.

Sektörü olumsuz yönde etkileyen en önemli ikinci faktör **ise yatırım yapabilme gücü** ile ilgili kısıtlar olarak tanımlanmıştır. Firmalar ayrıca Yatırım için ek finans ihtiyacını da en önemli ihtiyaçları olarak tanımlamışlardır.

Yatırım için ek finans ihtiyacının ihtiyaç analizinde en üst sırada bulunması ve kurumların finansal kaynak yetersizliğinin tam kapasite kullanımını engelleyen en önemli üçüncü faktör olarak sıralaması Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı alt sektöründe finansman sıkıntısı olduğunun göstergesidir. Teknolojilerini ve kalitelerini iyileştirerek ve markalaşarak iç pazarda büyüme ve dış pazarlara açılma ihtiyacını gerçekleştirme gerekliliğinin farkına varan firmaların önündeki en önemli engel yatırım yapabilme gücü ve finansal kaynak yetersizliği olarak tanımlanmıştır.

Pazar payının getirdiği olumsuzluklar ve düzensiz talebi karşılayabilme kapasitesinin eksikliği de alt sektörde rekabet eden firmaların rekabet gücünü olumsuz yönde etkilen önemli faktörlerden olmuştur. Ayrıca iç pazarda büyüme ihtiyacı, kurumlar tarafından en önemli ikinci ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır.

İnşaat sektörü firma yöneticileri ve üniversite satın alma sorumluları ile yapılan yüz yüze görüşmeler neticesinde Fabrikasyon Metal Ürünleri ile ilgili tercihlerinin büyük bir kısmının yerli ürünlerden oluştuğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca büyük projeler ile ilgili taleplerinin kısa sürede karşılanması ile ilgili sorunlar olduğu belirtilmiştir. Arz ve talep dengesinin bulunmadığı özellikle düzensiz oluşan talebin sektörde sürdürülebilirlik açısından sıkıntı yarattığı gözlemlenmektedir. Ülkede yaşanacak ekonomik iyileşmeler öncelikli olarak inşaat sektöründe büyümeye dolayısı ile Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı alt sektöründe talep artışına neden olacaktır. Mevcut işletme büyüklükleri göz önünde tutulduğu zaman, düzensiz talebin talep edilen zamanda ve standartta karşılanabilmesi için sektörde kümelenme ve işbirliği çalışmaları önem kazanmaktadır.

İhtiyaç analizi incelendiğinde yatırım sermaye ve büyüme ile ihtiyaçların arkasından **kalite iyileştirme ve dış pazara açılma** ihtiyacının geldiği görülmektedir. Söz konusu iki ihtiyacın da karşılanmasında yol gösterici olarak Uluslararası belgelendirme ve standartların adaptasyonu kullanılabilmektedir. Bu bağlamda **belgelendirme** durumları incelendiğinde firmaların 62,5% inin hiçbir kalite belgesinin olmaması kalite iyileştirme ve dış pazara açılma ihtiyaçlarının giderilmesinde uluslararası belgelendirme ve standartları kullanmadıklarını göstermektedir. Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı alt sektörü altındaki firmaların bu konuda **AB uyum müktesebatı ile ilgili bilgi sahibi** olma oranları ise 33,3%’dir. Mevcut ürünlerin AB standartlarına uyumlu üretilmesi, gerekli güvenlik ve kalite belgelerine sahip olmaları, ürün kalitesini iyileştirip geliştireceği gibi, iç pazar ve dış pazarda büyüme olasılığını artacaktır. Yine firmaların pazarlama ve tanıtım konularındaki eksikliklerinin giderilmesi ise iç-dış pazarlara giriş ve ürün tutundurma olasılığını olumlu yönde etkileyecektir.

İhtiyaç analizinde kurumların **Bilgi Sistem Teknolojileri ihtiyacı ve Elektronik Ticarete** geçiş ihtiyacını alt seviyelerde önemlendirmeleri teknolojinin getireceği verimliliği kullanma ve yeni pazarlara veya mevcut pazarlara daha etkin erişim ve dağıtım olasılığının göz ardı edilme riskine dikkat çekmektedir. Ayrıca kurumlar **yeniden yapılandırma ve yönetsel danışmanlık** ihtiyaçlarını da alt seviyede önemlendirmiştir. Bu da kurumsal kapasite gelişiminin yönetsel becerilerin artırılarak desteklenmesinin önemini altı çizilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü (NACE 23) – 46 Firma

Tablo 1: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Firmaların Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı.....	44
Tablo 2: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Firmalarının Sanayi Bölgesinde Olması	44
Tablo 3: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler	45
Tablo 4: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi	45
Tablo 5: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları	46
Tablo 6: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler	47
Tablo 7: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Hammadde/Sanayi Girdisi İthalatı.....	47
Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC’de Üretimi.....	48
Tablo 9: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı.....	48
Tablo 10: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Üretimde Çalışan Sayısı	49
Tablo 11: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu.....	49
Tablo 12: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar	50
Tablo 13: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar.....	50
Tablo 14: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu	51
Tablo 15: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Sahip olunan Belgeler	51
Tablo 16: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu	52

Tablo 17: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü AB Müktesebatı Uyumu Konusunda Bilgi.....	52
Tablo 18: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Firma İhtiyaçları.....	53
Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler	54
Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	55
Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	55
Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı.....	56
Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	56
Tablo 24: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu.....	57

Tablo 1: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Firmaların Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı

Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Lefkoşa	24	52.2%
Gazimağusa	11	23.9%
Girne	7	15.2%
Güzelyurt	1	2.2%
İskele	3	6.5%
Toplam	46	100.0%

Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 46 firmanın %52,2'si Lefkoşa bölgesi, %23,9'u Gazimağusa Bölgesi ve %15,2'si Girne, %2,2'si de İskele bölgesinde faaliyet göstermektedir.

Tablo 2: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Firmalarının Sanayi Bölgesinde Olması

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Evet	27	58.7%
Hayır	19	41.3%
Toplam	46	100.0%

46 firmanın 27'si Sanayi bölgelerinde yer almakta 19'u ise sanayi bölgeleri dışında bulunmaktadır.

Tablo 3: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
OSB Dışı	19	41.3%
Alayköy Organize Sanayi Bölgesi	1	2.2%
Gazimağusa Küçük Sanayi Bölgesi	3	6.5%
Gazimağusa Organize Sanayi Bölgesi	6	13.0%
Haspolat Sanayi Bölgesi	8	17.4%
Karaoğlanoğlu Sanayi Bölgesi	2	4.3%
Lefkoşa Organize Sanayi Bölgesi	7	15.2%
Toplam	46	100.0%

Sanayi bölgelerinde yer alan 27 firmanın 8 si Haspolat Sanayi Bölgesi'nde, 7 si Lefkoşa OSB'de, 6 sı Gazimağusa OSB'de, 3 ü Gazimağusa Küçük Sanayi Bölgesi'nde, 2 si Karaoğlanoğlu Sanayi Bölgesi'nde, 1 i Alayköy OSB'de yer almaktadır.

Tablo 4: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi

Üretim Teknolojisi	Firma sayısı	Oran
İşgücü - makine eşit yoğunlukta	33	71.7%
İşgücü Yoğun	4	8.7%
Makine Yoğun	8	17.4%
Cevap Yok	1	2.2%
Toplam	46	100.0%

Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet göstermekte olan firmaların üretim teknolojileri incelendiğinde %71,7'sinin üretim sürecinde işgücü ve makineyi eşit yoğunlukta kullanmakta oldukları görülmektedir. Firmaların 8,7%si işgücü yoğun üretim teknolojisi kullanırken, makine yoğun üretim yapan firma oranı 17,4%dir.

Tablo 5: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları

Kapasite Kullanım Oranı	Firma Sayısı	Oran
1 – 20	5	11.6%
21 – 50	15	34.9%
51 – 70	18	41.9%
71 – 90	3	7.0%
91 – 99	0	0.0%
100 Tam kapasite	2	4.7%
Toplam	43	
Cevap yok	3	6.5%

Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 46 firmadan bu soruya cevap veren 43'ünün üretim kapasiteleri incelendiğinde ise firmaların 46,5%'inin %50 kapasite ve altında çalıştığı, 51%-70% arası kapasite kullanımının 41,9% olduğu, 71-99% arası kapasite kullanan firmaların oranının ise 7% olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan 2 firma toplam alt sektörün 4,7%isini oluşturmaktadır. Ağırlıklı olarak kapasite kullanımının yoğunlaştığı oran 41,9% oranı ile 51-70% kapasite aralığıdır.

Tablo 6: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler

Faktör	Cevap Oranı
Talep Yetersizliği	60.9%
Pazarlama ve Tanıtım	23.9%
İş Gücü Yetersizliği	21.7%
Finansal Kaynak Yetersizliği	21.7%
Hammadde Temini	19.6%
Teknoloji Yetersizliği	10.9%
Enerji Altyapı Yetersizliği	6.5%

Tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler incelendiğinde ise firmaların 60,9%’u talep yetersizliğinin tam kapasite çalışmamalarındaki en önemli sebep olduğunu belirtmiştir. Pazarlama ve tanıtım eksikliği ve yetersizliği ise 23,9% ile ikinci en önemli tam kapasite çalışmama sebebi olarak ortaya çıkmıştır. Finansal kaynak yetersizliği 21,7%, Hammadde temini ise 19,6% oranı ile eşit derecede önem bulmuştur. İşgücü yetersizliği 21,7% ile tam kapasite çalışmama nedenleri arasında en başlarda sıralanmıştır.

Tablo 7: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Hammadde/Sanayi Girdisi İthalatı

İthalat Durumu	Firma Sayısı	Oran
İthal Ediyor	30	65.2%
İthal Etmiyor	16	34.8%
Toplam	46	100.0%

Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı alt sektörü içerisinde faaliyet gösteren 46 firmanın %65,2’si hammaddelerini yurtdışından ithal ederken, %34,8’i iç piyasadan temin ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC’de Üretimi

KKTC’de Üretim Durumu	Firma Sayısı	Oran
KKTC’de Üretilir	8	17.4 %
KKTC’de Üretilmez	38	82.6 %
Toplam	46	100

Firmalara kullandıkları hammaddenin KKTC’de üretilip üretilmediği sorulmuş ve Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı sektöründeki firmaların %82,6’sı kullandıkları hammaddenin KKTC’de üretilmediğini belirtmiştir.

Tablo 9: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı

Tam Zamanlı Çalışanların Uyruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uyruklu	294	26,6%
TC Uyruklu	661	59,8%
Üçüncü Ülke	151	13,7%
Toplam	1106	

Araştırma dâhilinde incelenen 46 Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı alt sektör üreticisinin tam zamanlı çalışanlarının uyruklara göre dağılımına bakıldığında, firmaların toplam 1106 çalışanının sadece 294’ünün yani 26,6%’sinin yerli olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Üretimde Çalışan Sayısı

Üretim Çalışanlarının Uyruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uyruklu	143	17,3%
TC Uyruklu	557	67,4%
Üçüncü Ülke	127	15,4%
Toplam	827	

Üretimde çalışanların sayısı incelendiğinde ise 46 firmanın toplam 827 üretim çalışanının bulunmakta olduğu ve bunların 17,3%ünün KKTC uyruklu olduğu görülmektedir. Üretim kadrolarında çalışan yabancı uyruklu personel oranı 82,7%dir.

Tablo 11: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu

Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu	Firma Sayısı	Oran
Güçlük Çekiyoruz	12	26.1
Güçlük Çekmiyoruz	34	73.9
Toplam	46	100.0

Çalışan temininde güçlük çektiğini söyleyen firma sayısı 12 iken, 46 firmanın 34üne denk gelen 73,9%u çalışan temininde güçlük çekmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 12: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar

Vasıflar	Oran
Mühendis	3.7%
Yüksek Meslek Okulu	11.1%
Meslek Lisesi	44.4%
Niteliksiz	40.7%

Firmaların personel bulmakta zorlandığı vasıflar önem sıralamasında meslek lisesi çıkışlı teknik eleman bulmakta zorluk 44,4% oranı ile en üst sırada yer alırken, niteliksiz düz işçi bulmakta zorluk %40,7 ve teknik konularda uzman yüksek meslek okulu çıkışlı personel bulma zorluğu 11,1% olarak tanımlanmıştır. Firmaların 3,7%si mühendislik alanında personel bulma zorluğu çektiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 13: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar

Pozisyonlar	Çalışan Sayısı	Oran
Yönetici	1	1.5%
İdari Personel	1	1.5%
Mühendis	3	4.4%
Teknik Personel	14	20.6%
Usta Başı	19	27.9%
İşçi	30	44.1%
Diğer	0	0.0%
Toplam	68	

Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmalara hangi pozisyonlarda çalışan bulmakta zorlandıkları ve bu pozisyonlarda an itibariyle kaç adet çalışana ihtiyaç duydukları ayrıca sorulmuştur. Elde edilen cevaplara göre araştırma kapsamındaki firmaların ihtiyacı olan 68 personelden 44,1%'inin işçi pozisyonunda, %27,9'unun ustabaşı pozisyonunda, 20,6'sının ise teknik personel pozisyonunda olduğu görülmektedir.

Tablo 14: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu

İhracat Durumu	Firma Sayısı	Oran
EVET	7	% 15.2
HAYIR	39	% 84.8
Toplam	46	100

Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların 84,8%sinin ihracat yapmadığı, 15,2%ünün ihracat yaptığı görülmektedir.

Tablo 15: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Sahip Olunan Belgeler

Kalite Belgeleri	Firma Sayısı	Oran
Belge Yok	23	50.0%
ISO 9001	12	26.1%
CE	9	19.6%
TSE	8	17.4%
ISO14001	5	10.9%
ISO 18001	2	4.3%

Belge sahipliliği incelendiğinde ise firmaların %50'sinin herhangi bir belgeye sahip olmadığı, 26,1%inin ISO 9001 belgesi sahibi olduğu, CE belgesi sahibi olan firmaların oranının 19,6%, TSE belgesi sahibi olan firmaların oranı 17,4% ve ISO14001 belgesine sahip olan firmaların oranının ise 10,9% olduğu görülmektedir.

Tablo 16: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu

Teşvik Belgesi Sahipliği	Firma Sayısı	Oran
EVET	2	4.3
HAYIR	44	95.7
Toplam	46	100.0

Araştırma kapsamında Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 46 firmanın sadece %4,3'ü teşvik belgesine sahipken 95,7%sinin teşvik belgesine sahip olmadığı görülmektedir.

Tablo 17: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü AB Müktesebatı Uyumu Konusunda Bilgi

AB Müktesebatı Uyum ile İlgili Bilgi	Firma Sayısı	Oran
Bilgisi Var	24	52.2%
Bilgisi Yok	22	47.8%
Toplam	46	100.0%

Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı alt sektöründeki firmaların 52,2%sinin AB müktesebatı uyumu konusunda bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 18: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Firma İhtiyaçları

İhtiyaç Alanları	Firma Sayısı	Oran
İç Pazarda Büyüme İhtiyacı	40	87.0%
Maliyet Düşürme İhtiyacı	38	82.6%
Yatırım İçin Ek Finans İhtiyaç	36	78.3%
İlave İşletme Sermaye İhtiyacı	32	69.6%
Teknoloji İyileştirme İhtiyacı	31	67.4%
Kalite İyileştirme İhtiyacı	27	58.7%
Dış Pazara Açılma İhtiyacı	24	52.2%
Markalaşma İhtiyacı	24	52.2%
Nitelikli Uzman Personel İhtiyacı	24	52.2%
Yeniden Yapılanma İhtiyacı	20	43.5%
Yeni Ürün Geliştirme İhtiyacı	20	43.5%
Bilgi Sistem Teknoloji İhtiyacı	18	39.1%
Çalışan İşbaşı Eğitim İhtiyacı	17	37.0%
Nitelikli İlave Yönetici İhtiyacı	15	32.6%
Yeni Alana Girme İhtiyacı	14	30.4%
Yeni Dağıtım Kanalı İhtiyacı	14	30.4%
Elektronik Ticarete Geçiş İhtiyacı	13	28.3%
Yönetim Danışmanlığı İhtiyacı	13	28.3%
Yurtdışı Ortaklık İhtiyacı	10	21.7%
Yurtiçi Ortaklık İhtiyacı	5	10.9%

Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların ihtiyaçlarını tanımlayabilmek için araştırmaya katılan firmalardan ihtiyaçlarını öncelendirerek tanımlamaları istenmiştir. Bu öncelikli sıralama sonucunda İç pazarda büyüme ihtiyacı 87% oranı ile en önemli ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Maliyet düşürme ihtiyacı 82,6% ile ikinci sırada öncelikli iken, Yatırım için ek finans ihtiyacı 78,3% ile üçüncü sırada, İlave işletme sermaye ihtiyacı, ise 69,6% ile dördüncü sırada gelmişlerdir.

Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler

Faktörler	Firma Sayısı	Oran
Maliyetler	41	89.1%
Yatırım Yapabilme Gücü	20	43.5%
Pazar Payı	13	28.3%
Düzensiz Talebi Karşılatabilme	12	26.1%
Kalite ve Standartlara Uygunluk	8	17.4%
Nitelikli İş Gücü	7	15.2%
Teknoloji ve Ar-Ge	7	15.2%
Kapasite Eksikliği	6	13.0%
Güvenilirlik	5	10.9%
Sipariş Teslim Süresi	2	4.3%
Firma İmajı	2	4.3%
Üretim Zamanı	1	2.2%
Satış Sonrası Hizmetler	1	2.2%
Envanter Yönetimi Uygulamaları	1	2.2%

Sektördeki rekabet gücünü olumsuz etkileyen faktörlerin sıralanmasında ise en üst sırayı %89,1 ile maliyetler almıştır. Maliyetlerin arkasından firmalar %43,5 ve %28,3 ile yatırım yapabilme gücü ve pazar payından dolayı sektörün rekabet gücünün olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Düzensiz talebi karşılayamama 26,1% ile dördüncü en önemli olumsuz faktör olarak sıralanmıştır. Envanter yöntemi uygulamaları, satış sonrası hizmetler, üretim zamanı ve sipariş teslim süresi ise sektörde rekabeti etkileyen olumsuz faktörler arasında en altta sıralanmamıştır.

Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

İşçilik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	19	43.2%
% 21 – 40	22	50.0%
% 41 – 60	3	6.8%
% 61 – 80	0	0.0%
% 81 – 100	0	0.0%
Cevap Veren	44	100%
Cevap Yok	2	
Toplam	46	

Toplam maliyetlerin içerisinde işçilik giderinin ağırlığına bakıldığında bu soruya veri sağlayan 44 firmanın 22'sinin işçilik maliyetleri toplam maliyetin 21-40%ı aralığında yoğunlaşmakta olduğu görülmektedir. İşçilik maliyetleri toplam maliyetin 1-20%ini oluşturan firma sayısı 19 firma ile 43,2%dir. Hiçbir kurumun işçilik maliyeti toplam maliyetin 61-100% oranını kapsamamaktadır.

Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Elektrik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	42	97.7 %
% 21 – 40	1	2.3 %
% 41 – 60	0	0 %
% 61 – 80	0	0 %
% 81 – 100	0	0 %
Cevap Veren	43	100 %
Cevap Yok	3	
Toplam	46	

Elektrik giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına bakıldığında ise cevap veren 43 firmanın 42'sinin elektrik giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Hammadde Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	7	16.3%
% 21 – 40	11	25.6%
% 41 – 60	18	41.9%
% 61 – 80	7	16.3%
% 81 – 100	0	0.0%
Cevap Veren	43	100.0%
Cevap Yok	3	
Toplam	46	

Toplam maliyetlerin içerisinde hammadde giderinin ağırlığına bakıldığında cevap veren 43 firmanın 18'inin 41-60%ı aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Hiçbir firmanın hammadde maliyeti toplam maliyetin 81-100% oranını kapsamamaktadır.

Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Yakıt Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	39	92.9 %
% 21 – 40	3	7.1 %
% 41 – 60	0	
% 61 – 80	0	
% 81 – 100	0	
Cevap Veren	42	100 %
Cevap Yok	4	
Toplam	46	

Yakıt giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına incelendiğinde firmaların yaklaşık %92'sinin yakıt giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 24: Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu

Yeni Yatırım	Firma Sayısı	Oran
EVET	20	43.5%
HAYIR	26	56.5%
Toplam	46	100.0%

Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 46 firmanın 20'si yeni yatırım planlaması yaparken 26 tanesinin yeni yatırım düşünmediği görülmektedir.

Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Genel Değerlendirme

Araştırmaya katılan ve Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 46 firma %52,2'si Lefkoşa bölgesinde yoğunlaşmış olup tüm firmaların %58,7'si sanayi bölgelerinde bulunmaktadır.

Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı alt sektörünün geneline bakıldığında, %71,7'lik bir oran ile işgücü ve makineyi eşit oranda kullanılan bir **üretim teknolojisi** ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren ve araştırmaya katılan firmaların **kapasite kullanımları** incelendiğinde, firmaların %46,5inin %50 kapasite ve altında çalışmakta olduğu, %41,9'unun ise 51-70% oranında kapasitesini kullanmakta olduğu, %7'sinin ise 71-99% oranında kapasitesini kullanmakta olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan firma oranı ise sadece %4,7'dir. Atıl kapasitesi olan firmaların tam kapasite çalışmama nedenlerinden en önemlisi %60,9 oranı ile **talep yetersizliği** olarak belirlenmiştir.

Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı alt-sektörünün arz kapasitesini belirleyen ve kısıtlayan durumları daha iyi analiz edebilmek için talep kapasitesi ile karşılaştırılması önemlidir. İnşaat sektörü ve üniversiteler satın alma sorumluları ile yapılan yüz yüze görüşmelerde diğer metalik olmayan ürün imalatı alt sektöründeki özellikle hazır beton, cam ürünler taş ve mermerin kesilmesi ile oluşan ürünler, kısmında yerli ürün tercih edildiği görülmektedir.

Tüketicilerin yerli piyasadan istedikleri kriterlerde ürünleri bulamamasına karşılık sektör üreticilerinin tam kapasite çalışmamalarının nedeni olarak %60,9 oranında talep eksikliğini ortaya çıkarmaları, aslında piyasanın talebinin varlığı fakat üreticinin bu talebe gerek ürün çeşitliliği, gerekse kalite ve süreklilik bakımından cevap veremediğini göstermektedir. Bu noktada söz konusu alt sektörde arz ve talebin buluşmadığı ortaya çıkmaktadır.

Pazarlama ve tanıtım eksikliğinin tam kapasite kullanımını %23,9 oranında en önemli 2inci faktör olarak tanımlanması ile birlikte **Finansal kaynak ve İş gücü** yetersizliği ise %21,7 oranında tam kapasite kullanmama nedenlerinden en önemli üçüncü faktör olarak ortaya çıkmıştır.

Tam kapasite kullanmama nedenlerinden en önemli üçüncü faktör olarak **finansal kaynak** yetersizliğinin %21,7 oranında tanımlanması ile birlikte maliyet düşürerek dolaylı yoldan finansal kaynak sağlayan teşvik belgesine sahip olunma durumu sadece %4,3 oranındadır.

Firmalara yeni yatırım düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda ise %43,5'inin yeni yatırım planladıklarını belirtmektedir. Dolayısıyla firmaların oldukça düşük oranda teşviklerden faydalanıyor olması yatırım teşvikleri konusunda sektörün bilgilendirilmesi gereğini ortaya koymaktadır.

Yapılacak yatırımların finansmanının düşük faizli uzun vadeli kredilerle karşılanabilmesi kadar yatırım sonrası ortaya çıkacak ürün ve hizmetlerin de Pazar ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmesi önemlidir. Bu noktada talebin ne yönde olduğu, tüketicilerin beklentileri analiz edilip yeni yatırımların bu yönde şekillendirilmesi önemlidir.

İşgücü yetersizliği tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler arasında 3üncü sırada bulunmakta olup araştırmaya katılan alt sektör üreticilerinin çalışan temininde güçlük çekip çekmedikleri sorusunda %73,9 oranında güçlük çekmediklerini belirtmesi de ayrıca düşünülmesi gereken bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Tam zamanlı çalışanların sadece %26,6'sının yerli işgücü piyasasından sağlandığı, çalışanların genelinin ise %59,8 oranında Türkiye Cumhuriyeti işçi piyasasından karşılandığı görülmektedir. Üretim kadrolarında çalışanların %82,7 oranında yabancı uyruklu personel olduğu da ayrıca görülmektedir.

En çok personel bulmakta zorlanılan vasıflar arasında meslek lisesi mezunu (%44,4) ve niteliksiz düz işçi bulma zorluğu (%40,7) en üst sırayı almıştır. Temininde güçlük çekilen pozisyonlarda işçi ihtiyacı incelendiğinde ise kurumların o an itibarıyla belirttiği toplam 68 kişilik bu pozisyonlarda ihtiyaç duyulan personelin %44,1 işçi olarak öne çıkmıştır. Bu da kurumların işgücü ihtiyaçlarını yerli işgücü piyasasından tamamlamamasalar bile %59,8 oranında Türkiye'den gelen işgücünü, %13,7 oranında ise üçüncü ülkeden gelen işgücünü kullanarak işgücü ihtiyaçlarını tamamladıkları görülmektedir.

Öte yandan Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı alt sektöründeki firmaların kullandıkları hammaddenin %82,6'sı KKTC'de üretilmediği ve yurt dışından ithal edildiği belirtmiştir.

Sektörün rekabet gücünü olumsuz yönde etkileyen faktörler sıralamasında en üst sırayı 89,1% oranı ile **maliyetler** almaktadır. Toplam maliyet içerisinde en büyük payı toplamın 41%i ve 60%ı aralığında yoğunlaşan hammadde maliyetleri almaktadır. Toplam maliyet içerisindeki işgücü maliyetleri %21-40 aralığında yoğunlaşırken, elektrik ve yakıt maliyetleri aynı aralıkta %1-20 aralığında yoğunlaşmaktadır. Firmaların %65,2'sinin hammaddesini yurtdışından ithal ettiği de ayrıca görülmektedir. Maliyet düşürücü yöntemler arasında yeni teknoloji yatırımıyla birlikte gelebilecek potansiyel verimlilik olasılığı ile birlikte yeni pazarlara girmenin getireceği talep artırımı dolayısıyla birim maliyetlerindeki düşüş olasılığı her kurum tarafından

değerlendirilmelidir. Bu bağlamda kurumların %43,5'inin yeni yatırımı yakın zamanda düşünüyor olması olumlu bir ayrıntı olmaktadır.

Sektörü olumsuz yönde etkileyen en önemli ikinci faktör ise yatırım yapabilme gücü için **ek finans ihtiyacı** eksikliği olarak tanımlanmıştır. Finansal kaynak yetersizliği tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler arasında da ikinci sırada tanımlanması sektörün ve genelinde KKTC ekonomisinin finansman bulmada sıkıntı yaşadığını ortaya koymaktadır. Buna rağmen firma ihtiyaçları arasında finansman sorununu çözme imkanı yaratılması açısından gerek yurtiçi gerek yurtdışından ortaklık bulma ihtiyacı en az öncelikli ihtiyaçlar olarak belirlenmesi altı çizilmesi gereken bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

İç pazarda büyüme ihtiyacı, kurumlar tarafından en önemli ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. İç Pazar dinamikleri incelendiğinde özellikle Turizm, Üniversite ve İnşaat sektörleri en büyük talep yaratan sektörler olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı alt-sektörü üreticileri açısından iç pazarda büyümenin, kalite standardının sağlanması, ürün çeşitliliğinin geliştirilmesi ve pazarlama ve satış sonrası destek hizmetlerinin de güçlendirilerek sağlanabileceği ortaya çıkmaktadır. Arz ve talep dengesinin buluşmadığı özellikle düzensiz oluşan talebin sektörde sürdürülebilirlik açısından sıkıntı yarattığı gözlemlenmektedir. Ülkede yaşanacak ekonomik iyileşmeler öncelikli olarak inşaat sektöründe büyümeye dolayısı ile Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı alt-sektöründe talep artışına neden olacaktır.

İlave işletme sermayesi ihtiyacının ihtiyaç analizinde üst sıralarda bulunması, kurumların ilk yatırım sermayelerinin yeterliliği ve faaliyet karlarının yatırıma dönüştürülmesi noktasında aksaklıklar olabileceğinin bir göstergesidir. Kurumların döner sermayelerinin yeni yatırımlara yetmiyor oluşu dış kaynak kullanımının sağlıklı bir özkaynak/varlık dengesini oluşturulamamasına yol açmakla birlikte gerekli yatırım ve atılımların gerçekleşmemesi ile birlikte sektörün büyümesine engel teşkil edebilecektir.

İhtiyaç analizi incelendiğinde büyüme, finansman, ve sermaye ihtiyacı akabinde **teknoloji ve kaliteyi iyileştirme ve dış pazara açılma** ihtiyacının geldiği görülmektedir. Söz konusu ihtiyaçları da karşılanmasında yol gösterici olarak Uluslararası belgelendirme ve standartların adaptasyonu kullanılabilmektedir. Bu bağlamda **belgelendirme** durumları incelendiğinde sektördeki firmaların %50'sinin hiçbir belgeye sahip olmadığı geriye kalanların ise ISO9001, CE, TSE ISO14001 ve ISO18001,belgelerinden biri veya birkaçına sahip olduğu görülmektedir. Bu oranın yıllar içerisinde artış gösterip göstermediği takip edilip, tüm alt sektör üreticilerinin belgelendirme sürecini tamamlaması veya tekrar belge almaya hak kazanması için gerekli teşvik

ve desteklerin verilmesi, ürün kalitesinin geliştirilmesi ve standartlaştırılması anlamında önemlidir. Ayrıca araştırmaya katılan Diğer Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı alt-sektörünün altındaki firmaların **AB standartları ile ilgili bilgi sahibi** olma oranları ise %52,2'dir. Kalite geliştirme ihtiyacı gerek iç pazardaki büyümeyi de beraberinde getirecek gerekse dış pazara açılabilme olasılığı sağlayacaktır. Mevcut ürünlerin kalitesini AB standartlarını uygulayarak, gerekli güvenlik ve kalite belgeleri edinilerek ürün kalitesini iyileştirme geliştirileceği gibi, iç pazar ve dış pazarda büyüme olasılığı artacaktır. Yine firmaların pazarlama ve tanıtım konularındaki eksikliklerinin giderilmesi ise iç- dış pazarlara giriş ve ürün tutundurma olasılığını olumlu yönde etkileyecektir.

İhtiyaç analizinde kurumların **Bilgi Sistem Teknolojileri ihtiyacı ve Elektronik ticarete** geçiş ihtiyacını alt seviyelerde önemlendirmeleri teknolojinin getireceği verimliliği kullanma ve yeni pazarlara veya mevcut pazarlara daha etkin erişim ve dağıtım olasılığının göz ardı edilme riskine dikkat çekmektedir. Ayrıca firmalar **yeniden yapılandırma ihtiyacını** kuvvetli bir şekilde olmasa da orta dereceli bir ihtiyaç olarak tanımlamaları yanında **yönetmelik danışmanlık** ihtiyaçlarını alt seviyede önemlendirmiştir. Bu da kurumsal kapasite gelişiminin yönetmelik becerilerin artırılarak desteklenmesinin önemini altı çizilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Kauçuk Ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü (NACE 22) – 32 Firma

Tablo 1: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Firmaların Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı.....	64
Tablo 2: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Firmalarının Sanayi Bölgesinde Olması	64
Tablo 3: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler.....	65
Tablo 4: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi.....	65
Tablo 5: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları.....	66
Tablo 6: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler	66
Tablo 7: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü İthal Hammadde Olma Durumu	67
Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC’de Üretimi.....	67
Tablo 9: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı	68
Tablo 10: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Üretim Departmanında Çalışanı Sayısı	68
Tablo 11: Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu	69
Tablo 12: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar	69
Tablo 13: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar	70
Tablo 14: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu	70
Tablo 15: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Sahip Olunan Belgeler.....	71
Tablo 16: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu ..	71
Tablo 17: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü AB Müktesebatı Uyumu Konusunda Bilgi	72
Tablo 18: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Firma İhtiyaçları	72
Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler	73
Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	74
Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	75
Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı.....	75
Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	76

Tablo 24: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu . 76

Tablo 1: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Firmaların Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı

Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Lefkoşa	18	56.2 %
Gazimağusa	11	34.4 %
Girne	0	0
Güzelyurt	3	9.4 %
İskele	0	0
Total	32	100 %

Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 32 firmanın 18'i Lefkoşa bölgesi, 11'i Gazimağusa Bölgesi ve 3'ü Güzelyurt bölgesinde göstermektedir. Girne ve İskele bölgelerinde bu alt sektörde faaliyet gösteren firma bulunmamaktadır.

Tablo 2: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Firmalarının Sanayi Bölgesinde Olması

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Evet	18	56.2 %
Hayır	14	43.8 %
Toplam	32	100 %

32 firmanın 18'i Sanayi bölgelerinde yer almakta 14'ü ise sanayi bölgeleri dışında bulunmaktadır.

Tablo 3: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
OSB Dışı	14	43.8%
Lefkosa OSB	6	18.8%
Gazimağusa OSB	6	18.8%
Haspolat OSB	3	9.4%
Alayköy OSB	3	9.4%
Toplam	32	100 %

Sanayi bölgelerinde yer alan 18 firmanın 6'sı Lefkoşa OSB'de, 3ü Haspolat OSB'de, 3ü Alayköy OSB de, 6 tanesi ise Gazimağusa OSB de faaliyet göstermektedir.

Tablo 4: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi

Üretim Teknolojisi	Firma Sayısı	Oran
İşgücü - makine eşit yoğunlukta	20	62.5 %
İşgücü yoğunlukta	3	9.4 %
Makine Yoğun	9	28.1 %
Toplam	32	100 %

Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt sektöründe faaliyet göstermekte olan firmaların üretim teknolojileri incelendiğinde 62,5%ının üretim sürecinde işgücü ve makineyi eşit yoğunlukta kullanmakta oldukları görülmektedir. Firmaların 9,4%i işgücü yoğun üretim teknolojisi kullanırken, makine yoğun üretim yapan firma oranı 28,1%dir.

Tablo 5: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları

Kapasite Kullanım Oranı	Firma Sayısı	Oran
1 – 20	3	9.7%
21 – 50	12	38.7%
51 – 70	5	16.1%
71 – 90	7	22.6%
91 – 99	0	0.0%
100	4	12.5%
Toplam	32	100.0%

Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 32 firmanın üretim kapasiteleri incelendiğinde ise firmaların 48,4%'ünün %50 kapasite ve altında çalıştığı, 51%-70% arası kapasite kullanımının 16,1% olduğu, 71-99% arası kapasite kullanan firmaların oranının ise 22,6% olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan 4 firma toplam alt sektörün 12,5%ini oluşturmaktadır. Ağırlıklı olarak kapasite kullanımının yoğunlaştığı oran 38,7% oranı ile 21-50% kapasite aralığıdır.

Tablo 6: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler

Faktör	Oran
Talep Yetersizliği	50.0%
Finansal Kaynak Yetersizliği	28.1%
Pazarlama ve Tanıtım	28.1%
Hammadde Temini	25.0%
Enerji Altyapı Yetersizliği	12.5%
İş Gücü Yetersizliği	9.4%
Teknoloji Yetersizliği	9.4%

Tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler incelendiğinde ise firmaların 50%’i talep yetersizliğinin tam kapasite çalışmamalarındaki en önemli sebep olduğunu belirtmiştir. Finansal kaynak yetersizliği ile Pazarlama ve tanıtım eksikliği ve yetersizliği ise 28,1% ile ikinci ve üçüncü en önemli tam kapasite çalışmama sebebi olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 7: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü İthal Hammadde Olma Durumu

İthalat Durumu	Firma Sayısı	Oran
İthal Ediyor	24	75.0%
İthal Etmiyor	8	25.0%
Toplam	32	100.0%

Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt sektörü içerisinde faaliyet gösteren 32 firmanın %75’i hammaddelerini yurtdışından ithal ederken, %25’i iç piyasadan temin ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC’de Üretimi

KKTC’de Üretilme Durumu	Firma Sayısı	Oran
KKTC’de Üretilir	4	12.5 %
KKTC’de Üretilmez	28	87.5 %
Toplam	32	100 %

Firmalara kullandıkları hammaddenin KKTC’de üretilip üretilmediği sorulmuş ve Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı sektöründeki firmaların %87,5’i kullandıkları hammaddenin KKTC’de üretilmediğini belirtmiştir.

Tablo 9: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı

Tam Zamanlı Çalışanların Uyruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uyruklu	237	51,7%
TC Uyruklu	189	41,3%
Üçüncü Ülke	32	7,0%
Toplam	458	

Araştırma dahilinde incelenen 32 Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt sektör üreticisinin tam zamanlı çalışanlarının uyruklara göre dağılımına bakıldığında, firmaların toplam 458 çalışanının 51,7%'sinin yerli , %48,3'ünün ise çalışma izni ile yurtdışından gelmekte olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Üretim Departmanında Çalışanı Sayısı

Üretim Çalışanlarının Uyruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uyruklu	157	44,0%
TC Uyruklu	170	47,6%
Üçüncü Ülke	30	8,4%
Toplam	357	

Üretimde çalışanların sayısı incelendiğinde ise 32 firmanın toplam 357 üretim çalışanının bulunmakta olduğu ve bunların 44%ünün KKTC uyruklu olduğu görülmektedir.

Tablo 11: Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu

Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu	Firma Sayısı	Oran
Güçlük Çekiyoruz	6	18.8 %
Güçlük Çekmiyoruz	26	81.2%
Toplam	32	100%

Çalışan temininde güçlük çektiğini söyleyen firma sayısı 6 iken, 32 firmanın 26'sı çalışan temininde güçlük çekmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 12: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar

Vasıflar	Oran
Mühendis	8.0%
Yüksek Meslek Okulu	8.0%
Meslek Lisesi	64.0%
Niteliksiz	20.0%

Firmaların personel bulmakta zorlandığı vasıflar önem sıralamasında meslek lisesi çıkışlı teknik eleman bulmakta zorluk oranı 64% ile en üst sırada yer alırken, teknik konularda uzman yüksek meslek okulu çıkışlı personel bulma zorluğu %8, niteliksiz düz işçi bulmakta zorluk %20 olarak tanımlanmıştır.

Tablo 13: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar

Pozisyonlar	Çalışan Sayısı	Oran
Yönetici	3	5.5%
İdari Personel	4	7.3%
Mühendis	3	5.5%
Teknik Personel	10	18.2%
Usta Başı	19	34.5%
İşçi	12	21.8%
Diğer	4	7.3%
Toplam	55	

Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmalara hangi pozisyonlarda çalışan bulmakta zorlandıkları ve bu pozisyonlarda an itibariyle kaç adet çalışana ihtiyaç duydukları ayrıca sorulmuştur. Elde edilen cevaplara göre araştırma kapsamındaki firmaların ihtiyacı olan 55 personelden %34,5'inin ustabaşı pozisyonunda, 21,8%'inin işçi pozisyonunda, 18,4'nün teknik personel pozisyonunda, 7,3%'ünün ise idari personel pozisyonunda olduğu görülmektedir.

Tablo 14: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu

İhracat Durumu	Firma Sayısı	Oran
EVET	7	21.9%
HAYIR	25	78.1%
Total	32	100.0%

Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların 78,1%'inin ihracat yapma durumunun olmadığı sadece 21,9%'unun ihracat yaptığı görülmektedir.

Tablo 15: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Sahip Olunan Belgeler

Kalite Belgeleri	Firma Sayısı	Oran
Belge Yok	19	59.4%
ISO 9001	13	40.6%
CE	4	12.5%
OHSAS 1800	3	9.4%
ISO14001	2	6.3%
TSE	4	12.5%

Belge sahipliliği incelendiğinde ise firmaların %59,4'ünün herhangi bir belgeye sahip olmadığı görülmüştür. Firmaların 40,6%'sının ISO 9001 belgesi sahibi olduğu, CE belgesi sahibi olan firmaların oranının 12,5%, OHSAS 18000 belgesi sahibi olan firmaların oranının 9,4%, TSE belgesi sahibi olan firmaların oranı 12,5% ve ISO14001 belgesine sahip olan firmaların oranının ise 6,3% olduğu görülmektedir. Bazı firmaların 1'den fazla belgesi bulunmaktadır.

Tablo 16: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu

Teşvik Belge	Firma Sayısı	Oran
EVET	8	25 %
HAYIR	24	75 %
Total	32	100.0%

Araştırma kapsamında Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 32 firmanın %25'i teşvik belgesine sahipken 75%'inin teşvik belgesine sahip olmadığı görülmektedir.

Tablo 17: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü AB Müktesebatı Uyumu Konusunda Bilgi

AB Müktesebatı Uyum ile İlgili Bilgi	Firma Sayısı	Oran
Bilgisi Var	15	46.9 %
Bilgisi Yok	17	53.1 %
Toplam	32	100 %

Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt sektöründeki firmaların 46,9%unun AB müktesebatı uyumu konusunda bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 18: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Firma İhtiyaçları

İhtiyaç Alanları	Firma Sayısı	Oran
Yatırım İçin Ek Finans İhtiyacı	28	87.5%
Maliyet Düşürme İhtiyacı	28	87.5%
İç Pazarda Büyüme İhtiyacı	25	78.1%
İlave İşletme Sermaye İhtiyacı	22	68.8%
Dış Pazara Açılma İhtiyacı	22	68.8%
Kalite İyileştirme İhtiyacı	18	56.3%
Teknoloji İyileştirme İhtiyacı	18	56.3%
Markalaşma İhtiyacı	15	46.9%
Yeni Alana Girme İhtiyacı	14	43.8%
Nitelikli Uzman Personel İhtiyacı	14	43.8%
Yeni Ürün Geliştirme İhtiyacı	13	40.6%
Yeniden Yapılanma İhtiyacı	12	37.5%
Yeni Dağıtım Kanalı İhtiyacı	11	34.4%
Elektronik Ticarete Geçiş İhtiyacı	10	31.3%
Bilgi Sistem Teknoloji İhtiyacı	10	31.3%

İhtiyaç Alanları	Firma Sayısı	Oran
Çalışan İşbaşı Eğitim İhtiyacı	10	31.3%
Yönetim Danışmanlığı İhtiyacı	9	28.1%
Yurtdışı Ortaklık İhtiyacı	6	18.8%
Nitelikli İlave Yönetici İhtiyacı	4	12.5%
Yurtiçi Ortaklık İhtiyacı	2	6.3%

Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların ihtiyaçlarını tanımlayabilmek için araştırmaya katılan firmalardan ihtiyaçlarını öncelendirerek tanımlamaları istenmiştir. Bu öncelikli sıralama sonucunda Yatırım İçin Ek Finans ve Maliyet düşürme ihtiyacı %87,5 ile en önemli ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. İç Pazarda Büyüme İhtiyacı 78,1% oranı ile üçüncü sırada tanımlanmıştır.

Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler

Faktörler	Firma Sayısı	Oran
Maliyetler	31	96.9%
Pazar Payı	15	46.9%
Düzensiz Talebi Karşılatabilme	10	31.3%
Nitelikli İş Gücü	8	25.0%
Yatırım Yapabilme Gücü	7	21.9%
Üretim Zamanı	5	15.6%
Kalite ve Standartlara Uygunluk	3	9.4%
Kapasite Eksikliği	2	6.3%
Sipariş Teslim Süresi	2	6.3%
Satış Sonrası Hizmetler	1	3.1%
Güvenilirlik	0	0.0%
Teknoloji ve Ar-Ge	0	0.0%
Firma İmajı	0	0.0%
Envanter Yönetimi Uygulamaları	0	0.0%

Sektördeki rekabet gücünü olumsuz etkileyen faktörlerin sıralanmasında ise en üst sırayı %96,9 ile maliyetler almıştır. Maliyetlerin arkasından firmalar %46,9 ve %31,3 ile pazar payı ve düzensiz talebi karşılayabilme sıralanmıştır. Envanter yöntemi uygulamaları, firma imajı, teknoloji ve Ar-Ge ile güvenilirlik ise sektörde rekabeti etkileyen olumsuz faktörler arasında son sıralarda sıralanmamıştır.

Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

İşçilik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 – 20	17	54.8%
% 21 – 40	11	35.5%
% 41 – 60	3	9.7%
% 61 – 80	0	0.0%
% 81 – 100	0	0.0%
Cevap Veren	31	
Cevap Yok	1	
Toplam	32	

Toplam maliyetlerin içerisinde işçilik giderinin ağırlığına bakıldığında bu soruya veri sağlayan 31 firmanın 17'sinin (54,8%) işçilik maliyetlerinin toplam maliyetin 1-20% aralığında yoğunlaşmakta olduğu görülmektedir. İşçilik maliyetleri toplam maliyetin 21-40%ını oluşturan firma sayısı 11 firma ile 35,5%dir. Hiçbir kurumun işçilik maliyeti toplam maliyetin 61-100% oranını kapsamamaktadır.

Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Elektrik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 – 20	30	96.8 %
% 21 – 40	1	3.2 %
% 41 – 60	0	0
% 61 – 80	0	0
% 81 – 100	0	0
Cevap Veren	31	100
Cevap Yok	1	
Toplam	32	

Elektrik giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına bakıldığında ise cevap veren 31 firmanın 30'unun (96,8%) elektrik giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Hammadde Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	5	16.7%
% 21 – 40	7	23.3%
% 41 – 60	15	50.0%
% 61 – 80	3	10.0%
% 81 – 100	0	0.0%
Cevap Veren	30	100%
Cevap Yok	2	
Toplam	32	

Toplam maliyetlerin içerisinde hammadde giderinin ağırlığına bakıldığında ise cevap veren 30 firmanın 15'inin (50%) 41-60%ı aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Hiçbir firmanın hammadde maliyeti toplam maliyetin 81-100% oranını kapsamamaktadır.

Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Yakıt Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	28	96.6%
% 21 – 40	1	3.4%
% 41 – 60	0	0.0%
% 61 – 80	0	0.0%
% 81 – 100	0	0.0%
Cevap Veren	29	100.0%
Cevap Yok	3	
Toplam	32	

Yakıt giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına incelendiğinde firmaların 96,6%ının yakıt giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 24: Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu

Yeni Yatırım	Firma Sayısı	Oran
EVET	15	46.9 %
HAYIR	17	53.1 %
Toplam	32	100 %

Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 32 firmanın 15'i yeni yatırım planlaması yaparken 17 tanesinin yeni yatırım düşünmediği görülmektedir.

Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı Alt Sektörü Genel Değerlendirme

Araştırmaya katılan ve Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 32 firma %56,3'ü Lefkoşa bölgesinde %34,4'ü Gazimağusa Bölgesinde yoğunlaşmış olup tüm firmaların sadece %56,2'si sanayi bölgelerinde bulunmaktadır.

Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt sektörünün geneline bakıldığında, %62,5'lik bir oran ile işgücü ve makineyi eşit oranda ve %28,1 oranında makine yoğun olarak kullanılan bir **üretim teknolojisi** ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren ve araştırmaya katılan firmaların **kapasite kullanımları** incelendiğinde, firmaların %48,4'ünün %50 kapasite ve altında çalışmakta olduğu, %16,1'inin ise 51-70% oranında kapasitesini kullanmakta olduğu, %22,6'sının ise 71-99% oranında kapasitesini kullanmakta olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan firma oranı ise %12,5'dir. Atıl kapasitesi olan firmaların tam kapasite çalışmama nedenlerinden en önemlisi %50,0 oranı ile **talep yetersizliği** olarak belirlenmiştir.

Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt-sektörünün arz kapasitesini belirleyen ve kısıtlayan durumları daha iyi analiz edebilmek için talep kapasitesi ile karşılaştırılması önemlidir. İnşaat sektörü ve üniversiteler satın alma sorumluları ile yapılan yüz yüze görüşmelerde kauçuk ve plastik sektöründe yabancı ürün tercihinin en büyük nedeni arzulan kalitede, ebatla, fiyatta ve süreklilikte yerli ürün bulunmaması olarak ortaya çıkmıştır.

Tüketicilerin yerli piyasadan istedikleri kriterlerde ürünleri bulamamasına karşılık sektör üreticilerinin tam kapasite çalışmamalarının nedeni olarak %50,0 oranında talep eksikliğini ortaya çıkarmaları, aslında piyasanın talebinin varlığı fakat üreticinin bu talebe gerek ürün çeşitliliği, gerekse kalite ve süreklilik bakımından cevap veremediğini göstermektedir. Bu noktada söz konusu alt sektörde arz ve talebin buluşmadığı ortaya çıkmaktadır.

Pazarlama ve tanıtım eksikliği ile birlikte **Finansal Kaynak** yetersizliği tam kapasite kullanımını %28,1 oranında en önemli ikinci unsurlar olarak tanımlanması ile birlikte **Hammadde temini** de %25,0 oranında tam kapasite kullanmama nedenlerinden en önemli üçüncü faktör olarak ortaya çıkmıştır. Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt sektöründeki firmaların kullandıkları hammaddenin %75,0'inin ithal edildiği belirtilmiştir. Kullanılan hammaddenin %12,5 oranında KKTC'de üretildiği ancak hammaddenin büyük oranda yurt dışından ithal edildiği ortaya çıkmıştır.

Tam kapasite kullanmama nedenlerinden en önemli ikinci faktör olarak **finansal kaynak** yetersizliğinin %28,1 oranında tanımlanması ile birlikte maliyet düşürerek dolaylı yoldan finansal kaynak sağlayan teşvik belgesine sahip olunma durumu sektörde sadece %25 oranındadır. Firmalara yeni yatırım düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda ise %46,9'unun yeni yatırım planladıklarını belirtmektedir. Dolayısıyla sektördeki firmaların potansiyel teşviklerinden daha fazla faydalanmasını sağlamak maksadıyla yatırım teşvikleri konusunda sektörün farkındalığının geliştirilmesi gereğini ortaya koymaktadır.

Yapılacak yatırımların finansmanının düşük faizli uzun vadeli kredilerle karşılanabilmesi kadar yatırım sonrası ortaya çıkacak ürün ve hizmetlerin de Pazar ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmesi önemlidir. Bu noktada talebin ne yönde olduğu, tüketicilerin beklentileri analiz edilip yeni yatırımların bu yönde şekillendirilmesi önemlidir.

İşgücü yetersizliği tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler arasında %9,4'lük oranla altıncı sırada bulunmakta olup sektörde işgücü yetersizliğinin fazla yaşanmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan alt sektör üreticilerinin çalışan temininde güçlük çekip çekmedikleri sorusunda %81,2 oranında güçlük çekmediklerini belirtmesi de ayrıca bir önceki sonucu teyit eden bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt sektöründe tam zamanlı çalışanların %51,7'sinin yerli işgücü piyasasından sağlandığı, çalışanların ise %48,3 oranında çalışma izinli olduğu ve yabancı işçi piyasasından karşılandığı görülmektedir. Üretim kadrolarında çalışanların ise %56,0 oranında yabancı uyruklu personel olduğu da ayrıca görülmektedir.

En çok personel bulmakta zorlanılan vasıflar arasında Meslek Lisesi mezunu (%64,0) ve niteliksiz düz işçi bulma zorluğu (%20,0) en üst sırayı almıştır. Temininde güçlük çekilen pozisyonlarda çalışan ihtiyacı incelendiğinde ise kurumların o an itibarıyla belirttiği toplam 68 kişilik bahse konu pozisyonlarda ihtiyaç duyulan personelin %34,5 oranında **Usta Başı** olarak, %21,8 oranında işçi olarak öne çıkmıştır. Bu da kurumların üretim alanındaki işgücü ihtiyaçlarını yerli işgücü piyasasından tamamlayamamasalar bile %47,6 oranında Türkiye'den gelen işgücünü, %8,4 oranında ise üçüncü ülkeden gelen işgücünü kullanarak ihtiyaçlarını tamamladıkları görülmektedir.

Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt sektöründeki **rekabet gücünü olumsuz yönde etkileyen faktörler** sıralamasında en üst sırayı %96,9 oranı ile **maliyetler** almaktadır. Toplam maliyet içerisinde en büyük payı toplamın %41-60 aralığında yoğunlaşan hammadde maliyetleri almaktadır. Toplam maliyet içerisindeki işgücü maliyetleri %01-20 aralığında yoğunlaşırken,

elektrik ve yakıt maliyetleri aynı aralıkta %01-20 aralığında yoğunlaşmaktadır. Firmaların %75,0'i hammaddesini yurtdışından ithal ettiği de ayrıca görülmektedir. Maliyet düşürücü yöntemler arasında yeni teknoloji yatırımıyla birlikte gelebilecek potansiyel verimlilik olasılığı ile birlikte yeni pazarlara girmenin getireceği talep artırımını dolayısıyla birim maliyetlerindeki düşüş olasılığı her kurum tarafından değerlendirilmelidir. Bu bağlamda kurumların %46,9'unun yeni yatırımı yakın zamanda düşünüyor olması olumlu bir ayrıntı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sektörün en önemli ihtiyacı, yatırım yapabilme gücü için **ek finans ihtiyacı** eksikliği ve maliyetleri düşürme ihtiyacı %87,5 oranında karşımıza çıkmaktadır. Finansal kaynak yetersizliği tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler arasında da ikinci sırada tanımlanması sektörün ve genelinde KKTC ekonomisinin finansman bulmada sıkıntı yaşadığını ortaya koymaktadır. Buna rağmen firma ihtiyaçları arasında finansman sorununu çözme imkanı yaratılması açısından gerek yurtiçi gerek yurtdışından ortaklık bulma ihtiyacı en az öncelikli ihtiyaçlar olarak belirlenmesi altı çizilmesi gereken bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

İç pazarda büyüme ihtiyacı, kurumlar tarafından en önemli ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. İç Pazar dinamikleri incelendiğinde özellikle Turizm, Üniversite ve İnşaat sektörleri en büyük talep yaratan sektörler olduğu göz önünde bulundurulduğunda ve bu sektörlerin satın alma sorumluları ile yapılan görüşmelerde, Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı alt-sektörü üreticileri açısından iç pazarda büyümenin, kalite standardının sağlanması, ürün çeşitliliğinin geliştirilmesi ve pazarlama ve satış sonrası destek hizmetlerinin de güçlendirilerek sağlanabileceği ortaya çıkmaktadır. Arz ve talep dengesinin buluşmadığı özellikle düzensiz oluşan talebin sektörde sürdürülebilirlik açısından sıkıntı yarattığı gözlemlenmektedir. Ülkede yaşanacak ekonomik iyileşmeler sektörde talep artışına neden olacaktır. Mevcut işletme büyüklükleri göz önünde tutulduğu düzensiz talebin talep edilen fiyatta, zamanda ve standartta karşılanabilmesi için sektörde kümelenme ve işbirliği çalışmaları önem kazanmaktadır.

İlave işletme sermayesi ihtiyacının ihtiyaç analizinde üst sıralarda bulunması, kurumların ilk yatırım sermayelerinin yeterliliği ve faaliyet karlarının yatırıma dönüştürülmesi noktasında aksaklıklar olabileceğinin bir göstergesidir. Kurumların döner sermayelerinin yeni yatırımlara yetmiyor oluşu dış kaynak kullanımının sağlıklı bir özkaynak/varlık dengesini oluşturulamamasına yol açmakla birlikte gerekli yatırım ve atılımların gerçekleşmemesi ile birlikte sektörün büyümesine engel teşkil edebilecek ortamı oluşmasını sağlamaktadır.

İhtiyaç analizi incelendiğinde büyüme finansman ve sermaye ihtiyacı akabinde **teknoloji ve kaliteyi iyileştirme ve dış pazara açılma** ihtiyacının geldiği görülmektedir. Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt sektöründeki bulgular sektörün yalnızca %21,9'unun ihracat yapma durumu

olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla söz konusu kaliteyi iyileştirme ve dış pazara açılma ihtiyaçlarının giderilmesinde yol gösterici olarak uluslararası belgelendirme ve standartların adaptasyonu kullanılabilmektedir. Bu bağlamda **belgelendirme** durumları incelendiğinde sektördeki firmaların %59,4'ünün hiçbir belgeye sahip olmadığı geriye kalanların ise ISO9001, CE, TSE, OHSAS1800 ve ISO14001,belgelerinden biri veya birkaçına sahip olduğu görülmektedir. Bu oranın yıllar içerisinde artış gösterip göstermediği takip edilip, tüm alt sektör üreticilerinin belgelendirme sürecini tamamlaması veya tekrar belge almaya hak kazanması için gerekli teşvik ve desteklerin verilmesi, ürün kalitesinin geliştirilmesi ve standartlaştırılması anlamında önemlidir. Ayrıca araştırmaya katılan Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt-sektörünün altındaki firmaların **AB standartları ile ilgili bilgi sahibi** olma oranı %46,9'dur. Diğer bir deyişle Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların fazlası (%53,1) AB standartlarıyla ilgili bir bilgileri yoktur. Kalite geliştirme ihtiyacı gerek iç pazardaki büyümeyi beraberinde getirecek gerekse dış pazara açılabilme olasılığı sağlayacaktır. Mevcut ürünlerin AB standartlarına uygun üretilmesi, gerekli güvenlik ve kalite belgeleri edinilerek ürün kalitesini iyileştirme sektörü geliştirileceği gibi, iç pazar ve dış pazarda büyüme olasılığını artacaktır. Aynı şekilde firmaların pazarlama ve tanıtım konularındaki eksikliklerinin giderilmesi ise iç-dış pazarlara giriş ve ürün tutundurma olasılığını olumlu yönde etkileyecektir.

İhtiyaç analizinde kurumların **Bilgi Sistem Teknolojileri ihtiyacı ve Elektronik ticarete** geçiş ihtiyacını alt seviyelerde önemlendirmeleri teknolojinin getireceği verimliliği kullanma ve yeni pazarlara veya mevcut pazarlara daha etkin erişim ve dağıtım olasılığının göz ardı edilme riskine dikkat çekmektedir. Ayrıca firmalar, **yeniden yapılandırma ihtiyacını** kuvvetli bir şekilde olmasa da orta dereceli bir ihtiyaç olarak tanımlamaları yanında **yönetsel danışmanlık** ihtiyaçlarını alt seviyede önemlendirmiştir. Bu da kurumsal kapasite gelişiminin yönetsel becerilerin artırılarak desteklenmesinin öneminin altı çizilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Mobilya İmalatı Alt Sektörü (NACE 31) – 29 Firma

Tablo 1: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Firmaların Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı	83
Tablo 2: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Firmalarının Sanayi Bölgesinde Olması.....	83
Tablo 3: Mobilya İmalatı Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler.....	84
Tablo 4: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi.....	84
Tablo 5: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları.....	85
Tablo 6: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler.....	85
Tablo 7: Mobilya İmalatı Alt Sektörü İthal Hammadde/Sanayi Girdisi İthalatı.....	86
Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC’de Üretimi.....	86
Tablo 9: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı	87
Tablo 10: Mobilya İmalatının İmalatı Üretim Departmanında Çalışanı Sayısı	87
Tablo 11: Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu	88
Tablo 12: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar	88
Tablo 13: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar.....	89
Tablo 14: Mobilya İmalatı Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu	89
Tablo 15: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Sahip Olunan Belgeler.....	90
Tablo 16: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu	90
Tablo 17: Mobilya İmalatı Alt Sektörü AB Müktesebatı Uyumunda Bilgi.....	91
Tablo 18: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Firma İhtiyaçları	91
Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler	93
Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	94
Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	94
Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı.....	95

Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	95
---	----

Tablo 24: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu	96
---	----

Tablo 1: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Firmaların Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı

Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Lefkoşa	22	75.9 %
Gazimağusa	5	17.2%
Girne	1	3.4 %
Güzelyurt	0	0
İskele	1	3.4 %
Toplam	29	100 %

Mobilya İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 29 firmanın 75,9%u Lefkoşa bölgesi, 17,2%si Gazimağusa Bölgesi ve 3,4%ü Girne, 3,4%ü de İskele bölgesinde faaliyet göstermektedir. Güzelyurt bölgesinde bu alt sektörde faaliyet gösteren firma bulunmamaktadır.

Tablo 2: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Firmalarının Sanayi Bölgesinde Olması

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Evet	17	58.6%
Hayır	12	41.4%
Toplam	29	100.0%

29 firmanın 58,6%ı Sanayi bölgelerinde yer almakta 41,4%ü ise sanayi bölgeleri dışında bulunmaktadır.

Tablo 3: Mobilya İmalatı Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
OSB Dışı	12	41.4%
Alayköy OSB	3	10.3%
Gazimağusa OSB	2	6.9%
Haspolat OSB	3	10.3%
Lefkoşa OSB	9	31.0%
Toplam	29	100.0%

Sanayi bölgelerinde yer alan 17 firmanın 9u Lefkoşa OSB’de, 3ü Haspolat OSB’de, 3ü Alayköy OSB de, 2 tanesi ise Gazimağusa OSB de faaliyet göstermektedir.

Tablo 4: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi

Üretim Teknolojisi	Firma Sayısı	Oran
İşgücü - makine eşit yoğunlukta	17	58.6 %
İşgücü Yoğun	7	24.1 %
Makine Yoğun	2	6.9 %
Cevap YOK	3	10.3 %
Toplam	29	100 %

Mobilya İmalatı alt sektöründe faaliyet göstermekte olan firmaların üretim teknolojileri incelendiğinde 58,6%’sının üretim sürecinde işgücü ve makineyi eşit yoğunlukta kullanmakta oldukları görülmektedir. Firmaların 24,1%’i işgücü yoğun üretim teknolojisi kullanırken, makine yoğun üretim yapan firma oranı 6,9%’dur.

Tablo 5: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları

Kapasite Kullanım Oranı	Firma Sayısı	Oran
1 – 20	2	7.4%
21 – 50	9	33.3%
51 – 70	10	37.1%
71 – 90	2	7.4%
91 – 99	0	0.0%
100 Tam kapasite	4	14.8%
Toplam	27	100 %
Cevap yok	2	

Mobilya İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 29 firmadan bu soruya cevap veren 27sinin üretim kapasiteleri incelendiğinde ise firmaların 40,7%'sinin %50 kapasite ve altında çalıştığı, 51%-70% arası kapasite kullanımının 37,1% olduğu, 71-99% arası kapasite kullanan firmaların oranının ise 7,4% olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan 4 firma toplam alt sektörün 14,8%ini oluşturmaktadır. Ağırlıklı olarak kapasite kullanımının yoğunlaştığı oran 37,5% oranı ile 51-70% kapasite aralığıdır.

Tablo 6: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler

Faktör	Oran
Talep Yetersizliği	59.3%
Finansal Kaynak Yetersizliği	18.5%
Pazarlama ve Tanıtım	22.2%
Hammadde Temini	14.8%
Teknoloji Yetersizliği	14.8%
İş Gücü Yetersizliği	11.1%
Enerji Altyapı Yetersizliği	0.0%

Tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler incelendiğinde ise firmaların 59,3%ü talep yetersizliğinin tam kapasite çalışmamalarındaki en önemli sebep olduğunu belirtmiştir.

Pazarlama ve tanıtım eksikliği ve yetersizliği ise 22,2% ile ikinci en önemli tam kapasite çalışmama sebebi olarak ortaya çıkmıştır. Finansal kaynak yetersizliği 18,5%, Hammadde temini ve Teknoloji yetersizliği ile ilgili eksiklik ve olumsuzluklar ise 14,8% oranı ile eşit derecede önem bulmuştur. İşgücü yetersizliği 11,1% ile tam kapasite çalışmama nedenleri arasında en sonlarda sıralanmıştır. Enerji altyapı yetersizliği ise hiçbir firma tarafından tam kapasite kullanmama sebebi olarak tanımlanmamıştır.

Tablo 7: Mobilya İmalatı Alt Sektörü İthal Hammadde/Sanayi Girdisi İthalatı

İthalat Durumu	Firma Sayısı	Oran
İthal Ediyor	18	62.1%
İthal Etmiyor	11	37.9%
Toplam	29	100.0%

Mobilya İmalatı alt sektörü içerisinde faaliyet gösteren 29 firmanın %62,1'i hammaddelerini yurtdışından ithal ederken, %37,9'u iç piyasadan temin ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC'de Üretimi

KKTC'de Üretim Durumu	Firma Sayısı	Oran
KKTC'de Üretilir	2	6.9 %
KKTC'de Üretilmez	27	93.1 %
Toplam	29	% 100

Firmalara kullandıkları hammaddenin KKTC'de üretilip üretilmediği sorulmuş ve Mobilya İmalatı sektöründeki firmaların %93,1'i kullandıkları hammaddenin KKTC'de üretilmediğini belirtmiştir.

Tablo 9: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı

Tam Zamanlı Çalışanların Uyruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uyruklu	242	36,6%
TC Uyruklu	378	57,3%
Üçüncü Ülke	40	6,1%
Toplam	660	

Araştırma dahilinde incelenen 29 Mobilya İmalatı alt sektör üreticisinin tam zamanlı çalışanlarının uyruklara göre dağılımına bakıldığında, firmaların toplam 660 çalışanının 36,6%'sinin yerli %63,4'ünün ise çalışma izni ile yurtdışından gelmekte olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Mobilya İmalatının İmalatı Üretim Departmanında Çalışanı Sayısı

Üretim Çalışanlarının Uyruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uyruklu	148	30,4%
TC Uyruklu	300	61,6%
Üçüncü Ülke	39	8,0%
Toplam	487	

Üretimde çalışanların sayısı incelendiğinde ise 29 firmanın toplam 487 üretim çalışanının bulunmakta olduğu ve bunların 30,4%'ünün KKTC uyruklu olduğu görülmektedir. Üretim kadrolarında çalışan yabancı uyruklu personel oranı 69,6%'dır.

Tablo 11: Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu

Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu	Firma Sayısı	Oran
Güçlük Çekiyoruz	5	17.2 %
Güçlük Çekmiyoruz	24	82.8 %
Toplam	29	100 %

Çalışan temininde güçlük çektiğini söyleyen firma sayısı 5 iken, 29 firmanın 24üne denk gelen 82,8%’i çalışan temininde güçlük çekmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 12: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar

Vasıflar	Oran
Mühendis	8.3%
Yüksek Meslek Okulu	16.7%
Meslek Lisesi	58.3%
Niteliksiz	16.7%

Firmaların personel bulmakta zorlandığı vasıflar önem sıralamasında meslek lisesi çıkışlı teknik eleman bulmakta zorluk oranı 58,3% ile en üst sırada yer alırken, teknik konularda uzman yüksek meslek okulu çıkışlı personel bulma zorluğu ve niteliksiz düz işçi bulmakta zorluk %16,7 olarak tanımlanmıştır. Firmaların 8,3%’ü mühendislik alanında personel bulma zorluğu çektiklerini belirtmişlerdir. Bu sorudaki mühendis seçeneği mobilya sektörü için iç mimar veya benzeri lisans mezunu şeklinde yöneltilmiştir.

Tablo 13: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar

Pozisyonlar	Çalışan Sayısı	Oran
Yönetici	0	0.0%
İdari Personel	1	3.6%
Mühendis	0	0.0%
Teknik Personel	0	0.0%
Usta Başı	7	25.0%
İşçi	20	71.4%
Diğer	0	
Toplam	28	100.0%

Mobilya İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmalara hangi pozisyonlarda çalışan bulmakta zorlandıkları ve bu pozisyonlarda an itibariyle kaç adet çalışana ihtiyaç duydukları ayrıca sorulmuştur. Elde edilen cevaplara göre araştırma kapsamındaki firmaların ihtiyacı olan 28 personelden 71,4%'ünün işçi pozisyonunda %25'inin ustabaşı pozisyonunda, 3,6%'sının ise idari personel pozisyonlarında duyulduğu görülmektedir. Bu sorudaki mühendis seçeneği mobilya sektörü için iç mimar veya benzeri lisans mezunu şeklinde yöneltilmiştir.

Tablo 14: Mobilya İmalatı Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu

İhracat Durumu	Firma Sayısı	Oran
EVET	3	10.3 %
HAYIR	26	89.7 %
Toplam	29	100.0%

Mobilya İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların 89,7%'sinin ihracat yapma durumunun olmadığı sadece 10,3%'ünün ihracat yaptığı görülmektedir.

Tablo 15: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Sahip Olunan Belgeler

Kalite Belgeleri	Firma Sayısı	Oran
Belge Yok	18	62.1%
ISO 9001	7	24.1%
ISO14001	1	3.4%
CE	2	6.9%
TSE	5	17.2%

Belge sahipliliği incelendiğinde ise firmaların %62,1'inin herhangi bir belgeye sahip olmadığı, 24,1'inin ISO 9001 belgesi sahibi olduğu, CE belgesi sahibi olan firmaların oranının 6,9%, TSE belgesi sahibi olan firmaların oranı 17,2% ve ISO14001 belgesine sahip olan firmaların oranının ise 3,4% olduğu görülmektedir.

Tablo 16: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu

Teşvik Belgesi	Firma Sayısı	Oran
EVET	1	3.5 %
HAYIR	28	96.5 %
Toplam	29	100 %

Araştırma kapsamında Mobilya İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 29 firmanın sadece %3,5'i teşvik belgesine sahipken 96,5'inin teşvik belgesine sahip olmadığı görülmektedir.

Tablo 17: Mobilya İmalatı Alt Sektörü AB Müktesebatı Uyumu Konusunda Bilgi

AB Müktesebatı Uyum ile İlgili Bilgi	Firma Sayısı	Oran
Bilgisi Var	10	34.5 %
Bilgisi Yok	19	65.5 %
Toplam	29	100%

Mobilya İmalatı alt sektöründeki firmaların sadece 34,5%inin AB müktesebatı uyumu konusunda bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 18: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Firma İhtiyaçları

İhtiyaç Alanları	Firma Sayısı	Oran
İç Pazarda Büyüme İhtiyacı	23	79.3%
Maliyet Düşürme İhtiyacı	22	75.9%
Kalite İyileştirme İhtiyacı	21	72.4%
Yatırım İçin Ek Finans İhtiyacı	20	69.0%
Nitelikli Uzman Personel İhtiyacı	19	65.5%
İlave İşletme Sermaye İhtiyacı	17	58.6%
Markalaşma İhtiyacı	17	58.6%
Yeni Ürün Geliştirme İhtiyacı	17	58.6%
Teknoloji İyileştirme İhtiyacı	16	55.2%
Dış Pazara Açılma İhtiyacı	15	51.7%
Yeniden Yapılanma İhtiyacı	14	48.3%
Yeni Alana Girme İhtiyacı	13	44.8%
Nitelikli İlave Yönetici İhtiyacı	12	41.4%

İhtiyaç Alanları	Firma Sayısı	Oran
Yeni Dağıtım Kanalı İhtiyacı	7	24.1%
Bilgi Sistem Teknoloji İhtiyacı	7	24.1%
Çalışan İşbaşı Eğitim İhtiyacı	7	24.1%
Yurtdışı Ortaklık İhtiyacı	6	20.7%
Yönetim Danışmanlığı İhtiyacı	6	20.7%
Elektronik Ticarete Geçiş İhtiyacı	5	17.2%
Yurtiçi Ortaklık İhtiyacı	4	13.8%

Mobilya İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların ihtiyaçlarını tanımlayabilmek için araştırmaya katılan firmalardan ihtiyaçlarını öncelendirerek tanımlamaları istenmiştir. Bu öncelikli sıralama sonucunda İç pazarda büyüme ihtiyacı 79,3% oranı ile en önemli ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Maliyet düşürme ihtiyacı 75,9% ile ikinci sırada öncelikli iken, Kalite iyileştirme ihtiyacı 72,4% ile üçüncü sırada, Yatırım için ek finans ihtiyacı 69% ile dördüncü sırada, nitelikli uzman personel ihtiyacı ise 65,5% oranı ile beşinci sırada tanımlanmıştır.

İlave işletme sermaye ihtiyacı, markalaşma ihtiyacı ve yeni ürün geliştirme ihtiyacı ise eşit oranda önem bularak 58,6% ile altıncı sırada gelmişlerdir. Teknoloji iyileştirme ihtiyacı 55,2% oranı ile önem bulmuştur.

Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler

Faktörler	Firma Sayısı	Oran
Maliyetler	19	65.5%
Pazar Payı	13	44.8%
Yatırım Yapabilme Gücü	10	34.5%
Düzensiz Talebi Karşılatabilme	9	31.0%
Nitelikli İş Gücü	8	27.6%
Kalite ve Standartlara Uygunluk	2	6.9%
Güvenilirlik	2	6.9%
Teknoloji ve Ar-Ge	2	6.9%
Kapasite Eksikliği	2	6.9%
Firma İmajı	1	3.4%
Satış Sonrası Hizmetler	1	3.4%
Sipariş Teslim Süresi	0	0.0%
Üretim Zamanı	0	0.0%
Envanter Yönetimi Uygulamaları	0	0.0%

Sektördeki rekabet gücünü olumsuz etkileyen faktörlerin sıralanmasında ise en üst sırayı %65,5 ile maliyetler almıştır. Maliyetlerin arkasından firmalar %44,8 ve %34,5 ile pazar payı ve yatırım yapabilme gücünden dolayı rekabetten olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Düzensiz talebi karşılayamama 31% ile dördüncü en önemli olumsuz faktör olarak sıralanmıştır. Envanter yöntemi uygulamaları, üretim zamanı ve sipariş teslim süresi ise sektörde rekabeti etkileyen olumsuz faktörler arasında sıralanmamıştır.

Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

İşçilik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	8	32.0%
% 21 – 40	15	60.0%
% 41 – 60	2	8.0%
% 61 – 80	0	0.0%
% 81 – 100	0	0.0%
Cevap Veren	25	100.0%
Cevap Yok	4	
Toplam	29	

Toplam maliyetlerin içerisinde işçilik giderinin ağırlığına bakıldığında bu soruya veri sağlayan 25 firmanın 15'inin işçilik maliyetleri toplam maliyetin 21-40%ı aralığında yoğunlaşmakta olduğu görülmektedir. İşçilik maliyetleri toplam maliyetin 1-20%ini oluşturan firma sayısı 8 firma ile 32%dir. Hiçbir kurumun işçilik maliyeti toplam maliyetin 61-100% oranını kapsamamaktadır.

Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Elektrik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	23	100%
% 21 – 40	0	0
% 41 – 60	0	0
% 61 – 80	0	0
% 81 – 100	0	0
Cevap Veren	23	100 %
Cevap Yok	6	
Toplam	29	

Elektrik giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına bakıldığında ise cevap veren 23 firmanın tamamının elektrik giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Hammadde Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	3	12.0%
% 21 – 40	9	36.0%
% 41 – 60	10	40.0%
% 61 – 80	3	12.0%
% 81 – 100	0	0.0%
Cevap Veren	25	100.0%
Cevap Yok	4	
Toplam	29	

Toplam maliyetlerin içerisinde hammadde giderinin ağırlığına bakıldığında ise 25 firmanın 10'unun (40%) 41-60%ı aralığında yoğunlaştığı, 9'nun (36%) 21-40% aralığında olduğu görülmektedir. Hiçbir firmanın hammadde maliyeti toplam maliyetin 81-100% oranını kapsamamaktadır.

Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Yakıt Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	23	100 %
% 21 – 40	0	0
% 41 – 60	0	0
% 61 – 80	0	0
% 81 – 100	0	0
Cevap Veren	23	100 %
Cevap Yok	6	
Toplam	29	

Yakıt giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına incelendiğinde cevap veren firmaların 100%ünün yakıt giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 24: Mobilya İmalatı Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu

Yeni Yatırım	Firma Sayısı	Oran
EVET	13	44.8%
HAYIR	16	55.2%
Toplam	29	100.0%

Mobilya İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 29 firmanın 13'ü (44,8%) yeni yatırım planlaması yaparken 16 tanesinin yeni yatırım düşünmediği görülmektedir.

Mobilya İmalatı Alt Sektörü Genel Değerlendirme

Araştırmaya katılan ve Mobilya alt sektöründe faaliyet gösteren 29 firma %76,9'u Lefkoşa bölgesinde %17,2'si Gazimağusa bölgesinde yoğunlaşmış olup tüm firmaların sadece %58,6'sı sanayi bölgelerinde bulunmaktadır.

Mobilya İmalatı alt sektörünün geneline bakıldığında, %58,6'lık bir oran ile işgücü ve makineyi eşit oranda ve %24,1 oranında işgücü yoğun olarak kullanılan bir **üretim teknolojisi** ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Mobilya İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren ve araştırmaya katılan firmaların **kapasite kullanımları** incelendiğinde, firmaların %40,7'sinin %50 kapasite ve altında çalışmakta olduğu, %37,1'inin ise %51-70 oranında kapasitesini kullanmakta olduğu, %7,4'ünün ise 71-99% oranında kapasitesini kullanmakta olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan firma oranı ise %14,8'dir. Atıl kapasitesi olan firmaların tam kapasite çalışmama nedenlerinden en önemlisi %59,3 oranı ile **talep yetersizliği** olarak belirlenmiştir.

Mobilya İmalatı alt-sektörünün arz kapasitesini belirleyen ve kısıtlayan durumları daha iyi analiz edebilmek için talep kapasitesi ile karşılaştırılması önemlidir. İnşaat Firmaları, Üniversite ve Turizm tesisleri satın alma sorumluları ile yapılan yüz yüze görüşmelerde marangoz ve ahşap işleri satın alımlarında yerli ürünlerin yabancı ürünlerden daha fazla tercih edildiği ortaya çıkmıştır. Bunun sebebi ürünlerin kullanılacağı yerlerin yerinde tespit edilmesi ve ölçü alınması gerekliliğinin yerli üreticilerin daha kolay cevap verebileceği bir ihtiyaç olmasındandır. Buna rağmen yüklü miktarlarda satın alma ihtiyacı durumunda ise yurtdışından getirtilmesi seçeneği maliyetler açısından daha düşük olduğundan yatırım noktasında karar verme eğiliminin ithal ürünlere ve üreticilere doğru kaydığı da görülmektedir. Devlet Planlama Örgütü'nden Teşvik Belgesi almış, otel yatırım projeleri içerisinde rastgele seçilen 5 yatırımı için hazırlanan yerli ve ithal alım (global) listeler, yatırım grupları açısından incelendiğinde, Toplam yatırım içerisinde 26,35% oran ile önemli bir yer tutan Mobilya ürünlerinin 56,22% oranında yerli ürün grubunda olduğu görülmektedir.

Mobilya ve ahşap ürünlerine talep olmasına karşılık sektör üreticilerinin tam kapasite çalışmamalarının nedeni olarak %59,3 oranında talep eksikliğini ortaya çıkarmaları, aslında piyasanın talebinin varlığı fakat üreticinin bu talebe gerek sipariş teslimat süreleri gerekse yüksek satış fiyatlarından kaynaklı cevap veremediğini göstermektedir.

Pazarlama ve tanıtım eksikliği tam kapasite kullanımını engelleyen faktör olarak %22,2 oranında en önemli ikinci faktör olarak ortaya çıkmaktadır. **Finansal Kaynak** yetersizliği %18,5

oranında tam kapasite kullanmama nedenlerinden en önemli üçüncü faktör olarak ortaya çıkarken **Hammadde Temini ve Teknoloji Yetersizliği** %14,8 oranla dördüncü faktör olarak görülmüştür. Mobilya İmalatı alt sektöründeki firmaların kullandıkları hammaddenin %62,1'inin ithal edildiği belirtilmiştir. Kullanılan hammaddenin yalnızca %6,9 oranında KKTC'de üretildiği cihetle hammaddenin büyük oranda yurt dışından ithal edildiği ortaya çıkmıştır.

Tam kapasite kullanmama nedenlerinden en önemli üçüncü faktör olarak **finansal kaynak** yetersizliğinin %18,5 oranında tanımlanması ile birlikte maliyet düşürerek dolaylı yoldan finansal kaynak sağlayan teşvik belgesine sahip olunma durumu sektörde sadece %3,5 gibi çok düşük bir orandadır. Firmalara yeni yatırım düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda ise %44,8'inin yeni yatırım planladıklarını belirtilmektedir. Dolayısıyla bulgular sektördeki firmaların potansiyel teşviklerinden daha fazla faydalanmasını sağlamak maksadıyla yatırım teşvikleri konusunda sektörün farkındalığının geliştirilmesi gereğini ortaya koymaktadır.

Yapılacak yatırımların finansmanının düşük faizli uzun vadeli kredilerle karşılanabilmesi kadar yatırım sonrası ortaya çıkacak ürün ve hizmetlerin de pazar ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmesi önemlidir. Bu noktada talebin ne yönde olduğu, tüketicilerin beklentileri analiz edilip yeni yatırımların bu yönde şekillendirilmesi önemlidir.

İşgücü yetersizliği tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler arasında %11'lik oranla altıncı sırada bulunmakta olup sektörde işgücü yetersizliğinin fazla yaşanmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan mobilya imalatı alt sektör firmalarının çalışan temininde güçlük çekip çekmedikleri sorusunda %82,8 oranında güçlük çekmediklerinin belirtilmesi de ayrıca bir önceki sonucu teyit eden bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

Mobilya İmalatı alt sektöründe tam zamanlı çalışanların %36,6'sının yerli işgücü piyasasından sağlandığı, çalışanların ise %57,6 oranında Türkiye Cumhuriyeti işçi piyasasından karşılandığı görülmektedir. Üretim kadrolarında çalışanların ise %69,6 oranında yabancı uyruklu personel olduğu da ayrıca görülmektedir.

Mobilya İmalatı alt sektöründeki firmaların personel temininde sadece %17,2 güçlük çektiğini belirtmiştir. En çok personel bulmakta zorlanılan vasıflar arasında Meslek Lisesi mezunu (%58,3) birinci sırayı, niteliksiz düz işçi ve yüksek okul mezunu bulma zorluğu (%16,7) ikinci sırayı almıştır. Temininde güçlük çekilen pozisyonlarda işçi ihtiyacı incelendiğinde ise kurumların o an itibarıyla belirttiği toplam 28 kişilik bahse konu pozisyonlarda ihtiyaç duyulan personelin %71,4 oranında **işçi** olarak, %25,0 oranında **usta başı** olarak öne çıkmıştır. Bu da

firmaların işgücü ihtiyaçlarını genelde KKTC işgücü piyasasından tamamlayamamaları bile %57,3 oranında Türkiye’den gelen işgücünü, %6,1 oranında ise üçüncü ülkeden gelen işgücünü kullanarak işgücü ihtiyaçlarını tamamladıkları görülmektedir.

Mobilya İmalatı alt sektöründeki rekabet gücünü olumsuz yönde etkileyen faktörler sıralamasında en üst sırayı %65,5 oranı ile maliyetler almaktadır. Toplam maliyet içerisinde en büyük payı toplamın %41-60 aralığında yoğunlaşan hammadde maliyetleri almaktadır. Toplam maliyet içerisindeki işgücü maliyetleri %21-40 aralığında yoğunlaşırken, elektrik ve yakıt maliyetleri aynı aralıkta %01-20 aralığında yoğunlaşmaktadır. Firmaların %62,1’i hammaddesini yurtdışından ithal ettiği de ayrıca görülmektedir. Maliyet düşürücü yöntemler arasında yeni teknoloji yatırımıyla birlikte gelebilecek potansiyel verimlilik olasılığı ile birlikte yeni pazarlara girmenin getireceği talep artırımı dolayısıyla birim maliyetlerindeki düşüş olasılığı her kurum tarafından değerlendirilmelidir. Bu bağlamda kurumların %44,8’inin yeni yatırımı yakın zamanda düşünüyor olması olumlu bir ayrıntı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sektörün en önemli ihtiyacı, **İç pazarda büyüme** ihtiyacı, firmalar tarafından %79,3 oranla en önemli ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. İç Pazar dinamikleri incelendiğinde özellikle İnşaat sektörleri en büyük talep yaratan sektör olduğu buna bağlı Üniversite ve Turizm sektöründeki yatırımların ciddi bir pay aldığı açıkça görülebilmektedir. Dolayısıyla mobilya İmalatı alt-sektörü üreticileri açısından iç pazarda büyümenin, kalite standardının sağlanması, düzensiz talebi karşılayabilme, üretim çeşitliliğinin geliştirilmesi ve satış sonrası destek hizmetlerinin de güçlendirilerek sağlanabileceği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca büyük projeler ile ilgili taleplerinin kısa sürede karşılanması ile ilgili sorunlar olduğu belirtilmiştir. Arz ve talep dengesinin bulunmadığı özellikle düzensiz oluşan talebin sektörde sürdürülebilirlik açısından sıkıntı yarattığı gözlemlenmektedir. Ülkede yaşanacak ekonomik iyileşmeler öncelikli olarak inşaat sektöründe büyümeye dolayısı ile Mobilya İmalatı alt sektöründe talep artışına neden olacaktır. Mevcut işletme büyüklükleri göz önünde tutulduğu zaman talebin düzenli karşılanabilmesi ve düzensiz talebin talep edilen zamanda ve standartta karşılanabilmesi için sektörde kümelenme ve işbirliği çalışmaları önem kazanmaktadır.

Öte Yandan **maliyetleri düşürme** ihtiyacı %75,9 oranında ikinci önemli ihtiyaç olurken **kaliteyi artırma** %75,9 oranında ve yatırım yapabilme gücü için **ek finans ihtiyacı** eksikliği de üçüncü ve dördüncü sırada %72,4 oranında karşımıza çıkmaktadır. Finansal kaynak yetersizliği tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler arasında da üçüncü sırada tanımlanması sektörün ve genelinde KKTC ekonomisinin finansman bulmada sıkıntı yaşadığını ortaya koymaktadır. Buna rağmen firma ihtiyaçları arasında finansman sorununu çözme imkanı yaratılması açısından

gerek yurtiçi gerek yurtdışından ortaklık bulma ihtiyacı en az öncelikli ihtiyaçlar olarak belirlenmesi altı çizilmesi gereken bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

İhtiyaç analizi büyüme ve finansman ihtiyacı ile birlikte **kaliteyi iyileştirme** ihtiyacının oldukça yüksek bir oranda firmalar tarafından işaret edildiği görülmektedir. Sektördeki üretim kalitesinin yükselmesi, yerli üretimin turizm, inşaat ve üniversite sektörlerinde tercih edilir olabilmesinin önünü açan bir faktör olacağından iç piyasadaki büyümenin sağlanmasının bir yolu olarak görülmektedir. Mobilya İmalatı alt sektöründeki bulgulara bakıldığında ise sektörün ihracat kapasitesinin oldukça düşük olduğu ve yalnızca %10,3'ünün ihracat yapma durumu olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla söz konusu kaliteyi iyileştirme ve dış pazara açılma ihtiyaçlarının giderilmesinde yol gösterici olarak uluslararası belgelendirme ve standartların adaptasyonu kullanılabilir. Bu bağlamda **belgelendirme** durumları incelendiğinde sektördeki firmaların %62,1'inin hiçbir belgeye sahip olmadığı geriye kalanların ise ISO9001, TSE, CE ve ISO14001, belgelerinden biri veya birkaçına sahip olduğu görülmektedir. Bu oranın yıllar içerisinde artış gösterip göstermediği takip edilip, tüm alt sektör üreticilerinin belgelendirme sürecini tamamlaması veya tekrar belge almaya hak kazanması için gerekli teşvik ve desteklerin verilmesi, ürün kalitesinin geliştirilmesi ve standartlaştırılması anlamında önemlidir.

Diğer yandan araştırmaya katılan Mobilya İmalatı alt-sektörünün altındaki firmaların **AB standartları ile ilgili bilgi sahibi** olma oranı %34,5'tir. Diğer bir deyişle Mobilya İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların fazlası AB standartlarıyla ilgili %65,5 oranında bilgileri yoktur. Kalite geliştirme ihtiyacı gerek iç pazardaki büyümeyi de beraberinde getirecek gerekse dış pazara açılabilme olasılığı sağlayacaktır. Mevcut ürünlerin AB standartlarına uyumlu üretilmesi, gerekli güvenlik ve kalite belgelerine sahip olmaları, ürün kalitesini iyileştirip geliştireceği gibi, iç pazar ve dış pazarda büyüme olasılığını artacaktır. Ayrıca, firmaların pazarlama ve tanıtım konularındaki eksikliklerinin giderilmesi ise iç-dış pazarlara giriş ve ürün tutundurma olasılığını olumlu yönde etkileyecektir. Bu bağlamda da kümelenme ve sektörel işbirliği çalışmalarının önemi tekrar ortaya çıkmaktadır.

İlave işletme sermayesi ihtiyacının ihtiyaç analizinde üst sıralarda bulunması, kurumların ilk yatırım sermayelerinin yeterliliği ve faaliyet karlarının yatırıma dönüştürülmesi noktasında aksaklıklar olabileceğinin bir göstergesidir. Kurumların döner sermayelerinin yeni yatırımlara yetmiyor oluşu dış kaynak kullanımının sağlıklı bir özkaynak/varlık dengesini oluşturulamamasına yol açmakla birlikte gerekli yatırım ve atılımların gerçekleşmemesi ile birlikte sektörün büyümesine engel teşkil edebilecek ortamı oluşmasını sağlamaktadır.

İhtiyaç analizinde kurumların **Bilgi Sistem Teknolojileri ihtiyacı ve Elektronik ticarete** geçiş ihtiyacını alt seviyelerde önemlendirmeleri teknolojinin getireceği verimliliği kullanma ve yeni pazarlara veya mevcut pazarlara daha etkin erişim ve dağıtım olasılığının göz ardı edilme riskine dikkat çekmektedir. Ayrıca firmalar, **yeniden yapılandırma ihtiyacını** kuvvetli bir şekilde olmasa da orta dereceli bir ihtiyaç olarak tanımlamaları yanında **yönetsel danışmanlık** ihtiyaçlarını alt seviyede önemlendirmiştir. Bu da kurumsal kapasite gelişiminin, yönetsel becerilerin artırılarak desteklenmesinin öneminin altı çizilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü (NACE 27) – 18 Firma

Tablo 1: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Firmalarının Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı	104
Tablo 2: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Firmalarının Sanayi Bölgesinde Olması	104
Tablo 3: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler	105
Tablo 4: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi	105
Tablo 5: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları	106
Tablo 6: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler	106
Tablo 7: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü İthal Hammadde/Sanayi Girdisi İthalatı.....	107
Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC’de Üretimi.....	107
Tablo 9: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı.....	108
Tablo 10: Elektrikli Teçhizat İmalatı Üretim Departmanında Çalışanı Sayısı	108
Tablo 11: Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu	109
Tablo 12: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar	109
Tablo 13: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar	110
Tablo 14: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu.....	110
Tablo 15: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Sahip Olunan Belgeler	111
Tablo 16: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu	111
Tablo 17: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü AB Müktesebatı Uyumunda Bilgi ..	112
Tablo 18: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Firma İhtiyaçları.....	112
Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler	113
Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	114
Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	115

Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı.....	115
Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	116
Tablo 24: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu.....	116

Tablo 1: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Firmaların Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı

Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Lefkoşa	13	72.2 %
Gazimağusa	1	5.6 %
Girne	4	22.2 %
Güzelyurt	0	0%
İskele	0	0 %
Toplam	18	100 %

Çalışmayan katılan, Elektrikli Teçhizat İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 18 firmanın 72,2% si Lefkoşa bölgesi, 22,2%si Girne Bölgesi ve 5,6%ı Gazimağusa bölgesinde faaliyet göstermektedir. Çalışmaya katılan, Güzelyurt ve İskele bölgesinde bu alt sektörde faaliyet gösteren firma bulunmamaktadır.

Tablo 2: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Firmalarının Sanayi Bölgesinde Olması

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Evet	7	38.9 %
Hayır	11	61.1 %
Toplam	18	100.0%

18 firmanın sadece 38,9%u Sanayi bölgelerinde yer almakta 61,1%i ise sanayi bölgeleri dışında bulunmaktadır.

Tablo 3: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
OSB Dışı	11	61.1 %
Alayköy OSB	0	0 %
Gazimağusa OSB	0	0 %
Haspolat OSB	1	5.6 %
Karaoğlanoğlu OSB	1	5.6 %
Lefkoşa OSB	5	27.8 %
Toplam	18	100.0%

Sanayi bölgelerinde yer alan 7 firmanın 5'i Lefkoşa OSB'de, 1'i Haspolat OSB'de, 1 tanesi ise Karaoğlanoğlu OSB de faaliyet göstermektedir.

Tablo 4: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi

Üretim Teknolojisi	Firma Sayısı	Oran
İşgücü - makine eşit yoğunlukta	15	83.3%
İşgücü Yoğun	0	0 %
Makine Yoğun	2	11.1 %
Cevap YOK	1	5.6 %
Toplam	18	100 %

Elektrikli Teçhizat İmalatı alt sektöründe faaliyet göstermekte olan 18 firmadan soruya cevap veren 17 tanesinin üretim teknolojileri incelendiğinde 83,3%ünün üretim sürecinde işgücü ve makineyi eşit yoğunlukta kullanmakta oldukları görülmektedir. Firmaların 11,1%i makine yoğun üretim teknolojisi kullanırken, işgücü yoğun üretim yapan firma bulunmamaktadır. Katılımcılardan 5,6%ı üretim teknolojileri ile ilgili bilgi vermemiştir.

Tablo 5: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları

Kapasite Kullanım Oranı	Firma Sayısı	Oran
1 – 20	2	12.5%
21 – 50	4	25.0%
51 – 70	2	12.5%
71 – 90	6	37.5%
91 – 99	0	0.0%
100 Tam kapasite	2	12.5%
Toplam	16	100 %
Cevap yok	2	

Elektrikli Teçhizat İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 18 firmadan bu soruya cevap veren 16sının üretim kapasiteleri incelendiğinde ise firmaların 37,5%'inin %50 kapasite ve altında çalıştığı, 51%-70% arası kapasite kullanımının 12,5% olduğu, 71-90% arası kapasite kullanan firmaların oranının ise 37,5% olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan 2 firma toplam alt sektörün 12,5%ini oluşturmaktadır. Ağırlıklı olarak kapasite kullanımının yoğunlaştığı oran 37,5% oranı ile 71-90% kapasite aralığıdır.

Tablo 6: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler

Faktör	Oran
Talep Yetersizliği	61.1%
Finansal Kaynak Yetersizliği	27.8%
Pazarlama ve Tanıtım	11.1%
Hammadde Temini	16.7%
Teknoloji Yetersizliği	0.0%
İş Gücü Yetersizliği	5.6%
Enerji Altyapı Yetersizliği	5.6%

Tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler incelendiğinde ise firmaların 61,1%i talep yetersizliğinin tam kapasite çalışmamalarındaki en önemli sebep olduğunu belirtmiştir. Finansal kaynak yetersizliği ise 27,8% ile ikinci en önemli tam kapasite çalışmama sebebi olarak ortaya çıkmıştır. Hammadde temini ile ilgili eksiklik ve olumsuzluklar 16,7%, Pazarlama ve tanıtım eksikliği ve yetersizliği ise 11,1% oranı ile önem bulmuştur. İşgücü yetersizliği ve Enerji altyapı yetersizliği 5,6% ile tam kapasite çalışmama nedenleri arasında en sonlarda sıralanmıştır. Teknoloji yetersizliği ise hiçbir firma tarafından tam kapasite kullanmama sebebi olarak tanımlanmamıştır.

Tablo 7: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü İthal Hammadde/Sanayi Girdisi İthalatı

İthalat Durumu	Firma Sayısı	Oran
İthal Ediyor	13	72.2 %
İthal Etmiyor	5	27.8 %
Toplam	18	100.0%

Elektrikli Teçhizat İmalatı alt sektörü içerisinde faaliyet gösteren 18 firmanın %72,2'si hammaddelerini yurtdışından ithal ederken, %27,8'i iç piyasadan temin ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC'de Üretimi

KKTC'de Üretilme Durumu	Firma Sayısı	Oran
KKTC'de Üretilir	1	5.6 %
KKTC'de Üretilmez	17	94.4 %
Toplam	18	100 %

Firmalara kullandıkları hammaddenin KKTC'de üretilip üretilmediği sorulmuş ve Elektrikli Teçhizat İmalatı sektöründeki firmaların %94,4'ü kullandıkları hammaddenin KKTC'de üretilmediğini belirtmiştir.

Tablo 9: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı

Tam Zamanlı Çalışanların Uyruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uyruklu	179	62.6%
TC Uyruklu	87	30.4%
Üçüncü Ülke	20	7.0%
Toplam	286	

Araştırma dahilinde incelenen 18 Elektrikli Teçhizat İmalatı alt sektör üreticisinin tam zamanlı çalışanlarının uyruklara göre dağılımına bakıldığında, firmaların toplam 286 çalışanının 62,6%'sının yerli %37,4'ünün ise çalışma izni ile yurtdışından gelmekte olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Elektrikli Teçhizat İmalatı Üretim Departmanında Çalışanı Sayısı

Üretim Çalışanlarının Uyruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uyruklu	80	42.6%
TC Uyruklu	89	47.3%
Üçüncü Ülke	19	10.1%
Toplam	188	

Üretimde çalışanların sayısı incelendiğinde ise 18 firmanın toplam 188 üretim çalışanının bulunmakta olduğu ve bunların 42,6%'sının KKTC uyruklu olduğu görülmektedir. Üretim kadrolarında çalışan yabancı uyruklu personel oranı 57,4%'dür.

Tablo 11: Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu

Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu	Firma Sayısı	Oran
Güçlük Çekiyoruz	4	22.2 %
Güçlük Çekmiyoruz	14	77.8 %
Toplam	18	100 %

Çalışan temininde güçlük çektiğini söyleyen firma sayısı 4 iken, 18 firmanın 14üne denk gelen 77,8%i çalışan temininde güçlük çekmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 12: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar

Vasıflar	Oran
Mühendis	0 %
Yüksek Meslek Okulu	50 %
Meslek Lisesi	40 %
Niteliksiz	10 %

Firmaların personel bulmakta zorlandığı vasıflar önem sıralamasında teknik konularda uzman yüksek meslek okulu çıkışlı personel bulmakta zorluk 50% oranı ile en üst sırada yer alırken, meslek lisesi çıkışlı teknik eleman bulma zorluğu %40 ve niteliksiz düz işçi bulmakta zorluk 10% olarak tanımlanmıştır. Firmalar mühendislik alanında personel bulma zorluğu bulunmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 13: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar

Pozisyonlar	Çalışan Sayısı	Oran
Yönetici	1	3.4%
İdari Personel	2	6.9%
Mühendis	0	0.0%
Teknik Personel	15	51.7%
Usta Başı	2	6.9%
İşçi	9	31.1
Diğer	0	0.0%
Toplam	29	100.0%

Elektrikli Teçhizat İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmalara hangi pozisyonlarda çalışan bulmakta zorlandıkları ve bu pozisyonlarda an itibariyle kaç adet çalışana ihtiyaç duydukları ayrıca sorulmuştur. Elde edilen cevaplara göre araştırma kapsamındaki firmaların ihtiyacı olan 29 personelden %51,7'sinin teknik personel pozisyonunda, 31,1%'inin işçi pozisyonunda, 6,9'unun idari personel ve ustabaşı pozisyonlarında ve 3,4%'ünün üst ve orta düzey yönetici pozisyonunda ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Tablo 14: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu

İhracat Durumu	Firma Sayısı	Oran
EVET	2	11.1 %
HAYIR	16	88.9 %
Toplam	18	100.0%

Elektrikli Teçhizat İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların 88,9'unun ihracat yapmadığı, 11,1'inin ihracat yaptığı görülmektedir.

Tablo 15: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Sahip Olunan Belgeler

Kalite Belgeleri	Firma Sayısı	Oran
Belge Yok	10	55.6 %
ISO 9001	5	27.8 %
ISO14001	2	11.1 %
CE	0	0 %
TSE	0	0 %

Belge sahipliliği incelendiğinde ise firmaların %55,6'sının herhangi bir belgeye sahip olmadığı, 27,8%inin ISO 9001 belgesi sahibi olduğu, ISO14001 belgesine sahip olan firmaların oranlarının ise 11,1% olduğu görülmektedir. Sadece tek bir firmanın 1den fazla belgesi bulunmaktadır.

Tablo 16: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu

Teşvik Belgesi	Firma Sayısı	Oran
EVET	3	16.7 %
HAYIR	15	83.3 %
Toplam	18	100 %

Araştırma kapsamında Elektrikli Teçhizat İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 18 firmanın %16,7'si teşvik belgesine sahipken 83,3%ü teşvik belgesine sahip değildir.

Tablo 17: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü AB Müktesebatı Uyumu Konusunda Bilgi

AB Müktesebatı Uyum ile İlgili Bilgi	Firma Sayısı	Oran
Bilgisi Var	11	61.1 %
Bilgisi Yok	7	38.9 %
Toplam	18	100 %

Elektrikli Teçhizat İmalatı alt sektöründeki firmaların 61,1%ini AB müktesebatı uyumu konusunda bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 18: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Firma İhtiyaçları

İhtiyaç Alanları	Firma Sayısı	Oran
Maliyet Düşürme İhtiyacı	17	94.4%
İç Pazarda Büyüme İhtiyacı	16	88.9%
Yatırım İçin Ek Finans İhtiyaç	14	77.8%
İlave İşletme Sermaye İhtiyacı	13	72.2%
Yeni Ürün Geliştirme İhtiyacı	12	66.7%
Kalite İyileştirme İhtiyacı	11	61.1%
Dış Pazara Açılma İhtiyacı	11	61.1%
Nitelikli Uzman Personel İhtiyacı	11	61.1%
Markalaşma İhtiyacı	10	55.6%
Teknoloji İyileştirme İhtiyacı	10	55.6%
Yeniden Yapılanma İhtiyacı	7	38.9%
Nitelikli İlave Yönetici İhtiyacı	7	38.9%
Bilgi Sistem Teknoloji İhtiyacı	7	38.9%
Çalışan İşbaşı Eğitim İhtiyacı	7	38.9%
Yeni Alana Girme İhtiyacı	6	33.3%
Yeni Dağıtım Kanalı İhtiyacı	5	27.8%
Elektronik Ticarete Geçiş İhtiyacı	5	27.8%
Yönetim Danışmanlığı İhtiyacı	5	27.8%
Yurtdışı Ortaklık İhtiyacı	4	22.2%
Yurtiçi Ortaklık İhtiyacı	0	0.0%

Elektrikli Teçhizat İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların ihtiyaçlarını tanımlayabilmek için araştırmaya katılan firmalardan ihtiyaçlarını öncelendirerek tanımlamaları

istenmiştir. Bu öncelikli sıralama sonucunda maliyet düşürme ihtiyacı 94,4% oranı ile en önemli ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. İç pazarda büyüme ihtiyacı 88,9% ile ikinci sırada öncelikli iken, Yatırım için ek finans ihtiyacı 77,8% ile üçüncü sırada, ilave işletme sermaye ihtiyacı 72,2% ile dördüncü sırada, Yeni ürün geliştirme ihtiyacı ise 66,7% oranı ile beşinci sırada tanımlanmıştır.

Kalite iyileştirme ihtiyacı, dış pazara açılma ihtiyacı, nitelikli uzman personel ihtiyacı eşit oranda önem bularak 61,1% ile altıncı sırada gelmişlerdir. Teknoloji iyileştirme ihtiyacı ve markalaşma ihtiyacı 55,6% oranı ile eşit önem bulmuştur.

Yeniden yapılanma, nitelikli ilave yönetici, Bilgi Sistem Teknoloji ihtiyacı ve çalışan işbaşı eğitim ihtiyacı 38,9% oranı ile eşit derecede önemli sıralanmışlardır. Yeni alana girme ihtiyacı 33,3% ile düşük derecede önemli ihtiyaçlar arasında sıralanırken, yeni dağıtım kanalı ihtiyacı, elektronik ticarete geçiş ihtiyacı, yönetim danışmanlığı ihtiyacı ilk 10 a girmezken yurtdışı ortaklık ihtiyacı 22,2% ile en az önemli ihtiyaç olarak tanımlanmıştır. Yurtiçi Ortaklık ihtiyacı ise hiçbir firma tarafından değerlendirilmemiştir.

Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler

Faktörler	Firma Sayısı	Oran
Maliyetler	13	72.2%
Yatırım Yapabilme Gücü	8	44.4%
Düzensiz Talebi Karşılatabilme	5	27.8%
Kalite ve Standartlara Uygunluk	3	16.7%
Kapasite Eksikliği	3	16.7%
Nitelikli İş Gücü	3	16.7%
Pazar Payı	3	16.7%
Teknoloji ve Ar-Ge	2	11.1%
Satış Sonrası Hizmetler	1	5.6%
Sipariş Teslim Süresi	1	5.6%
Envanter Yönetimi Uygulamaları	0	0.0%
Firma İmajı	0	0.0%
Güvenilirlik	0	0.0%
Üretim Zamanı	0	0.0%

Sektördeki rekabet gücünü olumsuz etkileyen faktörlerin sıralanmasında ise en üst sırayı %72,2 ile maliyetler almıştır. Maliyetlerin arkasından firmalar %44,4 ile yatırım yapabilme gücünden dolayı rekabetten olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Düzensiz talebi karşılayamama 27,8% ile

üçüncü en önemli olumsuz faktör olarak sıralanmıştır. Kalite ve standartlara uygunluk, kapasite eksikliği, nitelikli iş gücü eksikliğinden kaynaklanan olumsuzluklar ve Pazar payı ile ilgili faktörler eşit derece önem bularak 16,7% oranı ile tanımlanmışlardır. Teknoloji ve Ar-GE ile ilgili olumsuzluklar düşük önemde faktörler arasına girerken, satış sonrası hizmetler ve sipariş teslim süresi 5,6% oranı ile en az etkileyen olumsuz faktörler olarak sıralanmışlardır.

Envanter yöntemi uygulamaları, firma imajı, güvenilirlik ve üretim zamanı ise sektörde rekabeti etkileyen olumsuz faktörler arasında sıralanmamıştır.

Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

İşçilik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	7	43.8 %
% 21 – 40	9	56.2 %
% 41 – 60	0	0%
% 61 – 80	0	0%
% 81 – 100	0	0%
Cevap Veren	16	100.0%
Cevap Yok	2	
Toplam	18	

Toplam maliyetlerin içerisinde işçilik giderinin ağırlığına bakıldığında bu soruya veri sağlayan 16 firmanın 56,2%sinin işçilik maliyetleri toplam maliyetin 21-40%ı aralığında yoğunlaşmakta olduğu görülmektedir. İşçilik maliyetleri toplam maliyetin 1-20%ini oluşturan firma sayısı 7 firma ile 43,8%dir. Hiçbir kurumun işçilik maliyeti toplam maliyetin 41-100% oranını kapsamamaktadır.

Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Elektrik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	15	93.8 %
% 21 – 40	1	6.2 %
% 41 – 60	0	%
% 61 – 80	0	%
% 81 – 100	0	%
Cevap Veren	16	100 %
Cevap Yok	2	
Toplam	18	

Elektrik giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına bakıldığında ise 16 firmanın 93,8%inin elektrik giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında olduğu görülmektedir. Sadece firmaların 6,2%sinin elektrik maliyetleri toplam giderlerin 21-40%ına ulaşmaktadır.

Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Hammadde Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	1	6.3%
% 21 – 40	6	37.5%
% 41 – 60	6	37.5%
% 61 – 80	3	18.8%
% 81 – 100	0	%
Cevap Veren	16	100.0%
Cevap Yok	2	
Toplam	18	

Toplam maliyetlerin içerisinde hammadde giderinin ağırlığına bakıldığında ise 6 firmanın 37,5% oranı ile toplam maliyetin 21-40% ve yine 6 firmanın 37,5% oranı ile 41-60% aralıklarında yoğunlaştığı görülmektedir. Hammadde maliyetleri toplam maliyetin 61-80%ini

oluşturan firmalar ise 18,8% oranındadır. Toplam maliyetin 1-20%i aralığında hammadde gideri olan firmaların oranı ise 6.3%’dür. Hiçbir firmanın hammadde maliyeti toplam maliyetin 81-100% oranını kapsamamaktadır.

Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Yakıt Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	15	100 %
% 21 – 40	0	0 %
% 41 – 60	0	0 %
% 61 – 80	0	0 %
% 81 – 100	0	0 %
Cevap Veren	15	100 %
Cevap Yok	3	
Toplam	18	

Yakıt giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına incelendiğinde firmaların 100%’ünün yakıt giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 24: Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu

Yeni Yatırım	Firma Sayısı	Oran
EVET	8	44.4 %
HAYIR	10	55.6 %
Toplam	18	100.0%

Elektrikli Teçhizat İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 18 firmanın 8i yeni yatırım planlaması yaparken 10 tanesinin yeni yatırım düşünmediği görülmektedir.

Elektrikli Teçhizat İmalatı Alt Sektörü Genel Değerlendirme

Araştırmaya katılan ve Elektrikli Teçhizat İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 18 firmanın 72,2%si Lefkoşa bölgesinde yoğunlaşmış olup firmaların 38,9%u sanayi bölgelerinde bulunmaktadır.

Elektrikli Teçhizat İmalatı alt sektörünün geneline bakıldığında 83,3% oranı ile işgücü ve makineyi eşit oranda kullanan bir **üretim teknolojisi** ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Elektrikli Teçhizat İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren ve araştırmaya katılan firmaların **kapasite kullanımları** incelendiğinde, firmaların 37,5%'inin %50 kapasite ve altında çalışmakta olduğu, 51%-70% arası kapasite kullanımının 12,5% olduğu, 71-90% arası kapasite kullanan firmaların oranının ise 37,5% olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan firma oranı ise 12,5%dir.

Atıl kapasitesi olan firmaların **tam kapasite çalışmama** nedenlerinden en önemlisi 61,1% oranı ile **talep yetersizliği** olarak belirlenmiştir. Tam kapasite kullanmama nedenlerinden en önemli ikinci faktör olarak **finansal kaynak** yetersizliğinin 27,8% oranında tanımlanması ile birlikte maliyet düşürerek dolaylı yoldan finansal kaynak sağlayan teşvik belgesine sahip firma sadece 16,7% oranındadır. Firmalara yeni yatırım düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda 44,4%ü yeni yatırım planladıklarını belirtmektedir.

Hammadde temini ile ilgili olumsuz faktörler 16,7% oranı ile tam kapasite kullanımını etkileyen üçüncü önemli faktör olarak sıralanmaktadır. Hammaddesini yurtdışından ithal eden firma oranı 72,2%dir. Bu da yerli pazardan temin edilemese bile hammaddeyi ithal ederek hammadde temini ile ilgili sıkıntıların bertaraf edildiğini ve hammadde temininin tam kapasite kullanımını çok fazla etkilemediğini ortaya koymaktadır. Toplam maliyetlere bakıldığında, elektrik ve yakıt giderlerinin ağırlıklı oranı toplam maliyetlerin 1%-20% aralığında yoğunlaşırken, hammadde maliyetlerinin toplam maliyetler içerisindeki oranının 37,5% oranı ile 21-40% ve yine 37,5% oranı ile 41-60% aralıklarında yoğunlaştığı görülmektedir.

Pazarlama ve tanıtım eksikliğinin tam kapasite kullanımını 11,1% oranında en önemli 4üncü faktör olarak tanımlanması ile birlikte araştırmaya katılan firmalar öncelikli ihtiyaçlarını sıralarken iç pazarda büyüme, yeni ürün geliştirme ve dış pazara açılma ihtiyaçlarını yüksek derecede önemli bulmuşlardır.

İşgücü yetersizliği tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler arasında düşük sıralarda bulunmakta olup araştırmaya katılan alt sektör üreticilerinin çalışan temininde güçlük çekip çekmedikleri sorusunda 77,8% oranında güçlük çekmediklerini belirtmesi de ayrıca önemlidir.

Tam zamanlı çalışanların 62,6%ının yerli işgücü piyasasından sağlandığı ve üretimde çalışanların 57,4%ünün çalışma izinli, yabancı uyruklu olduğu ayrıca görülmektedir.

En çok personel bulmakta zorlanılan vasıflar arasında Yüksek meslek okulu mezunu 50% oranı ile en üst sırayı almıştır. Çalışan ihtiyacı incelendiğinde ise kurumların belirttiği toplam 29 kişilik işgücü ihtiyacı arasında teknik personel ihtiyacı 51,7% olarak öne çıkmıştır.

Teknoloji yetersizliği tam kapasite çalışamama nedenlerinden biri olarak tanımlanmamıştır. Ayrıca firma ihtiyaçları sıralamasında teknolojiyi iyileştirme ihtiyacı 55,6% oranı ile orta derecede önemli ihtiyaç olarak da tanımlanmıştır. Buna birlikte rekabeti olumsuz yönde etkileyen faktörler arasında Teknoloji ve Ar-ge den dolayı rekabette geri kalınmasının çok önemli bir faktör olarak tanımlanmadığı da ortaya çıkmıştır.

Sektörün rekabet gücünü olumsuz yönde etkileyen faktörler sıralamasında en üst sırayı 72,2% oranı ile **maliyetler** almaktadır. Toplam maliyet içerisinde en büyük payı toplamın 21-60%1 aralığında yoğunlaşan hammadde maliyetleri almaktadır. Firmaların 94,4%ü hammaddesinin Kuzey Kıbrıs ta üretilmediğini belirtmiştir. **Maliyet düşürme ihtiyacı** ayrıca firma ihtiyaçları arasında 94,4% oranı ile en önemli ihtiyaç olarak da tanımlanmıştır.

Sektörü olumsuz yönde etkileyen en önemli ikinci faktör **ise yatırım yapabilme gücü** ile ilgili kısıtlar olarak tanımlanmıştır. Yatırım için ek finans ve ilave işletme sermayesi ihtiyaçlarının ihtiyaç analizinde en üst sırada bulunması ve kurumların finansal kaynak yetersizliğinin tam kapasite kullanımını engelleyen en önemli ikinci faktör olarak sıralaması Elektrikli Teçhizat İmalatı alt sektöründe finansman sıkıntısı olduğunun göstergesidir.

Düzensiz talebi karşılayabilme kapasitesinin eksikliği de alt sektörde rekabet eden firmaların rekabet gücünü olumsuz yönde etkilen önemli faktörlerden olmuştur. Ayrıca iç pazarda büyüme ihtiyacı, kurumlar tarafından en önemli ikinci ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır.

İhtiyaç analizi incelendiğinde yatırım maliyet ve sermaye ile ilgili ihtiyaçların arkasından **yeni ürün geliştirme, kalite iyileştirme ve dış pazara açılma** ihtiyacının geldiği görülmektedir. Söz konusu ihtiyaçların karşılanmasında yol gösterici olarak Uluslararası belgelendirme ve standartların adaptasyonu kullanılabilmektedir. Bu bağlamda **belgelendirme** durumları incelendiğinde firmaların 55,6%ının hiçbir kalite belgesinin olmaması kalite iyileştirme ve dış pazara açılma ihtiyaçlarının giderilmesinde uluslararası belgelendirme ve standartları kullanmadıklarını göstermektedir. Elektrikli Teçhizat İmalatı alt sektörü altındaki firmaların **AB uyum müktesebatı ile ilgili bilgi sahibi** olma oranları ise 61,1%dir. Diğer bir değişle sektörde faaliyet gösteren firmaların yarıya yakını AB standartlarıyla ilgili %38,9 oranında bilgileri

yoktur. Mevcut ürünlerin AB standartlarına uyumlu üretilmesi, gerekli güvenlik ve kalite belgelerine sahip olmaları, ürün kalitesini iyileştirip geliştireceği gibi, iç pazar ve dış pazarda büyüme olasılığını artacaktır. Ayrıca, firmaların pazarlama ve tanıtım konularındaki eksikliklerinin giderilmesi ise iç-dış pazarlara giriş ve ürün tutundurma olasılığını olumlu yönde etkileyecektir.

İhtiyaç analizinde firmaların **Bilgi Sistem Teknolojileri ihtiyacı ve Elektronik Ticarete** geçiş ihtiyacını alt seviyelerde önemlendirmeleri teknolojinin getireceği verimliliği kullanma ve yeni pazarlara veya mevcut pazarlara daha etkin erişim ve dağıtım olasılığının göz ardı edilme riskine dikkat çekmektedir. Ayrıca kurumlar **yönetmelik danışmanlık** ihtiyaçlarını da alt seviyede önemlendirmiştir. Bu da kurumsal kapasite gelişiminin, yönetmelik becerilerin artırılarak desteklenmesinin önemini altı çizilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır

Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü (NACE 13) – 17 Firma

Tablo 1: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Firmaların Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı	122
Tablo 2: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Firmalarının Sanayi Bölgesinde Olması	122
Tablo 3: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler	123
Tablo 4: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi	123
Tablo 5: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları	124
Tablo 6: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler	124
Tablo 7: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü İthal Hammadde/Sanayi Girdisi İthalatı.....	125
Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC’de Üretimi.....	125
Tablo 9: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı.....	126
Tablo 10: Tekstil Ürünlerinin İmalatının İmalatı Üretim Departmanında Çalışanı Sayısı	126
Tablo 11: Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu	127
Tablo 12: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar	127
Tablo 13: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar	128
Tablo 14: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu	128
Tablo 15: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Sahip olunan Belgeler	129
Tablo 16: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu	129
Tablo 17: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü AB Müktesebatı Uyumu Konusunda Bilgi .	129
Tablo 18: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Firma İhtiyaçları	130
Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler	131
Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	132

Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	133
Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı.....	133
Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	134
Tablo 24: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu	134

Tablo 1: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Firmaların Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı

Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Lefkoşa	10	58.8 %
Gazimağusa	4	23.5 %
Girne	3	17.7 %
Güzelyurt	0	0 %
İskele	0	0 %
Toplam	17	100 %

Tekstil Ürünlerinin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 17 firmanın 58,8%i Lefkoşa bölgesi, 23,5%i Gazimağusa ve 17,7%si Girne Bölgesi ve bölgesinde faaliyet göstermektedir. Güzelyurt ve İskele bölgesinde bu alt sektörde faaliyet gösteren firma bulunmamaktadır.

Tablo 2: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Firmalarının Sanayi Bölgesinde Olması

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Evet	4	23.5 %
Hayır	13	76.5 %
Toplam	17	100.0%

17 firmanın sadece 23,5%i Sanayi bölgelerinde yer almakta 76,5%i ise sanayi bölgeleri dışında bulunmaktadır.

Tablo 3: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
OSB Dışı	13	76.5%
Karaoğlu OSB	1	5.9 %
Gazimağusa OSB	1	5.9 %
Lefkoşa OSB	2	11.8 %
Toplam	17	100.0%

Sanayi bölgelerinde yer alan 4 firmanın 2si Lefkoşa OSB’de, 1 i Gazimağusa OSB’de, 1 tanesi ise Karaoğlu OSB de faaliyet göstermektedir.

Tablo 4: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi

Üretim Teknolojisi	Firma Sayısı	Oran
İşgücü - makine eşit yoğunlukta	15	88.2 %
İşgücü Yoğun	0	0 %
Makine Yoğun	1	5.9 %
Cevap YOK	1	5.9 %
Toplam	17	100 %

Tekstil Ürünlerinin İmalatı alt sektöründe faaliyet göstermekte olan 17 firmanın üretim teknolojileri incelendiğinde 88,2%inin üretim sürecinde işgücü ve makineyi eşit yoğunlukta kullanmakta oldukları görülmektedir. Firmaların 5,9%u makine yoğun üretim teknolojisi kullanırken, işgücü yoğun üretim yapan firma bulunmamaktadır. Katılımcılardan 5,9%u üretim teknolojileri ile ilgili bilgi vermemiştir.

Tablo 5: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları

Kapasite Kullanım Oranı	Firma Sayısı	Oran
1 – 20	1	7.2%
21 – 50	3	21.4%
51 – 70	4	28.6%
71 – 90	3	21.4%
91 – 99	0	0.0%
100 Tam kapasite	3	21.4%
Toplam	14	100 %
Cevap yok	3	

Tekstil Ürünlerinin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 17 firmanın üretim kapasiteleri incelendiğinde ise firmaların 28,6%'ının %50 kapasite ve altında çalıştığı, 51%-70% arası kapasite kullanımının 28,6% olduğu, 71-90% arası kapasite kullanan firmaların oranının ise 21,4% olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan 3 firma toplam alt sektörün 21,4%'ini oluşturmaktadır. Ağırlıklı olarak kapasite kullanımının yoğunlaştığı oran 28,6% oranı ile 51-70% kapasite aralığıdır.

Tablo 6: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler

Faktör	Oran
Talep Yetersizliği	47.1%
Finansal Kaynak Yetersizliği	11.8%
Pazarlama ve Tanıtım	23.5%
Hammadde Temini	29.4%
Teknoloji Yetersizliği	11.8%
İş Gücü Yetersizliği	5.9%
Enerji Altyapı Yetersizliği	0 %

Tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler incelendiğinde ise firmaların 47,1%i talep yetersizliğinin tam kapasite çalışmamalarındaki en önemli sebep olduğunu belirtmiştir. Hammadde temini ile ilgili eksiklik ve olumsuzluklar ise 29,4% ile ikinci en önemli tam kapasite çalışmama sebebi olarak ortaya çıkmıştır. Pazarlama ve tanıtım eksikliği ve yetersizliği ise 23,5% oranı ile üçüncü sırada önem bulmuştur. Finansal kaynak yetersizliği ve teknoloji yetersizliği 11,8% oranı ile dördüncü sırada eşit derecede önem bulurken, İşgücü yetersizliği 5,9% ile tam kapasite çalışmama nedenleri arasında en sonda sıralanmıştır. Enerji altyapı yetersizliği ise hiçbir firma tarafından tam kapasite kullanmama sebebi olarak tanımlanmamıştır.

Tablo 7: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü İthal Hammadde/Sanayi Girdisi İthalatı

İthalat Durumu	Firma Sayısı	Oran
İthal Ediyor	11	64.7 %
İthal Etmiyor	6	35.3 %
Toplam	17	100.0%

Tekstil Ürünlerinin İmalatı alt sektörü içerisinde faaliyet gösteren 17 firmanın %64,7'si hammaddelerini yurtdışından ithal ederken, %35,3'ü iç piyasadan temin ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC'de Üretimi

KKTC'de Üretilme Durumu	Firma Sayısı	Oran
KKTC'de Üretilir	0	0 %
KKTC'de Üretilmez	17	100 %
Toplam	17	% 100

Firmalara kullandıkları hammaddenin KKTC'de üretilip üretilmediği sorulmuş ve Tekstil Ürünlerinin İmalatı sektöründeki firmaların %100'ü kullandıkları hammaddenin KKTC'de üretilmediğini belirtmiştir.

Tablo 9: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı

Tam Zamanlı Çalışanların Uyruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uyruklu	89	36.8 %
TC Uyruklu	98	40.5 %
Üçüncü Ülke	55	22.7 %
Toplam	242	

Araştırma dahilinde incelenen 17 Tekstil Ürünlerinin İmalatı alt sektör üreticisinin tam zamanlı çalışanlarının uyruklara göre dağılımına bakıldığında, firmaların toplam 242 çalışanının 36,8%'inin yerli olduğu, %63,2'sinin ise çalışma izni ile yurtdışından gelmekte olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Tekstil Ürünlerinin İmalatının İmalatı Üretim Departmanında Çalışanı Sayısı

Üretim Çalışanlarının Uyruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uyruklu	47	23.0%
TC Uyruklu	102	50.0%
Üçüncü Ülke	55	27.0%
Toplam	204	

Üretimde çalışanların sayısı incelendiğinde ise 17 firmanın toplam 242 üretim çalışanının bulunmakta olduğu ve bunların 23%ünün KKTC uyruklu olduğu görülmektedir. Üretim kadrolarında çalışan yabancı uyruklu personel oranı 77%dir.

Tablo 11: Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu

Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu	Firma Sayısı	Oran
Güçlük Çekiyoruz	6	35.3 %
Güçlük Çekmiyoruz	11	64.7 %
Toplam	17	100 %

Çalışan temininde güçlük çektiğini söyleyen firma sayısı 6 iken, 17 firmanın 11ine denk gelen 64,7%si çalışan temininde güçlük çekmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 12: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar

Vasıflar	Oran
Mühendis	0.0%
Yüksek Meslek Okulu	22.2%
Meslek Lisesi	77.8%
Niteliksiz	0.0%

Firmaların personel bulmakta zorlandığı vasıflar önem sıralamasında meslek lisesi çıkışlı teknik eleman bulma zorluğu 77,8% oranı ile en üst sırada yer alırken, teknik konularda uzman yüksek meslek okulu çıkışlı personel bulmakta zorluk %22,2 olarak tanımlanmıştır. Firmalar mühendislik ve niteliksiz düz işçi alanında personel bulma zorluğu bulunmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 13: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar

Pozisyonlar	Çalışan Sayısı	Oran
Yönetici	0	0.0%
İdari Personel	0	0.0%
Mühendis	0	0.0%
Teknik Personel	5	9.4%
Usta Başı	23	43.4%
İşçi	25	47.2%
Diğer	0	0.0%
Toplam	53	100.0%

Tekstil Ürünlerinin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmalara hangi pozisyonlarda çalışan bulmakta zorlandıkları ve bu pozisyonlarda an itibariyle kaç adet çalışana ihtiyaç duydukları ayrıca sorulmuştur. Elde edilen cevaplara göre araştırma kapsamındaki firmaların ihtiyacı olan 53 personelden %9,4'ünün teknik personel pozisyonunda, 43,4%ünün ustabaşı pozisyonunda ve 47,2%'sinin işçi pozisyonunda ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. İdari personel ve üst ve orta düzey yönetici pozisyonunda ihtiyaç olmadığı belirtilmiştir.

Tablo 14: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu

İhracat Durumu	Firma Sayısı	Oran
EVET	2	11.8 %
HAYIR	15	88.2 %
Toplam	17	100.0%

Tekstil Ürünlerinin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların 88,2%sinin ihracat yapma durumunun olmadığı sadece 11,8%inin ihracat yaptığı görülmektedir.

Tablo 15: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Sahip Olunan Belgeler

Kalite Belgeleri	Firma Sayısı	Oran
Belge Yok	11	64.7 %
ISO 9001	2	11.8 %
TSE	2	11.8 %
Diğer	1	5.9 %

Belge sahipliliği incelendiğinde ise firmaların %64,7'sinin herhangi bir belgeye sahip olmadığı, 11,8%inin ISO 9001 belgesi sahibi olduğu, TSE belgesine sahip olan firmaların oranlarının ise 5,9% olduğu görülmektedir.

Tablo 16: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu

Teşvik Belgesi	Firma Sayısı	Oran
EVET	3	17.6 %
HAYIR	14	82.4 %
Toplam	17	100 %

Araştırma kapsamında Tekstil Ürünlerinin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 17 firmanın %17,6'sı teşvik belgesine sahipken 82,4%ü teşvik belgesine sahip değildir.

Tablo 17: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü AB Müktesebatı Uyumı Konusunda Bilgi

AB Müktesebatı Uyum ile İlgili Bilgi	Firma Sayısı	Oran
Bilgisi Var	4	23.5 %
Bilgisi Yok	13	76.5 %
Toplam	17	100 %

Tekstil Ürünlerinin İmalatı alt sektöründeki firmaların 23,5%i AB müktesebatı uyumu konusunda bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Bu konuda bilgisi olmayan firma oranı 76,5%dir.

Tablo 18: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Firma İhtiyaçları

İhtiyaç Alanları	Firma Sayısı	Oran
Yatırım İçin Ek Finans İhtiyaç	14	82.4%
Maliyet Düşürme İhtiyacı	14	82.4%
İlave İşletme Sermaye İhtiyacı	13	76.5%
İç Pazarda Büyüme İhtiyacı	13	76.5%
Dış Pazara Açılma İhtiyacı	12	70.6%
Kalite İyileştirme İhtiyacı	11	64.7%
Markalaşma İhtiyacı	10	58.8%
Yeniden Yapılanma İhtiyacı	10	58.8%
Nitelikli Uzman Personel İhtiyacı	10	58.8%
Teknoloji İyileştirme İhtiyacı	10	58.8%
Elektronik Ticarete Geçiş İhtiyacı	9	52.9%
Bilgi Sistem Teknoloji İhtiyacı	8	47.1%
Çalışan İşbaşı Eğitim İhtiyacı	8	47.1%
Yeni Alana Girme İhtiyacı	7	41.2%
Yeni Ürün Geliştirme İhtiyacı	7	41.2%
Yeni Dağıtım Kanalı İhtiyacı	7	41.2%
Yönetim Danışmanlığı İhtiyacı	7	41.2%
Nitelikli İlave Yönetici İhtiyacı	5	29.4%
Yurtdışı Ortaklık İhtiyacı	5	29.4%
Yurtiçi Ortaklık İhtiyacı	4	23.5%

Tekstil Ürünlerinin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların ihtiyaçlarını tanımlayabilmek için araştırmaya katılan firmalardan ihtiyaçlarını öncelendirerek tanımlamaları istenmiştir. Bu öncelikli sıralama sonucunda yatırım için ek finans ihtiyacı ve maliyet düşürme ihtiyacı 82,4% oranları ile en önemli ihtiyaç olarak ortaya çıkmışlardır. İlave işletme sermayesi ihtiyacı ve iç pazarda büyüme ihtiyacı 76,5% ile ikinci sırada öncelikli olarak tanımlanmışlardır. Dış pazara açılma ihtiyacı ise 70,6% ile üçüncü sırada, kalite iyileştirme ihtiyacı 64,7% ile dördüncü sırada sıralanmıştır. Markalaşma ihtiyacı, Yeniden yapılanma ihtiyacı ve nitelikli uzman personel ihtiyacı eşit oranda önem bularak 58,8% ile beşinci sırada gelmişlerdir. Elektronik ticarete geçiş ihtiyacı 52,9% ile altıncı sırada gelmiştir. Bilgi Sistem teknoloji ihtiyacı ve çalışan işbaşı eğitim ihtiyacı 47,1% oranları ile, yeni alana girme, yeni ürün geliştirme, yeni dağıtım kanalı ve yönetim danışmanlığı ihtiyaçları ile aynı derecede önem bularak 41,2% oranı ile orta derecede önemli ihtiyaçlar olarak tanımlanmışlardır. Nitelikli ilave yönetici ihtiyacı ve Yurtdışı ortaklık ihtiyacı 29,4% ile düşük derecede önemli ihtiyaçlar arasına girerken, yurtiçi ortaklık ihtiyacı 23,5% ile en son sırada tanımlanmıştır.

Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler

Faktörler	Firma Sayısı	Oran
Maliyetler	12	70.6%
Yatırım Yapabilme Gücü	5	29.4%
Düzensiz Talebi Karşılatabilme	5	29.4%
Güvenilirlik	4	23.5%
Sipariş Teslim Süresi	4	23.5%
Pazar Payı	3	17.6%
Nitelikli İş Gücü	3	17.6%
Kapasite Eksikliği	3	17.6%
Kalite ve Standartlara Uygunluk	2	11.8%
Satış Sonrası Hizmetler	1	5.9%
Teknoloji ve Ar-Ge	0	0.0%
Firma İmajı	0	0.0%
Üretim Zamanı	0	0.0%
Envanter Yönetimi Uygulamaları	0	0.0%

Sektördeki rekabet gücünü olumsuz etkileyen faktörlerin sıralanmasında ise en üst sırayı %70,6 ile maliyetler almıştır. Maliyetlerin arkasından firmalar eşit oranda %29,4 ile yatırım yapabilme gücünden ve düzensiz talebi karşılayamamaktan dolayı rekabetten olumsuz etkilendiğini

belirtmiştir. Güvenilirlik ve sipariş teslim süresi 23,5% ile üçüncü en önemli olumsuz faktör olarak sıralanmıştır. Pazar payı, nitelikli iş gücü ve kapasite eksikliğinden kaynaklanan olumsuzluklar ve faktörler eşit derece önem bularak 17,6% oranı ile tanımlanmışlardır. Kalite ve standartlara uygunluk 11,8% oranı ile önem bulurken Satış sonrası hizmetler ile ilgili olumsuzluklar 5,9% ile en düşük değerdeki olumsuz faktör olarak tanımlanmıştır. Teknoloji ve Ar-GE, Envanter yöntemi uygulamaları, firma imajı ve üretim zamanı ise sektörde rekabeti etkileyen olumsuz faktörler arasında sıralanmamıştır.

Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

İşçilik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	5	35.7%
% 21 – 40	7	50.0%
% 41 – 60	2	14.3%
% 61 – 80	0	0.0%
% 81 – 100	0	0.0%
Cevap Veren	14	100.0%
Cevap Yok	3	
Toplam	17	

Toplam maliyetlerin içerisinde işçilik giderinin ağırlığına bakıldığında bu soruya veri sağlayan 14 firmanın 50%sinin işçilik maliyetlerinin toplam maliyetin 21-40%ı aralığında yoğunlaşmakta olduğu görülmektedir. İşçilik maliyetleri toplam maliyetin 1-20%sini oluşturan firma oranı ise 35,7%dir. Firmaların 14,3% ü ise işçilik maliyetlerinin 41-60% arasında olduğunu belirtmişlerdir. Hiçbir kurumun işçilik maliyeti toplam maliyetin 61-100% oranını kapsamamaktadır.

Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Elektrik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	14	100 %
% 21 – 40	0	0%
% 41 – 60	0	0%
% 61 – 80	0	0%
% 81 – 100	0	0%
Cevap Veren	14	100 %
Cevap Yok	3	
Toplam	17	

Elektrik giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına bakıldığında ise firmaların 100%ünün elektrik giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Hammadde Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	4	28.6%
% 21 – 40	3	21.4%
% 41 – 60	4	28.6%
% 61 – 80	3	21.4%
% 81 – 100	0	0.0%
Cevap Veren	14	100.0%
Cevap Yok	3	
Toplam	17	

Toplam maliyetlerin içerisinde hammadde giderinin ağırlığına bakıldığında ise firmaların 28,6%ının hammadde giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında, diğer 28,6%ının ise 41-60% aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. 21-40%ı ve 61-80%i aralığında hammadde

maliyeti olan firmaların oranı eşit olarak 21,4% oranında dağılmıştır. Hiçbir firmanın hammadde maliyeti toplam maliyetin 81-100% oranını kapsamamaktadır.

Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Yakıt Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	12	100 %
% 21 – 40	0	0 %
% 41 – 60	0	0 %
% 61 – 80	0	0 %
% 81 – 100	0	0 %
Cevap Veren	12	100 %
Cevap Yok	5	
Toplam	17	

Yakıt giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına incelendiğinde firmaların 100%ünün yakıt giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 24: Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu

Yeni Yatırım	Firma Sayısı	Oran
EVET	10	58.8 %
HAYIR	7	41.2 %
Toplam	17	100.0%

Tekstil Ürünlerinin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 17 firmanın 10u (58,8%) yeni yatırım planlaması yaparken 7 (41,2%) tanesinin yeni yatırım düşünmediği görülmektedir.

Tekstil Ürünlerinin İmalatı Alt Sektörü Genel Değerlendirme

Araştırmaya katılan ve Tekstil Ürünlerinin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 17 firmanın 58,8%i Lefkoşa bölgesinde yoğunlaşmış olup tüm firmaların sadece 23,5%i sanayi bölgelerinde bulunmaktadır.

Tekstil Ürünlerinin İmalatı alt sektörünün geneline bakıldığında, 88,2% oranı ile işgücü ve makineyi eşit oranda kullanan bir **üretim teknolojisi** ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Tekstil Ürünlerinin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren ve araştırmaya katılan firmaların **kapasite kullanımları** incelendiğinde, firmaların %28,6sının %50 kapasite ve altında çalışmakta olduğu, 51%-70% arası kapasite kullanımının 28,6% olduğu, 71-90% arası kapasite kullanan firmaların oranının ise 21,4% olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan 3 firma toplam alt sektörün 21,4%ini oluşturmaktadır. Atıl kapasitesi olan firmaların tam kapasite çalışmama nedenlerinden en önemlisi 47,1% oranı ile **talep yetersizliği** olarak belirlenmiştir.

Tekstil Ürünlerinin İmalatı alt-sektörünün arz kapasitesini belirleyen ve kısıtlayan durumları daha iyi analiz edebilmek için talep kapasitesi ile karşılaştırılması önemlidir. Turizm tesisleri satın alma sorumluları ile yapılan yüz yüze görüşmelerde Tekstil Ürünlerinin İmalatı sektöründe yabancı ürün tercihinin en büyük nedeni tesislerinde kullanılan tekstil ürünlerinin yerli üretiminin olup olmadığından haberdar olmamaları ve arzulanan kalitede yerli ürün bulunmaması olarak ortaya çıkmıştır. Devlet Planlama Örgütü'nden Teşvik Belgesi almış, otel yatırım projeleri içerisinde rastgele seçilen 5 yatırımı için hazırlanan yerli ve ithal alım (global) listeler, yatırım grupları açısından incelendiğinde, en yüksek yerli ürün yatırımının tekstil (%97.70) grubunda olduğu görülmektedir.

Hammadde temini ile ilgili olumsuz faktörler de tam kapasite kullanımını etkileyen ikinci önemli faktör olarak sıralanmaktadır. Hammaddesini yurtdışından ithal eden firma oranı 64,7%dir. Ayrıca firmaların tümü hammaddelerinin Kuzey Kıbrıs'ta üretilmediğini belirtmişlerdir. Toplam maliyetlere bakıldığında, elektrik ve yakıt giderlerinin ağırlıklı oranı toplam maliyetlerin 1%-20% aralığında yoğunlaşırken, hammadde maliyetlerinin toplam maliyetler içerisindeki oranının firmaların 28,6%ında 1-20% aralığında diğer 28,6%ında ise 41-60% aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. 21-40% ve 61-80% aralığında hammadde maliyeti olan firmaların oranı eşit olarak 21,4% oranında dağılmıştır.

Pazarlama ve tanıtım eksikliğinin, 23,5% oranı ile tam kapasite kullanımını engelleyen en önemli üçüncü faktör olarak tanımlanmıştır. Bunun ile birlikte araştırmaya katılan firmalar öncelikli ihtiyaçlarını sıralarken iç pazarda büyüme ve dış pazara açılma ihtiyaçlarını öncelikli

İhtiyaçları arasında sıralamışlardır. Elektronik ticarete geçiş ihtiyacı ise orta derecede önemli ihtiyaçlar arasına girmiştir.

Tam kapasite kullanmama nedenlerinden en önemli dördüncü faktör olarak **finansal kaynak** yetersizliğinin 11,8% oranında tanımlanması ile birlikte maliyet düşürerek dolaylı yoldan finansal kaynak sağlayan teşvik belgesine sahip olunma durumu sadece 17,6% oranındadır. Firmalara yeni yatırım düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda 58,8%i yeni yatırım planladıklarını belirtmektedir.

İşgücü yetersizliği tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler arasında en son sıralarda bulunmakta olup araştırmaya katılan alt sektör üreticilerinin çalışan temininde güçlük çekip çekmedikleri sorusunda 64,7% oranında güçlük çekmediklerini belirtmesi de ayrıca önemlidir. Tam zamanlı çalışanların 36,8%inin yerli işgücü piyasasından sağlandığı ve bu çalışanların da 23%isinin üretimde çalıştığı da ayrıca görülmektedir.

En çok personel bulmakta zorlanılan vasıflar arasında Meslek Lisesi mezunu işçi bulma zorluğu 77,8% ile en üst sırayı almıştır. Çalışan ihtiyacı incelendiğinde ise kurumların belirttiği toplam 53 kişilik işgücü ihtiyacı arasında işçi ihtiyacı 47,2% olarak öne çıkmıştır. Firmaların, işgücü ihtiyaçlarını yerli işgücü piyasasından tamamlayamasalar bile diğer ülkeden gelen işgücünü kullanarak işgücü ihtiyaçlarını karşıladıkları görülmektedir.

Sektörün rekabet gücünü olumsuz yönde etkileyen faktörler sıralamasında açık farkla en üst sırayı 70,6% oranı ile **maliyetler** almaktadır. Toplam maliyet içerisinde işçilik giderleri 21-40% aralığında yoğunlaşırken, hammadde maliyetleri ağırlıklı olarak 1-20% ve 41-60% aralığında 28,6% oranı ile eşit olarak yoğunlaşmaktadır.

Sektörü olumsuz yönde etkileyen en önemli ikinci faktör ise **yatırım yapabilme gücünün** olmamasından kaynaklanan faktörler olarak tanımlanmıştır. Finansal kaynak yetersizliği, tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler arasında düşük önemde tanımlanmıştır. Yatırım yapabilme gücü ile ilgili sıkıntılar yaşansa da bunun atıl kapasite oluşmasının nedenleri arasında olmadığı ortaya çıkmaktadır. Buna rağmen firma ihtiyaçları arasında yatırım için ek finans ihtiyacı en önemli ihtiyaç olarak belirlenmiştir.

Düzensiz talebi karşılayabilme ihtiyacı da sektörü olumsuz etkileyen faktörler arasında ikinci önemde tanımlanmaktadır. Arz ve talep dengesinin buluşmadığı özellikle düzensiz oluşan talebin sektörde sürdürülebilirlik açısından sıkıntı yarattığı gözlemlenmektedir. Mevcut işletme büyüklükleri göz önünde tutulduğu zaman talebin düzenli karşılanabilmesi ve düzensiz talebin talep edilen zamanda ve standartta karşılanabilmesi için sektörde kümelenme ve işbirliği

çalışmaları önem kazanmaktadır. Bu bağlamda olumsuz faktörler arasında sıralanan sipariş teslim süresi ve güven eksikliğinden oluşan olumsuzluklar ortadan kalkabilecektir.

İç pazarda büyüme ihtiyacı, kurumlar tarafından en önemli ikinci ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. İç Pazar dinamikleri incelendiğinde özellikle Turizm sektörünün en büyük talep yaratan sektörlerden biri olduğu göz önünde bulundurulduğunda, turizm sektörü analizinde ortaya çıkan mevcut talebin yerli ürünler tarafından kalite ve pazarlama faaliyetleri eksikliklerinden dolayı 60% oranında dış pazarlardan karşılanması daha da önem kazanmaktadır. Turizm tesisi satın alma müdürleri ile yapılan görüşmelerde kalite ve sipariş teslimatı süresi olarak yurtdışından ithali daha avantajlı gördüklerini belirtmişler. Turizm sektörünün bu yöndeki talebinin, sektör için önemli bir potansiyel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Tekstil Ürünlerinin İmalatı sektörü üreticileri açısından iç pazarda büyümenin, kalite standardının sağlanması, ürün çeşitliliğinin geliştirilmesi ve pazarlama ve tanıtım hizmetlerinin de güçlendirilerek sağlanabileceği ortaya çıkmaktadır.

İlave işletme sermayesi ihtiyacının, ihtiyaç analizinde, iç pazarda büyüme ihtiyacı ile birlikte sıralanması, kurumların ilk yatırım sermayelerinin yeterliliği ve faaliyet karlarının yatırıma dönüştürülmesi noktasında aksaklıklar olabileceğinin bir göstergesidir.

İhtiyaç analizi incelendiğinde, finansman, büyüme ve sermaye ihtiyacı akabinde **kalite iyileştirme ve dış pazara açılma** ihtiyacının geldiği görülmektedir. İhracat yapma durumları incelendiğinde, firmaların 11,8%'inin ürünlerini yurtdışına ihraç ettiği ortaya çıkmaktadır. Söz konusu iki ihtiyacın da karşılanmasında yol gösterici olarak Uluslararası belgelendirme ve standartların adaptasyonu kullanılabilmektedir. Bu bağlamda **belgelendirme** durumları incelendiğinde kurumların 64,7%'sinin hiçbir belgeye sahip olmadığı geriye kalanların ise TSE ve ISO9001 belgelerinden birine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan Tekstil Ürünlerinin İmalatı alt sektörü altındaki kurumların **AB muktesebatı ile ilgili bilgi sahibi** olma oranları ise 23,5% olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle sektörde faaliyet gösteren firmaların fazlası AB standartlarıyla ilgili %76,5 oranında bilgileri yoktur. Kalite geliştirme gerek iç pazardaki büyümeyi, gerekse dış pazara açılabilme olasılığı sağlayacaktır. Mevcut ürünlerin AB standartlarına uyumlu üretilmesi, gerekli güvenlik ve kalite belgelerine sahip olmaları, ürün kalitesini iyileştirip geliştireceği gibi, iç pazar ve dış pazarda büyüme olasılığını artacaktır. Ayrıca, firmaların pazarlama ve tanıtım konularındaki eksikliklerinin giderilmesi ise iç-dış pazarlara giriş ve ürün tutundurma olasılığını olumlu yönde etkileyecektir.

İhtiyaç analizinde firmaların, **Teknoloji Geliştirme ihtiyacı, Bilgi Sistem Teknolojileri ihtiyacı ve Elektronik Ticarete geçiş ihtiyacını** alt seviyelerde önemlendirmeleri teknolojinin

getireceği verimliliği kullanma ve yeni pazarlara veya mevcut pazarlara daha etkin erişim ve dağıtım olasılığının göz ardı edilme riskine dikkat çekmektedir. Ayrıca kurumlar **yönetsel danışmanlık** ihtiyaçlarını da alt seviyede önemlendirmiştir. Bu da kurumsal kapasite gelişiminin, yönetsel becerilerin artırılarak desteklenmesinin öneminin altı çizilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır

İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü (NACE 11) – 15 Firma

Tablo 1: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Firmaların Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı	141
Tablo 2: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Firmalarının Sanayi Bölgesinde Olması	141
Tablo 3: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler	142
Tablo 4: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi	142
Tablo 5: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları	143
Tablo 6: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler.....	143
Tablo 7: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü İthal Hammadde/Sanayi Girdisi İthalatı.....	144
Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC’de Üretimi.....	144
Tablo 9: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı.....	145
Tablo 10: İçeceklerin İmalatı Alt Sektöründe Üretim Departmanında Çalışanı Sayısı	145
Tablo 11: Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu	146
Tablo 12: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar	146
Tablo 13: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar	147
Tablo 14: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu	147
Tablo 15: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Sahip Olunan Belgeler	148
Tablo 16: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu	148
Tablo 17: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü AB Müktesebatı Uyumunda Bilgi	149
Tablo 18: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Firma İhtiyaçları	149
Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler	150
Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	151
Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	152
Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı.....	152

Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı 153

Tablo 24: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu 153

Tablo 1: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Firmaların Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı

Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Lefkoşa	8	53.3 %
Gazimağusa	3	20.0 %
Girne	2	13.3 %
Güzelyurt	2	13.3 %
İskele	0	0.0 %
Toplam	15	100 %

İçeceklerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 15 firmanın 53,3%ü Lefkoşa bölgesi, 20%si Gazimağusa bölgesi, 13,3% Girne ve diğer 13,3% ü Güzelyurt bölgesinde faaliyet göstermektedir. İskele bölgesinde bu alt sektörde faaliyet gösteren firma bulunmamaktadır.

Tablo 2: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Firmalarının Sanayi Bölgesinde Olması

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Evet	5	33.3 %
Hayır	10	66.7 %
Toplam	15	100.0%

17 firmanın sadece 33,3%ü Sanayi bölgelerinde yer almakta 66,7%si ise sanayi bölgeleri dışında bulunmaktadır.

Tablo 3: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
OSB Dışı	10	66.7 %
Alayköy OSB	2	13.3 %
Haspolat OSB	1	6.7 %
Lefkoşa OSB	2	13.3 %
Toplam	15	100.0%

Sanayi bölgelerinde yer alan 4 firmanın 2si Lefkoşa OSB’de, 1 i Haspolat OSB’de, 1 tanesi ise Alayköy OSB de faaliyet göstermektedir.

Tablo 4: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi

Üretim Teknolojisi	Firma Sayısı	Oran
İşgücü - makine eşit yoğunlukta	12	80.0 %
İşgücü Yoğun	0	0.0 %
Makine Yoğun	3	20.0 %
Cevap YOK	0	0.0 %
Toplam	15	100 %

İçeceklerin İmalatı alt sektöründe faaliyet göstermekte olan 15 firmanın üretim teknolojileri incelendiğinde 80%inin üretim sürecinde işgücü ve makineyi eşit yoğunlukta kullanmakta oldukları görülmektedir. Firmaların kalan 20%si ise makine yoğun üretim teknolojisi kullanırken, işgücü yoğun üretim yapan firma bulunmamaktadır.

Tablo 5: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları

Kapasite Kullanım Oranı	Firma Sayısı	Oran
1 – 20	1	6.7%
21 – 50	7	46.7%
51 – 70	4	26.6%
71 – 90	2	13.3%
91 – 99	0	0.0%
100 Tam kapasite	1	6.7%
Toplam	15	100 %
Cevap yok	0	

İçeceklerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 15 firmanın üretim kapasiteleri incelendiğinde ise firmaların 53,4%'ünün %50 kapasite ve altında çalıştığı, 51%-70% arası kapasite kullanımının 26,6% olduğu, 71-90% arası kapasite kullanan firmaların oranının ise 13,3% olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan 1 firma toplam alt sektörün 6,7%ini oluşturmaktadır. Ağırlıklı olarak kapasite kullanımının yoğunlaştığı oran 46,7% oranı ile 21-50% kapasite aralığıdır.

Tablo 6: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler

Faktör	Oran
Talep Yetersizliği	29.2%
Finansal Kaynak Yetersizliği	20.8%
Pazarlama ve Tanıtım	16.7%
Hammadde Temini	8.3%
Teknoloji Yetersizliği	12.5%
İş Gücü Yetersizliği	8.3%
Enerji Altyapı Yetersizliği	4.2%

Tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler incelendiğinde ise firmaların 29,2%si talep yetersizliğinin tam kapasite çalışmamalarındaki en önemli sebep olduğunu belirtmiştir. Finansal

kaynak yetersizliği ise 20,8% ile ikinci en önemli tam kapasite çalışmama sebebi olarak ortaya çıkmıştır. Pazarlama ve tanıtım eksikliği ve yetersizliği ise 16,7% oranı ile üçüncü sırada önem bulmuştur. Teknoloji yetersizliği 12,5% oranı ile dördüncü sırada önem bulurken, İşgücü yetersizliği ve Hammadde temini ile ilgili eksiklik ve olumsuzluklar 8,3% ile tam kapasite çalışmama nedenleri arasında eşit önemde sıralanmıştır. Enerji altyapı yetersizliği ise 4,2% oranı ile en sonda gelmiştir.

Tablo 7: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü İthal Hammadde/Sanayi Girdisi İthalatı

İthalat Durumu	Firma Sayısı	Oran
İthal Ediyor	10	66.7 %
İthal Etmiyor	5	33.3 %
Toplam	15	100.0%

İçeceklerin İmalatı alt sektörü içerisinde faaliyet gösteren 15 firmanın %66,7'si hammaddelerini yurtdışından ithal ederken, %33,3'ü iç piyasadan temin ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC'de Üretimi

KKTC'de Üretilme Durumu	Firma Sayısı	Oran
KKTC'de Üretilir	6	40.0 %
KKTC'de Üretilmez	9	60.0 %
Toplam	15	% 100

Firmalara kullandıkları hammaddenin KKTC'de üretilip üretilmediği sorulmuş ve İçeceklerin İmalatı sektöründeki firmaların %60'ü kullandıkları hammaddenin KKTC'de üretilmediğini belirtmiştir.

Tablo 9: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı

Tam Zamanlı Çalışanların Uyruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uyruklu	178	51,4%
TC Uyruklu	107	30,9%
Üçüncü Ülke	61	17,6%
Toplam	346	

Araştırma dahilinde incelenen 15 İçeceklerin İmalatı alt sektör üreticisinin tam zamanlı çalışanlarının uyruklara göre dağılımına bakıldığında, firmaların toplam 346 çalışanının 51,4%'ünün KKTC uyruklu olduğu, %48,5'inin ise çalışma izni ile yurtdışından gelmekte olduğu görülmektedir.

Tablo 10: İçeceklerin İmalatının Alt Sektöründe Üretim Departmanında Çalışanı Sayısı

Üretim Çalışanlarının Uyruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uyruklu	124	46,8%
TC Uyruklu	84	31,7%
Üçüncü Ülke	57	21,5%
Toplam	265	

Üretimde çalışanların sayısı incelendiğinde ise 15 firmanın toplam 265 üretim çalışanının bulunmakta olduğu ve bunların 46,8%'inin KKTC uyruklu olduğu görülmektedir. Üretim kadrolarında çalışan yabancı uyruklu personel oranı 53,2%'dir.

Tablo 11: Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu

Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu	Firma Sayısı	Oran
Güçlük Çekiyoruz	6	40.0 %
Güçlük Çekmiyoruz	9	60.0 %
Toplam	15	100 %

Çalışan temininde güçlük çektiğini söyleyen firma sayısı 6 iken, 15 firmanın 9una denk gelen 60%1 çalışan temininde güçlük çekmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 12: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar

Vasıflar	Oran
Mühendis	16.7%
Yüksek Meslek Okulu	8.3%
Meslek Lisesi	33.3%
Niteliksiz	41.7%

Firmaların personel bulmakta zorlandığı vasıflar önem sıralamasında niteliksiz düz işçi alanında personel bulma zorluğu 41,7% ile en üst sırada yer almıştır. Meslek Lisesi çıkışlı teknik eleman bulma zorluğu 33,3% oranı ile mühendis bulma zorluğu 16,7% ile ve teknik konularda uzman yüksek meslek okulu çıkışlı personel bulma zorluğu ise %8,3 ile tanımlanmıştır.

Tablo 13: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar

Pozisyonlar	Çalışan Sayısı	Oran
Yönetici	2	6.7%
İdari Personel	1	3.3%
Mühendis	1	3.3%
Teknik Personel	5	16.7%
Usta Başı	3	10.0%
İşçi	12	40.0%
Diğer	6	20.0%
Toplam	30	100.0%

İçeceklerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmalara hangi pozisyonlarda çalışan bulmakta zorlandıkları ve bu pozisyonlarda an itibariyle kaç adet çalışana ihtiyaç duydukları ayrıca sorulmuştur. Elde edilen cevaplara göre araştırma kapsamındaki firmaların ihtiyacı olan 30 personelden 40%'ının işçi pozisyonunda, 16,7%'sinin teknik personel pozisyonunda, 10%unun ustabaşı pozisyonunda ve 6,7%'sinin yönetici pozisyonunda ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. İdari personel ve mühendis pozisyonunda ihtiyacın eşit olarak 3,3% oranında olduğu ortaya çıkarken firmalar 20% ihtiyaçlarının diğer pozisyonlarda olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 14: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu

İhracat Durumu	Firma Sayısı	Oran
EVET	1	6.7 %
HAYIR	14	93.3 %
Toplam	15	100.0%

İçeceklerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların 93,3%'ünün ihracat yapma durumunun olmadığı sadece 6,7%'sinin ihracat yaptığı görülmektedir.

Tablo 15: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Sahip Olunan Belgeler

Kalite Belgeleri	Firma Sayısı	Oran
Belge Yok	4	26.7%
ISO 9001	9	60.0%
ISO14001	1	6.7%
HACCP	1	6.7%
TSE	4	26.7%

Belge sahipliliği incelendiğinde ise firmaların %26,7'sinin herhangi bir belgeye sahip olmadığı , 60%ının ISO 9001 belgesi sahibi olduğu, TSE belgesine sahip olan firmaların oranlarının ise 26,7% olduğu görülmektedir. ISO14001 ve HACCP belgelerine sahip olunma oranı ise eşit olarak 6,7%dir.

Tablo 16: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu

Teşvik Belgesi	Firma Sayısı	Oran
EVET	5	33.3 %
HAYIR	10	66.7 %
Toplam	15	100 %

Araştırma kapsamında İçeceklerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 15 firmanın %33,3'ü teşvik belgesine sahipken 66,7'si teşvik belgesine sahip değildir.

Tablo 17: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü AB Müktesebatı Uyumu Konusunda Bilgi

AB Müktesebatı Uyum ile İlgili Bilgi	Firma Sayısı	Oran
Bilgisi Var	12	80.0 %
Bilgisi Yok	3	20.0 %
Toplam	15	100%

İçeceklerin İmalatı alt sektöründeki firmaların 80%i AB müktesebatı uyumu konusunda bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Bu konuda bilgisi olmayan firma oranı sadece 20%dir.

Tablo 18: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Firma İhtiyaçları

İhtiyaç Alanları	Firma Sayısı	Oran
Yatırım İçin Ek Finans İhtiyaç	14	93.3%
İç Pazarda Büyüme İhtiyacı	13	86.7%
Çalışan İşbaşı Eğitim İhtiyacı	13	86.7%
Dış Pazara Açılma İhtiyacı	12	80.0%
Maliyet Düşürme İhtiyacı	12	80.0%
İlave İşletme Sermaye İhtiyacı	11	73.3%
Yeni Alana Girme İhtiyacı	10	66.7%
Yeniden Yapılanma İhtiyacı	10	66.7%
Nitelikli İlave Yönetici İhtiyacı	10	66.7%
Nitelikli Uzman Personel İhtiyacı	10	66.7%
Yeni Dağıtım Kanalı İhtiyacı	10	66.7%
Kalite İyileştirme İhtiyacı	9	60.0%
Yeni Ürün Geliştirme İhtiyacı	9	60.0%
Teknoloji İyileştirme İhtiyacı	9	60.0%
Yönetim Danışmanlığı İhtiyacı	9	60.0%
Yurtdışı Ortaklık İhtiyacı	7	46.7%
Bilgi Sistem Teknoloji İhtiyacı	7	46.7%
Elektronik Ticarete Geçiş İhtiyacı	6	40.0%
Yurtiçi Ortaklık İhtiyacı	3	20.0%
Markalaşma İhtiyacı	2	13.3%

İçeceklerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların ihtiyaçlarını tanımlayabilmek için araştırmaya katılan firmalardan ihtiyaçlarını öncelendirerek tanımlamaları istenmiştir. Bu öncelikli sıralama sonucunda yatırım için ek finans ihtiyacı 93,3% oranı ile en önemli ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. İç pazarda büyüme ihtiyacı ve çalışan işbaşı eğitim ihtiyacı ise 86,7% ile ikinci sırada öncelikli olarak tanımlanmışlardır. Dış pazara açılma ihtiyacı ve maliyet düşürme ihtiyacı 80% oranı ile üçüncü sırada tanımlanırken, ilave işletme sermayesi ihtiyacı 73,3% ile dördüncü sırada sıralanmıştır. Yeni alana girme, yeniden yapılanma, nitelikli ilave yönetici, nitelikli uzman personel ve yeni dağıtım kanalı ihtiyaçları eşit derecede önem bularak 66,7% ile beşinci sırada gelmişlerdir.

Kalite iyileştirme, yeni ürün geliştirme, teknoloji iyileştirme ve yönetim danışmanlığı ise 60% oranı ile aynı derecede önem bulmuştur. Yurtdışı ortaklık ihtiyacı ve bilgi sistem teknoloji ihtiyacı orta derece ihtiyaçlar olarak sıralanırken, elektronik ticarete geçiş ve yurtiçi ortaklık ihtiyacı ihtiyaç sıralamasında en az önem bulan ihtiyaçlar arasına girmişlerdir. Markalaşma ihtiyacı ile 13,3% ile en önemsiz ihtiyaç olarak sıralanmıştır.

Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler

Faktörler	Firma Sayısı	Oran
Maliyetler	11	73.3%
Pazar Payı	9	60.0%
Yatırım Yapabilme Gücü	8	53.3%
Düzensiz Talebi Karşılatabilme	4	26.7%
Kalite ve Standartlara Uygunluk	4	26.7%
Güvenilirlik	3	20.0%
Sipariş Teslim Süresi	3	20.0%
Nitelikli İş Gücü	2	13.3%
Firma İmajı	1	6.7%
Satış Sonrası Hizmetler	1	6.7%
Teknoloji ve Ar-Ge	0	0.0%
Kapasite Eksikliği	0	0.0%
Üretim Zamanı	0	0.0%
Envanter Yönetimi Uygulamaları	0	0.0%

Sektördeki rekabet gücünü olumsuz etkileyen faktörlerin sıralanmasında ise en üst sırayı %73,3 ile maliyetler almıştır. Maliyetlerin hemen arkasından firmalar %60 oran ile pazar payı ile ilgili faktörlerden dolayı rekabetten olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir. Firmaların 53,3%ü de yatırım yapabilme gücündeki zayıflığın sektörün rekabet gücünü olumsuz etkilendiğini

belirtmiştir. Düzensiz talebi karşılayamama ve kalite ve standartlara uygunluk 26,7% oranı ile dördüncü sırada tanımlanmış, Güvenilirlik ve sipariş teslim süresi 20% ile beşinci önemli olumsuz faktör olarak sıralanmıştır. Nitelikli iş gücü eksikliğinden kaynaklanan olumsuzluklar 13,3% ile firma imajı ve satış sonrası hizmetler ise 6,7% ile rekabeti etkileyen faktörler arasında en sonda gelmişlerdir. Teknoloji ve Ar-GE ile ilgili olumsuzluklar, kapasite eksikliği, üretim zamanı ve envanter yöntemi uygulamaları ise sektörde rekabeti etkileyen olumsuz faktörler arasında sıralanmamıştır.

Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

İşçilik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	6	40.0 %
% 21 – 40	9	60.0 %
% 41 – 60	0	0 %
% 61 – 80	0	0 %
% 81 – 100	0	0 %
Cevap Veren	15	100.0%
Cevap Yok	0	
Toplam	15	

Toplam maliyetlerin içerisinde işçilik giderinin ağırlığına bakıldığında, 15 firmanın 60%ının işçilik maliyetlerinin toplam maliyetin 21-40%ı aralığında yoğunlaşmakta olduğu görülmektedir. İşçilik maliyetleri toplam maliyetin 1-20%ini oluşturan firma oranı ise 40%'tır. Hiçbir firmanın işçilik maliyeti, toplam maliyetin 41-100% oranını kapsamamaktadır.

Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Elektrik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	12	85.7%
% 21 – 40	2	14.3%
% 41 – 60	0	0 %
% 61 – 80	0	0 %
% 81 – 100	0	0 %
Cevap Veren	14	100 %
Cevap Yok	1	
Toplam	15	

Elektrik giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına bakıldığında ise firmaların 85,7%sinin elektrik giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında olduğu görülmektedir. Firmaların 14,3%ünün elektrik harcamaları ise toplam maliyetin 21-40%ı aralığında bulunmaktadır.

Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Hammadde Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	5	35.7%
% 21 – 40	4	28.6%
% 41 – 60	4	28.6%
% 61 – 80	1	7.1%
% 81 – 100	0	0.0%
Cevap Veren	14	100.0%
Cevap Yok	1	
Toplam	15	

Toplam maliyetlerin içerisinde hammadde giderinin ağırlığına bakıldığında ise firmaların 35,7%sinin hammadde giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında, 28,6%sinin ise 21-

40% ve diğer 28,6%sinin 41-60% aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Hammadde maliyetleri toplam maliyetin 61-80%ini oluşturan firmalar ise 7,1% oranındadır. Hiçbir firmanın hammadde maliyeti toplam maliyetin 81-100% oran aralığını kapsamamaktadır.

Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Yakıt Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	12	85.7%
% 21 – 40	2	14.3%
% 41 – 60	0	0 %
% 61 – 80	0	0 %
% 81 – 100	0	0 %
Cevap Veren	14	100 %
Cevap Yok	1	
Toplam	15	

Yakıt giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına incelendiğinde, firmaların 85,7%sinin yakıt giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında olduğu görülmektedir. Firmaların, 14,3%ünün yakıt giderleri, toplam maliyetlerinin 21-40% oran aralığında bulunmaktadır.

Tablo 24: İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu

Yeni Yatırım	Firma Sayısı	Oran
EVET	9	60.0 %
HAYIR	6	40.0 %
Toplam	15	100.0%

İçeceklerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 15 firmanın 9u yeni yatırım planlaması yaparken 6 tanesinin yeni yatırım düşünmediği görülmektedir.

İçeceklerin İmalatı Alt Sektörü Genel Değerlendirme

Araştırmaya katılan ve İçeceklerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 15 firmanın 53,3%ü Lefkoşa bölgesinde yoğunlaşmış olup tüm firmaların sadece 33,3%ü sanayi bölgelerinde bulunmaktadır.

İçeceklerin İmalatı alt sektörünün geneline bakıldığında, 80% oranı ile işgücü ve makineyi eşit oranda kullanan bir **üretim teknolojisi** ağırlıkta olduğu görülmektedir.

İçeceklerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren ve araştırmaya katılan firmaların **kapasite kullanımları** incelendiğinde, firmaların 53,4%ünün 50% kapasite ve altında çalışmakta olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan firma oranı ise 6,7%dir. Atıl kapasitesi olan firmaların tam kapasite çalışmama nedenlerinden en önemlisi 29,2% oranı ile **talep yetersizliği** olarak belirlenmiştir.

İçeceklerin İmalatı alt-sektörünün arz kapasitesini belirleyen ve kısıtlayan durumları daha iyi analiz edebilmek için talep kapasitesi ile karşılaştırılması önemlidir. Turizm tesisleri satın alma sorumluları ile yapılan yüz yüze görüşmelerde toplam tesis harcamalarının 13,25%ini oluşturan içecek grubunun sadece 25,74%ünün yerli ürünlerden oluştuğu görülmektedir. İçeceklerin İmalatı sektöründe yabancı ürün tercihinin en büyük nedeni arzulanan kalitede ve süreklilikte yerli ürün bulunmaması olarak ortaya çıkmıştır. Yüz yüze yapılan görüşmelerde turizm tesislerinin satın almadan sorumlu karar vericileri özellikle alkollü içkide yüksek kalite butik üretim ürünlerinin talep bulabileceği konusu dile getirmişlerdir.

Tüketicilerin yerli piyasadan istedikleri kriterlerde ürünleri bulamamasına karşılık sektör üreticilerinin tam kapasite çalışmamalarının nedeni olarak 29,2% oranında talep eksikliğini ortaya çıkarmaları, aslında piyasanın talebinin varlığı fakat üreticinin bu talebe gerek ürün çeşitliliği, gerekse kalite ve süreklilik bakımından cevap veremediğini göstermektedir. Bu noktada söz konusu alt sektörde arz ve talebin buluşmadığı ortaya çıkmaktadır.

Taleple ilgili bir diğer nokta ise firmaların rekabet gücünü olumsuz yönde etkileyen faktörler arasında **düzensiz talebi karşılayabilme ve sipariş teslim süresinin** ortaya çıkmasıdır. Buna rağmen firmaların envanter yönetimi uygulamalarını rekabeti etkileyen olumsuz faktörler arasında sıralamamaları üretim ve envanter yönetimi noktasında firma iç dinamiklerinin değiştirilmesi sonucunda oluşturulabilecek fırsatları değerlendirmediklerini de göstermektedir.

Tam kapasite kullanmama nedenlerinden en önemli ikinci faktör olarak **finansal kaynak** yetersizliğinin 20,8% oranında tanımlanması ile birlikte maliyet düşürerek dolaylı yoldan finansal kaynak sağlayan teşvik belgesine sahip firmalar sadece 33,3% oranındadır. Firmalara

yeni yatırım düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda 60%ı yeni yatırım planladıklarını belirtmektedir.

Yapılacak yatırımların finansmanının düşük faizli uzun vadeli kredilerle karşılanabilmesi kadar yatırım sonrası ortaya çıkacak ürün ve hizmetlerin de pazar ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmesi önemlidir. Bu noktada talebin ne yönde olduğu, tüketicilerin beklentileri analiz edilip yeni yatırımların bu yönde şekillendirilmesi önemlidir.

Pazarlama ve tanıtım eksikliğinin tam kapasite kullanımını engelleyen 16,7% oranında en önemli 3üncü faktör olarak tanımlanması ile birlikte araştırmaya katılan firmalar öncelikli ihtiyaçlarını sıralarken, markalaşma ihtiyacına en düşük önemi vermişlerdir. Ayrıca yeni ürün geliştirme, kalite iyileştirme ve yeni dağıtım kanalı ihtiyaçlarına orta derecede önem bulmuşlardır. Elektronik ticarete geçiş ihtiyacı ise düşük önemli ihtiyaçlar arasına girmiştir.

Tam kapasite kullanımının önündeki engellerden dördüncüsü olarak sıralanan **teknoloji yetersizliği**, 20% makine yoğun ve 80% makine-işgücü yoğun üretim teknolojisi kullanan içecek imalatı alt sektöründe makineleşme altyapısının tatmin edici olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. İhtiyaç analizinde kurumların **Bilgi Sistem Teknolojileri** ihtiyacı ve **Elektronik Ticarete Geçiş** ihtiyacını alt seviyelerde önemlendirmeleri teknolojinin getireceği verimliliğin sadece üretim odaklı olabileceğini ortaya çıkarmakta, yeni ve mevcut pazarlara daha etkin erişim ve dağıtım kapasitesini geliştirme noktasında teknolojinin olası etkilerinin göz ardı edilme riskini ortaya koymaktadır.

Hammadde temini ile ilgili olumsuz faktörler de tam kapasite kullanımını etkileyen faktörler arasında sonlarda sıralanmaktadır. Hammaddesini yurtdışından ithal eden firma oranı 66,7%dir. Toplam maliyetlere bakıldığında, elektrik ve yakıt giderlerinin ağırlıklı oranı toplam maliyetlerin 1-20% aralığında yoğunlaşmaktadır. Hammadde maliyetlerinin toplam maliyetler içerisindeki oranının 35,7%sinin 1-20%, 28,6%ının 21-40% ve yine 28,6%ının 41-60% aralığında dağıldığı görülmektedir.

İşgücü yetersizliği tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler arasında hammadde temini ile ilgili faktörlerle birlikte en son sıralarda bulunmakta olup araştırmaya katılan alt sektör üreticilerinin çalışan temininde güçlük çekip çekmedikleri sorusunda 60% oranında güçlük çekmediklerini belirtmesi de ayrıca önemlidir. Tam zamanlı çalışanların 51,4%ünün yerli işgücü piyasasından sağlandığı ve 46,8%inin üretimde çalıştığı da ayrıca görülmektedir.

En çok personel bulmakta zorlanılan vasıflar arasında niteliksiz düz işçi bulma zorluğu 41,7% ve meslek lisesi mezunu bulma zorluğu 33,33 ile en üst sırayı almıştır. Çalışan ihtiyacı

incelendiğinde ise kurumların belirttiği toplam 30 kişilik işgücü ihtiyacı arasında işçi ihtiyacı 40% olarak öne çıkmıştır. Bu da kurumların işgücü ihtiyaçlarını yerli işgücü piyasasından tamamlayamaması bile 30,9% oranında Türkiye’den gelen işgücünü, 17,6% oranında ise üçüncü ülkeden gelen işgücünü kullanarak işgücü ihtiyaçlarını karşıladıkları görülmektedir.

Sektörün rekabet gücünü olumsuz yönde etkileyen faktörler sıralamasında en üst sırayı 73,3% oranı ile **maliyetler** almaktadır. Toplam maliyet içerisinde en büyük payı toplamın 21-40% arasında yoğunlaşan işçilik ve 1-60%ı aralığında yoğunlaşan hammadde maliyetleri almaktadır. Firmaların 60%ının hammaddesini yurtdışından ithal ettiği de ayrıca görülmektedir. Elektrik ve yakıt maliyetleri 1-20% aralığında yoğunlaşmaktadır

Sektörü olumsuz yönde etkileyen en önemli ikinci faktör ise **Pazar payı** ile ilgili olumsuzluklar olarak tanımlanmıştır. **İç pazarda büyüme ve dış pazara açılma ihtiyacı**, firmalar tarafından en önemli ikinci ve dördüncü ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Pazarlama ve tanıtım faaliyeti eksikliklerini en önemli tam kapasite kullanımını etkileyen faktör olarak tanımlayan aynı zamanda pazarda büyüme ve dış pazara açılma ihtiyacı bulunan alt sektör üreticilerinin markalaşmanın getireceği olumlu yönleri gözden kaçırdıkları görülmektedir. İçeceklerin İmalatı sektörü üreticileri açısından iç pazarda büyümenin, markalaşma, kalite standardının sağlanması, ürün çeşitliliğinin geliştirilmesi ile sağlanabileceği ortaya çıkmaktadır. Firmaların mevcut durumda sadece 6,7%sinin ihracat yapmakta olduğu 93,3%ünün ise dış pazarlara satış yapmadığı görülmektedir.

Yatırım yapabilme gücünün eksikliğinin rekabeti etkileyen en önemli üçüncü faktör olarak sıralanması ve yatırım için **ek finans ihtiyacı** eksikliğinin en önemli ihtiyaç olarak tanımlanması sektörün ve genelde Kuzey Kıbrıs ekonomisinin finansman bulmada sıkıntı yaşadığını ortaya koymaktadır. Buna rağmen firma ihtiyaçları arasında gerek yurtiçi gerek yurtdışından ortaklık bulma ihtiyacı orta ve alt derecede öncelikli ihtiyaçlar olarak belirlenmiştir. **İlave işletme sermayesi ihtiyacının** ihtiyaç analizinde üst sıralarda bulunması, kurumların ilk yatırım sermayelerinin yeterliliği ve faaliyet karlarının yatırıma dönüştürülmesi noktasında aksaklıklar olabileceğinin bir göstergesidir.

İhtiyaç analizi incelendiğinde finansman, büyüme ve sermaye ihtiyaçlarını takiben **kalite iyileştirme, yeni ürün geliştirme ve yeniden yapılanma** ihtiyaçlarının geldiği görülmektedir. Söz konusu ihtiyaçların karşılanmasında yol gösterici olarak uluslararası belgelendirme ve standartların adaptasyonu kullanılabilmektedir. Bu bağlamda **belgelendirme** durumları incelendiğinde kurumların 73,3%ünün ISO14001, HACCP, TSE ve ISO9001 belgelerinden biri veya birkaçına sahip olduğu görülmektedir. Bu oranın yıllar içerisinde artış gösterip

göstermediği takip edilip, tüm alt sektör üreticilerinin belgelendirme sürecini tamamlaması veya tekrar belge almaya hak kazanması için gerekli teşvik ve desteklerin verilmesi önemlidir. Ürün kalitesinin geliştirilmesi, standartlaştırılması, kurumsal olarak güçlenme anlamında önemlidir. Ayrıca araştırmaya katılan İçeceklerin İmalatı alt sektörü altındaki kurumların **AB uyum müktesebatı ile ilgili bilgi sahibi** olma oranları ise 80%dir. Mevcut ürünlerin AB standartlarına uyumlu üretilmesi, gerekli güvenlik ve kalite belgelerine sahip olmaları, ürün kalitesini iyileştirip geliştireceği gibi, iç pazar ve dış pazarda büyüme olasılığını artacaktır. Yine firmaların pazarlama, markalaşma ve tanıtım konularındaki eksikliklerinin giderilmesi ise iç-dış pazarlara giriş ve ürün tutundurma olasılığını olumlu yönde etkileyecektir.

Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü (NACE 20) – 14 Firma

Tablo 1: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalâtı Alt Sektörü Firmaların Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı.....	160
Tablo 2: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalâtı Alt Sektörü Firmalarının Sanayi Bölgesinde Olması	160
Tablo 3: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalâtı Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler.....	161
Tablo 4: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalâtı Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi.....	161
Tablo 5: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalâtı Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları.....	162
Tablo 6: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalâtı Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler	162
Tablo 7: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalâtı Alt Sektörü İthal Hammadde/Sanayi Girdisi İthalatı.....	163
Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC’de Üretimi.....	163
Tablo 9: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalâtı İmalatı Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı	164
Tablo 10: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalât Alt Sektörü Üretim Departmanında Çalışan Sayısı	164
Tablo 11: Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu	165
Tablo 12: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalâtı Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar	165
Tablo 13: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalâtı Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar.....	165
Tablo 14: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalâtı Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu ..	166
Tablo 15: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalâtı Alt Sektörü Sahip Olunan Belgeler...	166

Tablo 16: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu.....	167
Tablo 17: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü AB Müktesebatı Uyumu Konusunda Bilgi.....	167
Tablo 18: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı İmalatı Alt Sektörü Firma İhtiyaçları	168
Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler	169
Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	170
Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	170
Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı.....	171
Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	171
Tablo 24: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu.....	172

Tablo 1: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Firmaların Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı

Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Lefkoşa	7	50.0 %
Gazimağusa	5	35.7 %
Girne	2	14.3 %
Güzelyurt	0	0 %
İskele	0	0 %
Toplam	14	100 %

Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 14 firmanın 50%si Lefkoşa bölgesi, 35,7%si Gazimağusa Bölgesi ve 14,3%ü Girne bölgesinde faaliyet göstermektedir. Güzelyurt ve İskele bölgesinde bu alt sektörde faaliyet gösteren firma bulunmamaktadır.

Tablo 2: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Firmalarının Sanayi Bölgesinde Olması

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Evet	7	50.0 %
Hayır	7	50.0 %
Toplam	14	100.0%

14 firmanın 50%si Sanayi bölgelerinde yer almakta diğer 50%si ise sanayi bölgeleri dışında bulunmaktadır.

Tablo 3: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
OSB Dışı	7	50.0 %
Alayköy OSB	2	14.3 %
Gazimağusa OSB	3	21.4 %
Haspolat OSB	1	7.1 %
Lefkoşa OSB	1	7.1 %
Toplam	14	100.0%

Sanayi bölgelerinde yer alan 7 firmanın 2si Alayköy OSB’de, 3ü Gazimağusa OSB’de, 1 tanesi Haspolat OSB ve 1 tanesi de Lefkoşa OSB de faaliyet göstermektedir.

Tablo 4: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi

Üretim Teknolojisi	Firma Sayısı	Oran
İşgücü - makine eşit yoğunlukta	11	78.6 %
İşgücü Yoğun	1	7.1 %
Makine Yoğun	2	14.3 %
Cevap YOK	0	0 %
Toplam	14	100 %

Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet göstermekte olan 14 firmanın üretim teknolojileri incelendiğinde 78,6%ının üretim sürecinde işgücü ve makineyi eşit yoğunlukta kullanmakta oldukları görülmektedir. Firmaların 14,3%ü makine yoğun üretim teknolojisi kullanırken, 7,1% i ise işgücü yoğun üretim yapmaktadır.

Tablo 5: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları

Kapasite Kullanım Oranı	Firma Sayısı	Oran
1 – 20	6	42.9%
21 – 50	5	35.7%
51 – 70	0	0.0%
71 – 90	2	14.3%
91 – 99	0	0.0%
100 Tam kapasite	1	7.1%
Toplam	14	100 %
Cevap yok	0	

Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 14 firmanın kapasite kullanımları incelendiğinde 78,6%'sının %50 kapasite ve altında çalıştığı, 71%-90% arası kapasite kullanımının 14,3% olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan 1 firma toplam alt sektörün 7,1'ini oluşturmaktadır. Ağırlıklı olarak kapasite kullanımının yoğunlaştığı oran 42,9% oranı ile 1-20% kapasite aralığıdır.

Tablo 6: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler

Faktör	Oran
Talep Yetersizliği	50.0%
Pazarlama ve Tanıtım	21.4%
Finansal Kaynak Yetersizliği	14.3%
Hammadde Temini	14.3%
İş Gücü Yetersizliği	14.3%
Enerji Altyapı Yetersizliği	7.1%
Teknoloji Yetersizliği	0.0%

Tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler incelendiğinde ise firmaların 50%si talep yetersizliğinin tam kapasite çalışmamalarındaki en önemli sebep olduğunu belirtmiştir. Pazarlama ve tanıtım eksikliği ve yetersizliği ise 21,4% ile ikinci en önemli tam kapasite çalışmama sebebi olarak ortaya çıkmıştır. Finansal kaynak yetersizliği, hammadde temini ile ilgili eksiklik ve olumsuzluklar ve işgücü yetersizliği 14,3% oranı ile eşit derecelendirilmiştir. Enerji altyapı yetersizliği 7,1% ile tam kapasite çalışmama nedenleri arasında en sonda sıralanmıştır. Teknoloji yetersizliği ise hiçbir firma tarafından tam kapasite kullanmama sebebi olarak tanımlanmamıştır.

Tablo 7: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalâtı Alt Sektörü İthal Hammadde/Sanayi Girdisi İthalatı

İthalat Durumu	Firma Sayısı	Oran
İthal Ediyor	11	78.6 %
İthal Etmiyor	3	21.4 %
Toplam	14	100.0%

Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı alt sektörü içerisinde faaliyet gösteren 14 firmanın 78,6%'sı hammaddelerini yurtdışından ithal ederken, 21,4%'ü iç piyasadan temin ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC'de Üretimi

KKTC'de Üretilme Durumu	Firma Sayısı	Oran
KKTC'de Üretilir	3	21.4 %
KKTC'de Üretilmez	11	78.6 %
Toplam	14	% 100

Firmalara kullandıkları hammaddenin KKTC'de üretilip üretilmediği sorulmuş ve Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı sektöründeki firmaların 78,6%'sı kullandıkları hammaddenin KKTC'de üretilmediğini belirtmiştir.

Tablo 9: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı

Tam Zamanlı Çalışanların Uyruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uyruklu	91	68%
TC Uyruklu	35	26%
Üçüncü Ülke	8	6%
Toplam	134	

Araştırma dahilinde incelenen 14 Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı alt sektör üreticisinin tam zamanlı çalışanlarının uyruklara göre dağılımına bakıldığında, firmaların toplam 134 çalışanının 68%'inin yerli 32%'sinin ise çalışma izni ile yurtdışından gelmekte olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Üretim Departmanında Çalışanı Sayısı

Üretim Çalışanlarının Uyruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uyruklu	53	68%
TC Uyruklu	17	22%
Üçüncü Ülke	8	10%
Toplam	78	100%

Üretimde çalışanların sayısı incelendiğinde ise 14 firmanın toplam 78 üretim çalışanının bulunmakta olduğu ve bunların 68%'sinin KKTC uyruklu olduğu görülmektedir. Üretim kadrolarında çalışan yabancı uyruklu personel oranı 32%'dir.

Tablo 11: Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu

Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu	Firma Sayısı	Oran
Güçlük Çekiyoruz	0	0 %
Güçlük Çekmiyoruz	14	100 %
Toplam	14	100 %

Firmaların 100%ü çalışan temininde güçlük çekmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 12: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar

Vasıflar	Oran
Mühendis	14.3 %
Yüksek Meslek Okulu	0 %
Meslek Lisesi	0 %
Niteliksiz	0 %

Firmaların personel bulmakta zorlandığı vasıflar önem sıralamasında sadece 14,3% oranında mühendis bulmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 13: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar

Pozisyonlar	Çalışan Sayısı	Oran
Yönetici	4	4.2%
İdari Personel	6	6.3%
Mühendis	5	5.2%
Teknik Personel	8	8.3%
Usta Başı	2	2.0%
İşçi	71	74.0%
Diğer	0	0.0%
Toplam	96	100.0%

Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmalara hangi pozisyonlarda çalışan bulmakta zorlandıkları ve bu pozisyonlarda an itibariyle kaç adet çalışana ihtiyaç duydukları ayrıca sorulmuştur. Elde edilen cevaplara göre araştırma kapsamındaki firmaların ihtiyacı olan 96 personelden 74%'ünün işçi pozisyonunda, 8,3%'ünün teknik personel pozisyonunda, 6,3%'ünün, idari personel pozisyonunda, 5,2%'sinin mühendis pozisyonunda, 4,2%'sinin yönetici pozisyonunda ve 2%'sinin ustabaşı pozisyonunda çalışana ihtiyaç duyduğu görülmektedir.

Tablo 14: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu

İhracat Durumu	Firma Sayısı	Oran
EVET	2	14.3 %
HAYIR	12	85.7 %
Toplam	14	100.0%

Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların 85,7%'sinin ihracat yapmadığı, 14,3%'ünün ihracat yaptığı görülmektedir.

Tablo 15: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Sahip Olunan Belgeler

Kalite Belgeleri	Firma Sayısı	Oran
Belge Yok	7	50.0%
ISO 9001	7	50.0%
ISO14001	1	7.1%
CE	1	7.1%
TSE	1	7.1%

Belge sahipliği incelendiğinde ise firmaların %50'sinin herhangi bir belgeye sahip olmadığı, tüm firmaların ISO 9001 belgesi sahibi olduğu, bazı firmaların ise ISO9001'e ilaveten ISO14001, CE veya TSE belgesine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 16: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı İmalatı Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu

Teşvik Belgesi	Firma Sayısı	Oran
EVET	4	28.6 %
HAYIR	10	71.4 %
Toplam	14	100 %

Araştırma kapsamında Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 14 firmanın 28,6%’ı teşvik belgesine sahipken 71,4%’ü teşvik belgesine sahip değildir.

Tablo 17: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı İmalatı Alt Sektörü AB Müktesebatı Uyumu Konusunda Bilgi

AB Müktesebatı Uyum ile İlgili Bilgi	Firma Sayısı	Oran
Bilgisi Var	7	50.0 %
Bilgisi Yok	7	50.0 %
Toplam	14	100%

Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı alt sektöründeki firmaların 50%sinin AB müktesebatı uyumu konusunda bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir.

Tablo 18: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı İmalatı Alt Sektörü Firma İhtiyaçları

İhtiyaç Alanları	Firma Sayısı	Oran
Dış Pazara Açılma İhtiyacı	11	78.6%
Maliyet Düşürme İhtiyacı	11	78.6%
İç Pazarda Büyüme İhtiyacı	10	71.4%
Yeni Ürün Geliştirme İhtiyacı	10	71.4%
Yatırım İçin Ek Finans İhtiyaç	9	64.3%
Kalite İyileştirme İhtiyacı	9	64.3%
Yeni Alana Girme İhtiyacı	7	50.0%
Yeniden Yapılanma İhtiyacı	7	50.0%
Nitelikli Uzman Personel İhtiyacı	6	42.9%
Teknoloji İyileştirme İhtiyacı	6	42.9%
Elektronik Ticarete Geçiş İhtiyacı	6	42.9%
İlave İşletme Sermaye İhtiyacı	5	35.7%
Markalaşma İhtiyacı	5	35.7%
Yeni Dağıtım Kanalı İhtiyacı	4	28.6%
Bilgi Sistem Teknoloji İhtiyacı	4	28.6%
Çalışan İşbaşı Eğitim İhtiyacı	3	21.4%
Nitelikli İlave Yönetici İhtiyacı	2	14.3%
Yurtiçi Ortaklık İhtiyacı	2	14.3%
Yurtdışı Ortaklık İhtiyacı	2	14.3%
Yönetim Danışmanlığı İhtiyacı	2	14.3%

Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların ihtiyaçlarını tanımlayabilmek için araştırmaya katılan firmalardan ihtiyaçlarını öncelendirerek tanımlamaları istenmiştir. Bu öncelikli sıralama sonucunda **dış pazara açılma ihtiyacı** ve **maliyet düşürme ihtiyacı** 78,6% oranı ile en önemli iki ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. İç pazarda büyüme ve yeni ürün geliştirme ihtiyaçları 71,4% ile ikinci sırada öncelikli bulunmuştur. Yatırım için ek finans ve kalite iyileştirme ihtiyaçları 64,3% ile üçüncü sırada, yeni alana girme ve yeniden yapılanma ihtiyaçları 50% ile dördüncü sırada, nitelikli uzman personel ihtiyacı, teknoloji iyileştirme ihtiyacı ve elektronik ticarete geçiş ihtiyacı ise 42,9% oranı ile beşinci sırada tanımlanmıştır.

İlave işletme sermayesi ihtiyacı ve markalaşma ihtiyacı 35,7% oranı ile eşit önem bulmuştur. Yeni dağıtım kanalı ihtiyacı ve bilgi sistem teknoloji ihtiyacı 28,6% ile düşük derecede önemli ihtiyaçlar arasında sıralanırken, çalışan işbaşı eğitim ihtiyacı 21,4% ile nitelikli ilave yönetici ihtiyacı, yurtiçi ve yurtdışı ortaklık ihtiyacı yönetim danışmanlığı ihtiyacı 14,3% ile en az önemli ihtiyaçlar olarak tanımlanmıştır.

Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler

Faktörler	Firma Sayısı	Oran
Maliyetler	11	78.6%
Pazar Payı	7	50.0%
Yatırım Yapabilme Gücü	4	28.6%
Kalite ve Standartlara Uygunluk	2	14.3%
Satış Sonrası Hizmetler	2	14.3%
Düzensiz Talebi Karşılabilme	1	7.1%
Güvenilirlik	1	7.1%
Teknoloji ve Ar-Ge	1	7.1%
Firma İmajı	1	7.1%
Üretim Zamanı	1	7.1%
Nitelikli İş Gücü	0	0.0%
Kapasite Eksikliği	0	0.0%
Sipariş Teslim Süresi	0	0.0%
Envanter Yönetimi Uygulamaları	0	0.0%

Sektördeki rekabet gücünü olumsuz etkileyen faktörlerin sıralanmasında ise en üst sırayı 78,6% ile maliyetler almıştır. Firmalar, 50% oranı ile pazar payı ile ilgili olumsuzlukları en önemli ikinci faktör olarak tanımlamışlardır. Yatırım yapabilme gücünden dolayı rekabetten olumsuz etkilenme oranı 28,6% olarak üçüncü sırada sıralanırken, kalite ve standartlara uygunluk ve satış sonrası hizmetler 14,3% oranı ile dördüncü sırada tanımlanmışlardır. Düzensiz talebi karşılayamama, güvenilirlik, teknoloji ve Ar-GE ile ilgili olumsuzluklar, firma imajı ve üretim zamanı ise düşük önemde faktörler arasına girerek 7,1% oranı ile tanımlanmışlardır.

Kapasite eksikliği, nitelikli iş gücü eksikliğinden kaynaklanan olumsuzluklar, sipariş teslim süresi ve envanter yöntemi uygulamaları ise sektörde rekabeti etkileyen olumsuz faktörler arasında sıralanmamıştır.

Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

İşçilik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	7	63,6%
% 21 – 40	3	27,3%
% 41 – 60	1	9.1%
% 61 – 80	0	0.0%
% 81 – 100	0	0.0%
Cevap Veren	11	100.0%
Cevap Yok	3	
Toplam	14	

Toplam maliyetlerin içerisinde işçilik giderinin ağırlığına bakıldığında bu soruya veri sağlayan 11 firmanın 63,6%ının işçilik maliyetleri toplam maliyetin 1-20%si aralığında yoğunlaşmakta olduğu görülmektedir. İşçilik maliyetleri toplam maliyetin 21-40%ını oluşturan firma sayısı 3 firma ile 27,3%dır. Maliyetlerin 41-60%ı arasında işçilik maliyeti olan firma oranı ise 9,1%dir. Hiçbir kurumun işçilik maliyeti toplam maliyetin 61-100% oranını kapsamamaktadır.

Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Elektrik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	10	83,3%
% 21 – 40	2	16,7%
% 41 – 60	0	0.0%
% 61 – 80	0	0.0%
% 81 – 100	0	0.0%
Cevap Veren	12	100 %
Cevap Yok	2	
Toplam	14	

Elektrik giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına bakıldığında ise soruya cevap veren 12 firmanın 83,3%ünün elektrik giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında olduğu

görülmektedir. Firmaların 16,7%sinin elektrik maliyetleri toplam giderlerin 21-40%ına ulaşmaktadır.

Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Hammadde Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	3	25%
% 21 – 40	3	25%
% 41 – 60	3	25%
% 61 – 80	3	25%
% 81 – 100	0	0.0%
Cevap Veren	12	100.0%
Cevap Yok	2	
Toplam	14	

Toplam maliyetlerin içerisinde hammadde giderinin ağırlığına bakıldığında ise firmaların bu soruya veri sağlayan 12 firmanın hammadde giderlerinin 25% oranı ile toplam maliyetin 1-20%si, 21-40%ı, 41-60%ı ve 61-80%i aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Hiçbir firmanın hammadde maliyeti toplam maliyetin 81-100% oranını kapsamamaktadır.

Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Yakıt Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	10	90.9%
% 21 – 40	1	9.1%
% 41 – 60	0	0.0%
% 61 – 80	0	0.0%
% 81 – 100	0	0.0%
Cevap Veren	11	100 %
Cevap Yok	3	
Toplam	14	

Yakıt giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına incelendiğinde firmaların 90,9%unun yakıt giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında iken 9,1%inin ise 21-40%ı aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 24: Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu

Yeni Yatırım	Firma Sayısı	Oran
EVET	5	35.7 %
HAYIR	9	64.3 %
Toplam	14	100.0%

Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 14 firmanın 5'i yeni yatırım planlaması yaparken 9 tanesinin yeni yatırım düşünmediği görülmektedir.

Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı Alt Sektörü Genel Değerlendirme

Araştırmaya katılan ve Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren 14 firmanın 50%si Lefkoşa bölgesinde yoğunlaşmış olup firmaların 50%si sanayi bölgelerinde bulunmaktadır.

Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı alt sektörünün geneline bakıldığında 78,6% oranı ile işgücü ve makineyi eşit oranda kullanan bir **üretim teknolojisi** ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı alt sektöründe faaliyet gösteren ve araştırmaya katılan firmaların **kapasite kullanımları** incelendiğinde, firmaların 78,6%'sının %50 kapasite ve altında çalışmakta olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan firma oranı ise 7,1%dir. Atıl kapasitesi olan firmaların tam kapasite çalışmama nedenlerinden en önemlisi 50% oranı ile **talep yetersizliği** olarak belirlenmiştir.

Pazarlama ve tanıtım eksikliğinin, tam kapasite kullanımını engelleyen 21,4% oranıyla en önemli ikinci faktör olarak tanımlanması ile birlikte araştırmaya katılan firmalar öncelikli ihtiyaçlarını sıralarken dış pazara açılma, iç pazarda büyüme ve yeni ürün geliştirme ve ihtiyaçlarını en önemli ihtiyaçları olarak tanımlamışlardır.

Tam kapasite kullanmama nedenlerinden en önemli üçüncü faktör olarak **finansal kaynak** yetersizliğinin 14,3% oranında tanımlanması ile birlikte maliyet düşürerek dolaylı yoldan finansal kaynak sağlayan teşvik belgesine sahip firma sektörde sadece 28,6% oranındadır. Firmalara yeni yatırım düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda 35,7%si yeni yatırım planladıklarını belirtmektedir.

Hammadde temini 14,3% oranı ile tam kapasite kullanımını olumsuz etkileyen bir başka faktör olarak sıralanmaktadır. Hammaddesini yurtdışından ithal eden firma oranı 78,6%dir. Yerli pazardan temin edemese bile hammaddeyi ithal ederek hammadde temini ile ilgili sıkıntıların bertaraf edildiğini ve hammadde temininin tam kapasite kullanımını çok fazla etkilemediğini ortaya koymaktadır. Toplam maliyetlere bakıldığında, elektrik ve yakıt giderlerinin ağırlıklı oranı toplam maliyetlerin 1-20% aralığında yoğunlaşırken, hammadde maliyetlerinin toplam maliyetler içerisindeki oranının 1-20%, 21-40%, 41-60% ve 61-80% aralığında dağıldığı görülmektedir.

İşgücü yetersizliği tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler arasında düşük sıralarda bulunmakta olup araştırmaya katılan alt sektör üreticilerinin çalışan temininde güçlük çekip çekmedikleri sorusunda 100% oranında güçlük çekmediklerini belirtmesi de ayrıca önemlidir.

Tam zamanlı çalışanların 68%'inin yerli işgücü piyasasından sağlandığı ve ayrıca üretimde çalışan yerli işgücünün oranının 68% olduğu görülmektedir.

Firmalar en çok personel bulmakta zorlanılan vasıflar arasında 14,3% oranı ile sadece mühendis bulmakta zorlandıklarını belirtmişler. Çalışan ihtiyacı incelendiğinde ise kurumların belirttiği toplam 96 kişilik işgücü ihtiyacı arasında işçi ihtiyacı 74% olarak öne çıkmıştır.

Teknoloji yetersizliğini tam kapasite çalışamama nedenlerinden biri olarak tanımlanmamıştır. Ayrıca firma ihtiyaçları sıralamasında teknolojiyi iyileştirme ihtiyacı 42,9% oranı ile orta derecede önemli ihtiyaç olarak da tanımlanmıştır. Bununla birlikte rekabeti olumsuz yönde etkileyen faktörler arasında Teknoloji ve Ar-ge den dolayı rekabette geri kalınmasının çok önemli bir faktör olarak tanımlanmadığı da ortaya çıkmaktadır.

Sektörün rekabet gücünü olumsuz yönde etkileyen faktörler sıralamasında en üst sırayı 78,6% oranı ile **maliyetler** almaktadır. Toplam maliyet içerisinde en büyük payı toplamın 1-80% aralığında değişen hammadde maliyetleri almaktadır. Firmaların 78,6%'sı hammaddesinin Kuzey Kıbrıs ta üretilmediğini belirtmiştir. Maliyet düşürme ihtiyacı ayrıca firma ihtiyaçları arasında 78,6% oranı ile en önemli ihtiyaç olarak da tanımlanmıştır.

Sektörü olumsuz yönde etkileyen en önemli ikinci faktör **ise Pazar payından** kaynaklı olumsuzluklar olarak tanımlanmıştır. Pazar payı, piyasada daha kaliteli alternatif ürünlerin daha düşük maliyetle üretilmesinden, dağıtım kanallarının etkinliğine kadar, birçok faktörden etkilenebilmektedir. Bu bağlamda turizm tesislerinin satın alma davranışları incelendiğinde tesislerde kullanılan kimyasal temizlik ürünlerinde 88,4% oranında yabancı ürünlerin tercih edildiği görülmektedir. Yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda yerli ürünlerin kalitelerinin ve satış promosyonlarının alternatif yabancı ürünler kadar tatmin edici olmadığı ortaya çıkmıştır. Pazarlama ve tanıtım eksikliğini, kapasite kullanımını etkileyen en önemli ikinci faktör olarak tanımlanması, firmaların ürünlerini kullanıcılara ulaştırma ve kabul ettirme noktasında eksikliklerinin olduğunu göstermektedir. Buna rağmen ihtiyaç sıralamasında markalaşma ihtiyacının düşük önemde ihtiyaç olarak tanımlanması, marka yaratmanın sadece paketleme anlamında değil, kalite standardını ve güvenilirliği de sağlayabilecek bir unsur olduğunun farkına varılmadığı görülmektedir. Kalite ve standartlara uygunluk ve satış sonrası hizmetler de sektörde rekabet eden firmaların rekabet gücünü olumsuz yönde etkilen önemli faktörlerden olmuştur.

Yatırım yapabilme gücü ile ilgili kısıtlar ise sektörün rekabet gücünü olumsuz olarak etkileyen üçüncü faktör olarak tanımlanmıştır. Yatırım için ek finans ve ilave işletme sermayesi ihtiyaçlarının ihtiyaç analizinde maliyet ve pazar bulma / büyütme ihtiyaçlarından sonra gelmesi. Ayrıca, firmaların finansal kaynak yetersizliğinin, tam kapasite kullanımını engelleyen orta derecede önemli faktörler arasında sıralanması, Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı alt sektöründe finansman ihtiyacının bulunması ile birlikte ilk öncelikte olmadığına göstergesidir.

İhtiyaç analizi incelendiğinde, yatırım, maliyet ve sermaye ile ilgili ihtiyaçların yanısıra **yeni ürün geliştirme, kalite iyileştirme ve yeni pazara girme** ihtiyaçlarının olduğu görülmektedir. Söz konusu ihtiyaçların karşılanmasında yol gösterici olarak Uluslararası belgelendirme ve standartların adaptasyonu kullanılabilmektedir. Bu bağlamda **belgelendirme** durumları incelendiğinde firmaların 50%sinin hiçbir kalite belgesine sahip olmaması, kalite iyileştirme ve dış pazara açılma ihtiyaçlarının giderilmesinde uluslararası belgelendirme ve standartları kullanmadıklarını göstermektedir. Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı alt sektörü altındaki firmaların **AB uyum müktesebatı ile ilgili bilgi sahibi** olma oranları ise yine 50%dir. Mevcut ürünlerin AB standartlarına uyumlu üretilmesi, gerekli güvenlik ve kalite belgelerine sahip olmaları, ürün kalitesini iyileştirip geliştireceği gibi, iç pazar ve dış pazarda büyüme olasılığını artacaktır. Yine firmaların pazarlama, markalaşma ve tanıtım konularındaki eksikliklerinin giderilmesi ise iç-dış pazarlara giriş ve ürün tutundurma olasılığını olumlu yönde etkileyecektir.

İhtiyaç analizinde kurumların **Bilgi Sistem Teknolojileri ihtiyacını** alt seviyelerde önemlendirmeleri teknolojinin getireceği verimliliği kullanma ve yeni pazarlara veya mevcut pazarlara daha etkin erişim ve dağıtım olasılığının göz ardı edilme riskine dikkat çekmektedir. Ayrıca kurumlar **yurtiçi ve yurtdışı ortaklık ve yönetsel danışmanlık** ihtiyaçlarını da alt seviyede önemlendirmiştir. Bu da kurumsal kapasite gelişiminin, yönetsel becerilerin artırılarak desteklenmesinin, kümelenme ve işbirliği çalışmalarının öneminin altı çizilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü (NACE 62) – 12 Firma

Tablo 1: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Firmaların Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı	178
Tablo 2: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Firmalarının Sanayi Bölgesinde Olması.....	178
Tablo 3: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler	179
Tablo 4: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi	179
Tablo 5: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları.....	180
Tablo 6: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler	180
Tablo 7: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü İthal Hammadde/Sanayi Girdisi İthalatı	181
Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC’de Üretimi (MANASIZ BİR TABLO....).....	182
Tablo 9: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı	182
Tablo 10: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Üretim Departmanında Çalışanı Sayısı	183
Tablo 11: Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu	183
Tablo 12: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar	183
Tablo 13: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar.....	184

Tablo 14: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu.....	184
Tablo 15: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Sahip olunan Belgeler	185
Tablo 16: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu	185
Tablo 17: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü AB Müktesebatı Uyumu Konusunda Bilgi	186
Tablo 18: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Firma İhtiyaçları.....	186
Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler	187
Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	188
Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	189
Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı.....	189
Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı	190
Tablo 24: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu	190

Tablo 1: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Firmaların Şehirlere (Bölgelere) Göre Dağılımı

Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Lefkoşa	9	75.0 %
Gazimağusa	2	16.7 %
Girne	1	8.3 %
Güzelyurt	0	0 %
İskele	0	0 %
Toplam	12	100 %

Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler alt sektöründe faaliyet gösteren 12 firmanın 75,0%i Lefkoşa bölgesi, 16,7%si Gazimağusa bölgesi ve 8,3% Girne bölgesinde faaliyet göstermektedir. Güzelyurt ve İskele bölgesinde bu alt sektörde faaliyet gösteren firma bulunmamaktadır.

Tablo 2: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Firmalarının Sanayi Bölgesinde Olması

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
Evet	0	0 %
Hayır	12	100.0 %
Toplam	12	100.0%

Çalışmaya katılan 12 firmanın tamamı Sanayi Bölgelerinde yer almamaktadır.

Tablo 3: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü OSB Kodlu Bölgeler

Sanayi Bölgesi	Firma Sayısı	Oran
OSB Dışı	12	100.0 %
Alayköy OSB	0	0 %
Gazimağusa OSB	0	0 %
Haspolat OSB	0	0 %
Lefkoşa OSB	0	0 %
Toplam	12	100.0%

Çalışmaya katılan 12 firmanın tamamı Sanayi Bölgelerinde yer almamaktadır

Tablo 4: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Kullanılan Üretim Teknolojisi

Üretim Teknolojisi	Firma Sayısı	Oran
İşgücü - makine eşit yoğunlukta	3	25.0 %
İşgücü Yoğun	8	66.7 %
Makine Yoğun	1	8.3 %
Cevap YOK	0	0 %
Toplam	12	100 %

Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler alt sektöründe faaliyet göstermekte olan 12 firmanın üretim teknolojileri incelendiğinde, 66,7%sinin üretim sürecinde işgücünü yoğunlukta kullanmakta oldukları görülmektedir. Firmaların 25%i ise işgücü ve makineyi eşit yoğunlukta kullanırken, kalan %8,3'ü makine yoğunluklu üretim yapmaktadır.

Tablo 5: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Kapasite Kullanım Oranları

Kapasite Kullanım Oranı	Firma Sayısı	Oran
1 – 20	1	9.1%
21 – 50	1	9.1%
51 – 70	2	18.2%
71 – 90	4	36.4%
91 – 99	0	0.0%
100 Tam kapasite	3	27.3%
Toplam	11	100 %
Cevap yok	1	

Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler alt sektöründe faaliyet gösteren 12 firmanın üretim kapasiteleri incelendiğinde ise firmaların 18,2%'sinin %50 kapasite ve altında çalıştığı, 51%-70% arası kapasite kullanımının 18,2% olduğu, 71-90% arası kapasite kullanan firmaların oranının ise 36,4% olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan 3 firma toplam alt sektörün 27,3%ünü oluşturmaktadır. 1 adet firma üretim kapasitesi hakkında cevap vermemiştir. Ağırlıklı olarak kapasite kullanımının yoğunlaştığı oran 36,4% oranı ile 71-90% kapasite aralığıdır.

Tablo 6: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Tam Kapasite Kullanımını Engelleyen Faktörler

Faktör	Oran
Talep Yetersizliği	33.3%
Finansal Kaynak Yetersizliği	8.3%
Pazarlama ve Tanıtım	33.3%
Hammadde Temini	8.3%
Teknoloji Yetersizliği	8.3%
İş Gücü Yetersizliği	25.0%
Enerji Altyapı Yetersizliği	0.0%

Tam kapasite kullanımını engelleyen faktörler incelendiğinde ise firmaların 33,3%ü talep yetersizliğinin ve pazarlama ve tanıtım eksikliğini tam kapasite çalışmamalarındaki en önemli sebep olduğunu belirtmiştir. İş gücü yetersizliği ise 25,0% ile ikinci en önemli tam kapasite çalışmama sebebi olarak ortaya çıkmıştır. Finansal kaynak yetersizliği, hammadde temini ile ilgili eksiklik ve olumsuzluklar ile teknoloji yetersizliği nedenleri 8,3% oranı ile tam kapasite çalışmama nedenleri arasında eşit önemde sıralanmıştır.

Tablo 7: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü İthal Hammadde/Sanayi Girdisi İthalatı

İthalat Durumu	Firma Sayısı	Oran
İthal Ediyor		
İthal Etmiyor		
Toplam		

Not: Bu konu ile ilgili, Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörüne uygun veri çalışmada bulunmamaktadır.

Tablo 8: Kullanılan Hammaddenin KKTC’de Üretimi

KKTC’de Üretilme Durumu	Firma Sayısı	Oran
KKTC’de Üretilir		
KKTC’de Üretilmez		
Toplam		

Not: Bu konu ile ilgili, Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörüne uygun veri çalışmada bulunmamaktadır.

Tablo 9: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Çalışan Toplam Sayısı

Tam Zamanlı Çalışanların Uyruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uyruklu	79	71.2%
TC Uyruklu	27	24.3%
Üçüncü Ülke	5	4.5%
Toplam	111	100%

Araştırma dahilinde incelenen 12 Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler alt sektör firmasının tam zamanlı çalışanlarının uyruklara göre dağılımına bakıldığında, firmaların toplam 111 çalışanının 71,2%’sinin KKTC uyruklu olduğu, %28,8’inin ise çalışma izinli yabancı uyruklu olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Üretim Departmanında Çalışanı Sayısı

Üretim Çalışanlarının Uyruklara Göre Dağılımı	Çalışan Sayısı	Oran
KKTC Uyruklu	57	64.8%
TC Uyruklu	27	30.7%
Üçüncü Ülke	4	4.5%
Toplam	88	100%

Üretimde çalışanların sayısı incelendiğinde ise 12 firmanın toplam 88 üretim çalışanının bulunmakta olduğu ve bunların 64,8%inin KKTC uyruklu olduğu görülmektedir. Üretim kadrolarında çalışan yabancı uyruklu personel oranı 35,2%dir.

Tablo 11: Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu

Çalışan Teminindeki Güçlük Durumu	Firma Sayısı	Oran
Güçlük Çekiyoruz	2	16.7 %
Güçlük Çekmiyoruz	10	83.3 %
Toplam	12	100 %

Çalışan temininde güçlük çektiğini söyleyen firma sayısı 2 iken, 12 firmanın 10una denk gelen 83,3%ü çalışan temininde güçlük çekmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 12: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Personel Bulmakta Zorlanılan Vasıflar

Vasıflar	Oran
Mühendis	58.3%
Yüksek Meslek Okulu	25.0%
Meslek Lisesi	16.7%
Niteliksiz	0.0%

Firmaların personel bulmakta zorlandığı vasıflar önem sıralamasında mühendis bulma zorluğu 58,3% ile en üst sırada yer alırken, teknik konularda uzman yüksek meslek okulu çıkışlı personel bulma zorluğu 25,0%, meslek lisesi çıkışlı teknik eleman bulma zorluğu 16,7% oranı ile tanımlanmıştır.

Tablo 13: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Çalışan Temininde Güçlük Çekilen Pozisyonlar

Pozisyonlar	Çalışan Sayısı	Oran
Yönetici	0	0.0%
İdari Personel	0	0.0%
Mühendis	34	89.5%
Teknik Personel	4	10.5%
Usta Başı	0	0.0%
İşçi	0	0.0%
Diğer	0	0.0%
Toplam	38	100.0%

Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler alt sektöründe faaliyet gösteren firmalara hangi pozisyonlarda çalışan bulmakta zorlandıkları ve bu pozisyonlarda an itibariyle kaç adet çalışana ihtiyaç duydukları ayrıca sorulmuştur. Elde edilen cevaplara göre araştırma kapsamındaki firmaların ihtiyacı olan 38 personelden 89,5%'inin mühendis pozisyonunda, 10,5%'inin teknik personel pozisyonunda ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Tablo 14: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü İhracat Yapma Durumu

İhracat Durumu	Firma Sayısı	Oran
EVET	6	50.0 %
HAYIR	6	50.0 %
Toplam	12	100.0%

Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların 50,0%sinin ihracat yapma durumunun olmadığı sadece 50,0%sinin ihracat yaptığı görülmektedir.

Tablo 15: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Sahip Olunan Belgeler

Kalite Belgeleri	Firma Sayısı	Oran
Belge Yok	6	50.0%
ISO 9001	2	16.7%
CISCO SYSTEMS	1	8.3%
ISO20000	2	16.7%
ISO27001	2	16.7%
TSE	3	25.0%

Belge sahipliliği incelendiğinde ise firmaların %50,0'sinin herhangi bir belgeye sahip olmadığı, 25,0%'inin TSE belgesi sahibi olduğu, ISO 9001, ISO20000 ve ISO27001 belgelerine sahip olunma oranı ise eşit olarak 16,7%'dir ve son olarak CISCO Systems belgesine sahip olan firmaların oranı 8,3%'dür.

Tablo 16: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Teşvik Belgesi Olması Durumu

Teşvik Belgesi	Firma Sayısı	Oran
EVET	0	0 %
HAYIR	12	100 %
Toplam	12	100 %

Araştırma kapsamında Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler alt sektöründe faaliyet gösteren 12 firmanın hiçbirisi teşvik belgesine sahip değildir.

Tablo 17: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü AB Müktesebatı Uyumu Konusunda Bilgi

AB Müktesebatı Uyum ile İlgili Bilgi	Firma Sayısı	Oran
Bilgisi Var	7	58.3 %
Bilgisi Yok	5	41.7 %
Toplam	12	100%

Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler alt sektöründeki firmaların 58,3%ü AB müktesebatı uyumu konusunda bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Bu konuda bilgisi olmayan firma oranı 41,7%dir.

Tablo 18: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Firma İhtiyaçları

İhtiyaç Alanları	Firma Sayısı	Oran
İç Pazarda Büyüme İhtiyacı	11	91.7%
Nitelikli Uzman Personel İhtiyacı	11	91.7%
Dış Pazara Açılma İhtiyacı	10	83.3%
Yatırım İçin Ek Finans İhtiyaç	10	83.3%
Yeni Ürün Geliştirme İhtiyacı	10	83.3%
Markalaşma İhtiyacı	9	75.0%
Yeni Dağıtım Kanalı İhtiyacı	8	66.7%
İlave İşletme Sermaye İhtiyacı	7	58.3%
Maliyet Düşürme İhtiyacı	7	58.3%
Nitelikli İlave Yönetici İhtiyacı	7	58.3%
Elektronik Ticarete Geçiş İhtiyacı	6	50.0%
Kalite İyileştirme İhtiyacı	6	50.0%
Yurtdışı Ortaklık İhtiyacı	6	50.0%
Bilgi Sistem Teknoloji İhtiyacı	5	41.7%
Teknoloji İyileştirme İhtiyacı	5	41.7%
Çalışan İşbaşı Eğitim İhtiyacı	4	33.3%
Yeni Alana Girme İhtiyacı	4	33.3%
Yurtiçi Ortaklık İhtiyacı	4	33.3%
Yeniden Yapılanma İhtiyacı	3	25.0%
Yönetim Danışmanlığı İhtiyacı	3	25.0%

Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler alt sektöründe faaliyet gösteren firmaların ihtiyaçlarını tanımlayabilmek için araştırmaya katılan firmalardan ihtiyaçlarını öncelendirerek tanımlamaları istenmiştir. Bu öncelikli sıralama sonucunda iç pazarda büyüme ve nitelikli uzman personel ihtiyaçları 91,7% oranı ile en önemli iki ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Yatırım için ek finans, dış pazara açılma ve yeni ürün geliştirme ihtiyaçları ise 83,3% ile ikinci sırada öncelikli olarak tanımlanmışlardır. Markalaşma ihtiyacı 75% oranı ile üçüncü sırada tanımlanırken, yeni dağıtım kanalı ihtiyacı 66,7% ile dördüncü sırada sıralanmıştır. İlave işletme sermaye ihtiyacı, maliyet düşürme ve nitelikli ilave yönetici ihtiyaçları eşit derecede önem bularak 58,3% ile beşinci sırada gelmişlerdir.

Elektronik ticarete geçiş, kalite iyileştirme ve yurt dışı ortaklı ihtiyaçları ise orta derecede önem bulmuştur. Bilgi sistem teknoloji ve teknoloji iyileştirme ihtiyaçları orta derece altı ihtiyaçlar olarak sıralanırken, çalışan işbaşı eğitim, yeni alana girme ve yurtiçi ortaklık ihtiyaçları ihtiyaç sıralamasında en az önem bulan ihtiyaçlar arasına girmişlerdir. Yeniden yapılanma ve yönetim danışmanlığı ihtiyaçları 25,0% ile en önemsiz ihtiyaçlar olarak sıralanmıştır.

Tablo 19: Sektörün Rekabet Gücünü Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler

Faktörler	Firma Sayısı	Oran
Maliyetler	7	58.3%
Yatırım Yapabilme Gücü	6	50.0%
Nitelikli İş Gücü	5	41.7%
Satış Sonrası Hizmetler	4	33.3%
Üretim Zamanı	2	16.7%
Sipariş Teslim Süresi	2	16.7%
Kapasite Eksikliği	2	16.7%
Pazar Payı	1	8.3%
Kalite ve Standartlara Uygunluk	1	8.3%
Düzensiz Talebi Karşılatabilme	1	8.3%
Teknoloji ve Ar-Ge	0	0.0%
Güvenilirlik	0	0.0%
Firma İmajı	0	0.0%
Envanter Yönetimi Uygulamaları	0	0.0%

Sektördeki rekabet gücünü olumsuz etkileyen faktörlerin sıralanmasında ise en üst sırayı %58,3 ile maliyetler almıştır. Maliyetlerin hemen arkasından firmalar %50 oranı ile yatırım yapabilme gücü ile ilgili faktörlerden dolayı rekabetten olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir. Firmaların 41,7% si de ayrıca nitelikli iş gücü eksikliğinden kaynaklanan olumsuzluklardan etkilendiğini

belirtmiştir. Satış sonrası hizmetler 33,3% oranı ile dördüncü sırada tanımlanmıştır. Üretim süresi, sipariş teslim süresi ve kapasite eksikliği 16,7% ile beşinci önemli olumsuz faktörler olarak sıralanmıştır. Pazar payı, kalite ve standartlara uygunluk ve düzensiz talebi karşılayabilme 8,3% ile rekabeti etkileyen faktörler arasında en sonda gelmişlerdir. Teknoloji ve Ar-GE ile ilgili olumsuzluklar, güvenilirlik, firma imajı ve envanter yönetimi uygulamaları ise sektörde rekabeti etkileyen olumsuz faktörler arasında sıralanmamıştır.

Tablo 20: İşçilik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

İşçilik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	2	18.2%
% 21 – 40	2	18.2%
% 41 – 60	3	27.3%
% 61 – 80	4	36.4%
% 81 – 100	0	0.0%
Cevap Veren	11	100.0%
Cevap Yok	1	
Toplam	12	

Toplam maliyetlerin içerisinde işçilik giderinin ağırlığına bakıldığında 12 firmanın 36,4%ünün işçilik maliyetlerinin toplam maliyetin 61-80% aralığında yoğunlaşmakta olduğu görülmektedir. İşçilik maliyetleri toplam maliyetin 41-60%ını oluşturan firma oranı ise 27,3%'dür. Kalan 18,2% firma ise toplam maliyetlerin içerisinde işçilik giderinin 1-20% ve 21-40% ağırlığında yoğunlaştığını belirtmiştir. Hiçbir firmanın işçilik maliyeti toplam maliyetin 81-100% oran aralığında yer almamaktadır.

Tablo 21: Elektrik Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Elektrik Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	11	100.0 %
% 21 – 40	0	0 %
% 41 – 60	0	0 %
% 61 – 80	0	0 %
% 81 – 100	0	0 %
Cevap Veren	11	100 %
Cevap Yok	1	
Toplam	12	

Elektrik giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına bakıldığında ise tüm firmalar elektrik giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 22: Hammadde Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Hammadde Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20		
% 21 – 40		
% 41 – 60		
% 61 – 80		
% 81 – 100		
Cevap Veren		
Cevap Yok		
Toplam		

Not: Bu konu ile ilgili, Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörüne uygun veri çalışmada bulunmamaktadır.

Tablo 23: Yakıt Giderlerinin Toplam Maliyet İçerisindeki Payı

Yakıt Gider Oranı	Firma Sayısı	Oran
% 1 ve 20	11	100 %
% 21 – 40	0	0%
% 41 – 60	0	0%
% 61 – 80	0	0%
% 81 – 100	0	0%
Cevap Veren	11	100 %
Cevap Yok	1	
Toplam	12	

Yakıt giderinin toplam maliyetlerin içerisinde ağırlığına incelendiğinde firmaların tümü yakıt giderlerinin toplam maliyetin 1-20%si aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 24: Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Yeni Yatırım Düşünme Durumu

Yeni Yatırım	Firma Sayısı	Oran
EVET	5	41.7 %
HAYIR	7	58.3 %
Toplam	12	100.0%

Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler alt sektöründe faaliyet gösteren 12 firmanın 5'i yeni yatırım planlaması yaparken 7 tanesinin yeni yatırım düşünmediği görülmektedir.

Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektörü Genel Değerlendirme

Araştırmaya katılan ve Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler Alt Sektöründe faaliyet gösteren 12 firmanın 75,0%i Lefkoşa bölgesinde yoğunlaşmış olup firmaların hiçbirisi sanayi bölgelerinde yer almamaktadır. Bu alt sektördeki firmaların faaliyetlerini yürütmesi için en uygun yerin sanayi bölgeleri yerine doğru planlanmış, doğru yerde ve doğru vizyonda oluşturulan teknoparklar olması önerilmektedir.

Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler alt sektörünün geneline bakıldığında, 66,7% oranı ile işgücünü kullanan bir **üretim teknolojisi** ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler alt sektöründe faaliyet gösteren ve araştırmaya katılan firmaların **kapasite kullanımları** incelendiğinde, firmaların sadece 18,2%sinin 50% kapasite ve altında çalışmakta olduğu, 51%-70% arası kapasite kullanımının 18,2% olduğu, 71-90% arası kapasite kullanan firmaların oranının ise 36,4% olduğu görülmektedir. 100% kapasite kullanan firma oranı ise 27,3%’dir. Atıl kapasitesi olan firmaların tam kapasite çalışmama nedenlerinden en önemlisi 33,3% oranı ile **talep yetersizliği ve pazarlama tanıtım eksikliği** olarak belirlenmiştir.

Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler alt sektörünün arz kapasitesini belirleyen ve kısıtlayan durumları daha iyi analiz edebilmek için talep kapasitesi ile karşılaştırılması önemlidir. Ülkemizde firmaların kullandıkları iç bilgi sistemi ve müşteri bilgilerinin saklandığı veri tabanlarına yönelik bir düzenleme olmaması, iç talebi de olumsuz yönde etkilemektedir.

Tam kapasite kullanmama nedenlerinden en önemli faktörler içerisinde **işgücü yetersizliğinin** 25% oranında tanımlanması ile firmaların en çok “nitelikli personel” (mühendis) bulmakta sıkıntı çektikleri belirtilmiştir. Ancak firmaların %83,3’ü çalışan temininde güçlük çekmediklerini belirtmiştir. Nitelikli personel ihtiyacının yurt dışından sağlandığı anlaşılmaktadır.

Firmaların **rekabet gücünü olumsuz yönde etkileyen faktörler** arasında **maliyetler ve yatırım yapabilme gücü** en önemli iki faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Mevcut işletme büyüklükleri göz önünde tutulduğu zaman, düzensiz talebin talep edilen zamanda ve standartta karşılanabilmesi, maliyetleri düşürmek ve yatırım yapabilme gücünü artırabilmek için sektörde kümelenme ve işbirliği çalışmalarına önem verilmelidir.

İşçilik giderlerinin toplam maliyet içerisindeki payı %36,4 oranla 61-80% aralığında olduğu görülmektedir. Çalışan temini en zor pozisyon olan mühendisin (nitelikli personel) yurt dışından getirilmesi maliyetleri artıracaktır. Yurt dışından temin edilen nitelikli personelin konaklaması, yeni bir ülkede yaşamını sürdürmesi, çalışma izni, kirası gibi ücretler, firmaların yerli bir personele kıyasla ödeyeceği maliyeti artıracaktır.

Yatırım yapabilme gücü rekabeti etkileyen olumsuz faktörler arasında yer almakta ve firma ihtiyaçları tablosuna baktığımızda ikinci sıradaki en önemli ihtiyaçlar arasında **yatırım için ek finans ihtiyacı** belirtilmektedir. Bu ihtiyaca rağmen, maliyet düşürerek dolaylı yoldan finansal kaynak sağlayan teşvik belgesine sahip olan firma yoktur. Bu sektöre yönelik, Devlet Planlama Örgütü tarafından sağlanan bir teşvik belgesi de bulunmamaktadır. İşgücü ağırlıklı çalışan sektörün maliyet düşürme ihtiyacına yanıt verebilecek teşviklerin sektör bazında talep edilmesi firmaların yatırım yapabilme gücünü artıracaktır. Firmalara yeni yatırım düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda ise 58,3%ü yeni yatırım planlamadıklarını belirtmektedir. Yatırım için ek finans ihtiyacı eksikliğinin en önemli ikinci ihtiyaç olarak tanımlanması sektörün ve genelinde Kuzey Kıbrıs ekonomisinin finansman bulmada sıkıntı yaşadığını ortaya koymaktadır. Buna rağmen firma ihtiyaçları arasında gerek yurtiçi gerek yurtdışından ortaklık bulma ihtiyacı orta ve alt derecede öncelikli ihtiyaçlar olarak belirlenmiştir.

İç pazarda büyüme 91,7% oranıyla en önemli iki ihtiyaç alanından biri olmuştur. Nitelikli uzman personel eksikliği yine 91,7% oranıyla en önemli ihtiyaç alanlarından biri olarak öne çıkmıştır.

Dış pazara açılma ve yeni ürün geliştirme ve markalaşma ihtiyaçları en önemli ihtiyaçlar arasında tanımlanmıştır. Söz konusu ihtiyaçların karşılanmasında yol gösterici olarak Uluslararası belgelendirme ve standartların adaptasyonu kullanılabilmektedir. Bu bağlamda **belgelendirme** durumları incelendiğinde kurumların 50%sinin ISO9001, CISCO Systems, ISO20000, ISO 27001 ve TSE belgelerinden biri veya birkaçına sahip olduğu görülmektedir. Bu oranın yıllar içerisinde artış gösterip göstermediği takip edilip, tüm alt sektör üreticilerinin belgelendirme sürecini tamamlaması veya tekrar belge almaya hak kazanması için gerekli teşvik ve desteklerin verilmesi, hizmet kalitesinin geliştirilmesi, standartlaştırılması ve kurumsal olarak güçlenme anlamında önemlidir. Ayrıca araştırmaya katılan Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler alt sektörü altındaki kurumların **AB uyum müktesebatı ile ilgili bilgi sahibi** olma oranları ise 58,3%’dir. Bu oran sektörün yarıya yakınının bu konuda bilgi sahibi olmadığını göstermektedir.